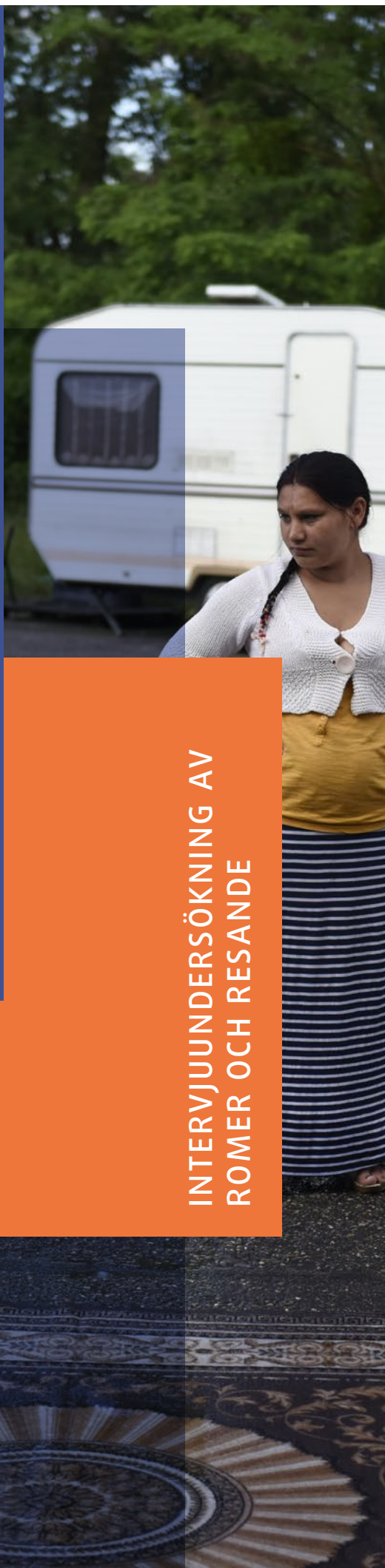

ROMER OCH RESANDE I SEX LÄNDER

INTERVJUUNDERSÖKNING AV
ROMER OCH RESANDE

© Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter, 2022

Reproduktion tillåten med angivande av källan.

För användning eller reproduktion av foton eller annat material som inte omfattas av upphovsrätten för Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter måste tillstånd sökas direkt från upphovsrättsinnehavarna.

Varken Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter eller någon person som agerar för byråns räkning är ansvarig för hur nedanstående uppgifter eventuellt används.

Luxemburg: Europeiska unionens publikationsbyrå, 2022

Print ISBN 978-92-9461-918-1 doi:10.2811/003355 TK-05-22-133-SV-C

PDF ISBN 978-92-9461-919-8 doi:10.2811/946224 TK-05-22-133-SV-N

Foto:

Sidan 89: © Yann J – stock.adobe.com

Alla återstående foton: © FRA

Förord

Det fokuseras mindre på romer och resande i västeuropeiska länder än på de i de centrala, östra och södra EU-länderna. Även om de utgör en mindre del av befolkningen i väst lever de dock också med social utestängning, marginalisering och diskriminering.

I den här rapporten presenteras resultaten från FRA:s undersökning från 2019 om romer och resande i Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige och Förenade kungariket. I undersökningen intervjuades nästan 4 700 romer och resande, och information samlades in om mer än 8 200 personer som bor i deras hushåll.

Resultaten ger en dyster men välbekant bild av diskriminering och fattigdom som spås på av antiziganism. Nästan hälften av de romer och resande som deltog i undersökningen kände sig diskriminerade och hade utsatts för hatmotiverade trakasserier under året före undersökningen. Ändå polisanmälde den överväldigande majoriteten inte dessa incidenter. Bristen på förtroende för polisen och rättsväsendet och att de inte vet vilka lagar som gäller eller vilka institutioner de ska vända sig till utgör allvarliga hinder. Att hitta en lämplig bostad kan vara särskilt svårt, i synnerhet för resande. Boendeförhållandena på uppehållsplatser för resande är ofta undermåliga, vilket förvärrar deras hälsoproblem ytterligare. Gemensamt för de undersökta länderna är den låga andelen sysselsatta romer och resande jämfört med övriga befolkningen, och svårigheterna att få ekonomin att gå ihop som många uppger. Detta innebär att deras barn alltför ofta bor i hushåll som inte har råd med det mest grundläggande, såsom hälsosam mat eller uppvärmning. Vissa går till och med till sängs hungriga. Utbildning är av största vikt och ger en gnutta hopp: i de undersökta länderna får nästan alla barn mellan 6 och 15 år någon form av utbildning. Men fortfarande lämnar alltför många skolan i förtid, och alltför få unga vuxna arbetar och studerar.

Datan från den här undersökningen bekräftar resultaten av rapporter från internationella organisationer och civilsamhället. Framför allt är det oroväckande under den pågående pandemin som många romer och resande är illa rustade att möta.

Undersökningsresultatet som presenteras här visar på det akuta behovet av att påskynda arbetet med EU:s strategiska ram för romers jämlikhet, inkludering och delaktighet efter 2020 för att kunna bryta den onda cirkeln av social utestängning, diskriminering och fattigdom.

Det här ramverket, som genomförs med ekonomiskt stöd från EU:s strukturfonder, kan räcka för att grundläggande rättigheter börjar respekteras och kan på så sätt göra en markant skillnad i romers och resandes liv överallt i Europeiska unionen.

Michael O'Flaherty
Direktör

Landskoder

BE	Belgien
FR	Frankrike
IE	Irland
NL	Nederländerna
SE	Sverige
UK	Förenade kungariket

Innehåll

Förord	1
Varför behövs den här undersökningen?	7
Undersökningen i korthet	10
Viktiga slutsatser och FRA:s yttranden	14
1 DISKRIMINERING OCH MEDVETENHET OM RÄTTIGHETER	25
1.1 MEDVETENHET OM LIKABEHANDLINGSORGAN OCH LAGAR MOT DISKRIMINERING	29
2 TRAKASSERIER OCH HATBROTT MOT ROMER OCH RESANDE	33
2.1 HATMOTIVERADE TRAKASSERIER	34
2.2 HATMOTIVERADE FYSISKA ATTACKER	36
2.3 ETNISK PROFILERING I POLISKONTROLLER	37
2.4 FÖRTROENDE FÖR OFFENTLIGA INSTITUTIONER	38
3 UTBILDNING	43
3.1 DELTAGANDE I UTBILDNING	44
3.2 ELEVER SOM SLUTAR SKOLAN I FÖRTID	46
3.3 MOBBNING I SKOLAN	47
3.4 DISKRIMINERING	48
3.5 UTBILDNINGSNIVÅ	50
4 SYSSELSÄTTNING	53
4.1 ANDELEN AVLÖNAT ARBETE	54
4.2 KÄNSLAN AV ATT VARA UTESTÄNGD FRÅN SAMHÄLLET	59
5 HÄLSA SAMT HÄLSO- OCH SJUKVÅRD	63
5.1 FÖRVÄNTAD LIVSLÄNGD FÖR ROMER OCH RESANDE	67
6 FATTIGDOM OCH SOCIAL UTESTÄNGNING	71
7 TILLGÅNG TILL BOSTAD OCH KRINGFLYTTANDE LIVSSTIL	79
7.1 DISKRIMINERING	81
7.2 FRIHET ATT HA EN KRINGFLYTTANDE LIVSSTIL	82
7.3 TILLGÅNG TILL ANSTÄNDIGA BOENDEFÖRHÅLLANDEN	87
7.4 BOSTÄDER MED ALLVARLIGA BRISTER	88
7.5 BOSTADSOMRÅDEN OCH UPPEHÅLLSPLATSER	89
Bilaga	91

Figurer och tabeller

Figur 1:	Övergripande förekomst av diskriminering på grund av bakgrunden som rom eller resande under de 12 månader som föregick undersökningen, per undersökningsgrupp och kön (%)	27
Figur 2:	Förekomst av diskriminering inom de områden som omfattas av undersökningen på grund av bakgrund som rom eller resande under de 12 månader som föregick undersökningen, efter kön (%)	29
Figur 3:	Kännedom bland alla svarande om minst ett likabehandlingsorgan, per undersökningsgrupp och kön (%)	30
Figur 4:	Medvetenhet bland alla svarande om lagar som förbjuder diskriminering på grund av hudfärg, etniskt ursprung eller religion, per undersökningsgrupp och kön (%)	31
Figur 5:	Svarande som anmälde eller lämnade in klagomål om det senaste fallet av diskriminering på grund av deras bakgrund som rom eller resande under de fem år som föregick undersökningen, per undersökningsgrupp (%)	32
Figur 6:	Förekomst av trakasserier (fem olika typer) och fysiska attacker på grund av bakgrunden som rom eller resande under de 12 månader som föregick undersökningen, per undersökningsgrupp (%)	35
Figur 7:	Graden av förtroende för polisen, per undersökningsgrupp och i jämförelse med befolkningen i stort (medelvärde på en skala från 0 till 10)	40
Figur 8:	Erfarenheter av diskriminering, trakasserier och våld under de 12 månader som föregick undersökningen och inverkan av detta på förtroendet för polisen och rättsväsendet (medelvärde på en skala från 0 till 10)	41
Figur 9:	Barn mellan fyra år och (landsspecifik) ålder för obligatorisk skolstart som deltar i förskoleverksamhet, per undersökningsgrupp (%)	45
Figur 10:	Barn i åldern 6–15 år som deltar i utbildning, per undersökningsgrupp och kön (%)	46
Figur 11:	Personer i åldern 18–24 år som har fullföljt högst grundskoleutbildning och som inte deltar i vidareutbildning, per undersökningsgrupp (%)	47
Figur 12:	Förekomst av hatmotiverade (på grund av att de är romer/resande) trakasserier och mobbning av barn i skolan under de 12 månader som föregick undersökningen, av alla svarande som är föräldrar/vårdnadshavare till barn i skolåldern, per undersökningsgrupp (%)	48
Figur 13:	Svarande som kände sig diskriminerade på grund av att de är romer/resande i kontakter med skolmyndigheter (som förälder/vårdnadshavare eller som student) under de 12 månader eller under de fem år som föregick undersökningen, per undersökningsgrupp (%)	49
Figur 14:	Romer och resande som inte har genomgått någon formell utbildning eller aldrig har genomgått formell utbildning (ISCED 0), per undersökningsgrupp och ålder (%)	51
Figur 15:	Andel män och kvinnor bland romer och resande i avlönat arbete i åldern 20–64 år (inklusive egenföretagare och tillfälligt arbete eller arbete under de senaste fyra veckorna), jämfört med Europa 2020-sysselsättningsgraden 2018 (Eurostat), per undersökningsgrupp (%)	55
Figur 16:	Diskriminering av romer eller resande på grund av deras bakgrund när de sökte arbete under de 12 månader respektive fem år som föregick undersökningen, per undersökningsgrupp (%)	56
Figur 17:	Andel romer och resande i åldern 20–64 år som för närvarande inte arbetar och inte söker arbete, per undersökningsgrupp och kön (%)	57
Figur 18:	Huvudsaker till att romer och resande inte söker arbete, endast svarande i åldern 20–64 år som för närvarande inte arbetar och inte söker arbete, per undersökningsgrupp och kön (%)	58
Figur 19:	Känslan av att vara utestängd från samhället på en skala från 0 till 10, där 0 betyder inte alls utestängd och 10 betyder helt utestängd, per undersökningsgrupp, åldersgrupp och kön (genomsnitt)	59
Figur 20:	Andel romer och resande som inte har något bankkonto, per undersökningsgrupp (%)	60
Figur 21:	Andel romer och resande med (allvarliga) begränsningar i aktiviteter som människor vanligtvis utför på grund av hälsoproblem, per undersökningsgrupp och kön (%)	65
Figur 22:	Andel romer och resande som bor i bostäder med föroreningar, sot eller andra miljöproblem i sitt närområde, t.ex. rök, damm, obehagliga lukter eller förorenat vatten, per undersökningsgrupp (%)	67
Figur 23:	Andel romer och resande som uppger att de omfattas av nationell grundläggande sjukförsäkring och/eller tilläggsförsäkring, per undersökningsgrupp och kön (%)	69
Figur 24:	Andel romer och resande som kände sig diskriminerade på grund av sin bakgrund vid kontakt med hälso- och sjukvårdstjänster under de 12 månader eller fem år som föregick undersökningen, per undersökningsgrupp (%)	70
Figur 25:	Andelen romer och resande som bor i hushåll som har (stora) svårigheter att få ekonomin att gå ihop, per undersökningsgrupp (%)	74
Figur 26:	Andel romer och resande som lever i hushåll med allvarlig materiell fattigdom (fyra av nio utvalda poster), per undersökningsgrupp och ålder (%)	76
Figur 27:	Andel romer och resande och deras barn som bor i hushåll där minst en person har gått och lagt sig hungrig under den senaste månaden på grund av att det inte fanns tillräckligt med pengar till mat, per undersökningsgrupp (%)	77
Figur 28:	Typ av bostäder som romer och resande bor i, per undersökningsgrupp (%)	81
Figur 29:	Andel romer och resande som diskriminerades under de fem år som föregick undersökningen när de försökte hyra eller köpa bostäder, per undersökningsgrupp (%)	82
Figur 30:	Fråga om det finns tillräckligt många platser för resande som bor i en husbil/husvagn, per undersökningsgrupp (%)	84
Figur 31:	Flytt av romers och resandes hushåll till det nuvarande bostadsområdet, per undersökningsgrupp (%)	85
Figur 32:	Andel romer och resande som avhystes från sin bostad, avhystes från en uppehållsplats eller tvingades bort av myndigheterna under de fem år som föregick undersökningen, per undersökningsgrupp (%)	87
Figur 33:	Tillgång till utvalda offentliga tjänster i bostadsområdet/på uppehållsplatsen bland resande i Belgien, Frankrike och Nederländerna samt "gypsies" från England och resandefolk i Förenade kungariket, per undersökningsgrupp (%)	89
Figur 34:	Problem i bostadsmiljön bland romer och resande, per undersökningsgrupp (%)	90
Figur 35:	Antal intervjuare med bakgrund som rom eller resande och antal ombud som använts för att nå ut i varje land (%)	101

Tabell 1:	Undersökning av romer och resande 2019, antal intervjuer	11
Tabell 2:	Andel personer som stoppades av polisen under de 12 månader som föregick undersökningen, per undersökningsgrupp (%)	38
Tabell 3:	Förväntad livslängd, beräknad för 2016, per land (år)	68
Tabell 4:	Utbildningsindikatorer	91
Tabell 5:	Sysselsättningsindikatorer	93
Tabell 6:	Hälsaindikatorer	94
Tabell 7:	Bostadsindikatorer	95
Tabell 8:	Indikatorer för fattigdom och social utestängning	96
Tabell 9:	Indikatorer för diskriminering, trakasserier och hatbrott	97
Tabell 10:	Indikatorer för medvetenhet om rättigheter	98
Tabell 11:	Medvetenhet om likabehandlingsorgan i varje undersökt land (%)	99
Tabell 12:	Sammanfattning av den uppskattade befolkningsgruppen, befolkningsgruppen i urvalsramen, målet för urvalsstorlek och uppnått urval, per undersökningsgrupp	103
Tabell 13:	Sammansättning av hela urvalet när det gäller kön, oviktade uppgifter, per undersökningsgrupp (%)	107
Tabell 14:	De viktigaste sociodemografiska egenskaperna hos det fullständiga urvalet av svarande, oviktade uppgifter, per undersökningsgrupp och kön (%)	108

Varför behövs den här undersökningen?

Romer och resande har en lång historia av att vara utsatta för diskriminering, förföljelse och utanförskap i Europa¹. I sin resolution från 2019 om den strategiska EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer efter 2020 och åtgärder mot antiziganism underströk Europaparlamentet att "[r]omer förvägras fortfarande sina grundläggande mänskliga rättigheter i Europa"².

Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) genomför regelbundet undersökningar om romernas grundläggande rättigheter i EU. Dessa undersökningar ska vara till hjälp för EU:s institutioner och medlemsstater att bekämpa diskriminering och främja lika tillgång till grundläggande rättigheter i EU:s politiska ram för romers inkludering.

Om begreppen

"Romer" och "resande" används som paraplybegrepp enligt Europarådets definition. De omfattar romer, sinter, kalé, romanichal, boyash/rudari, balkanegyptier, östliga grupper (dom, lom och abdal) och grupper som resande, jenisch och grupper under den administrativa termen *gens du voyage* samt personer som identifierar sig själva som romer. FRA och Europarådet lägger till termen "resande" för att kunna lyfta fram åtgärder som specifikt omfattar dem.

Se Europarådet (2012), **Descriptive glossary of terms related to Roma issues** (beskrivande ordlista över termer som rör romska frågor), Strasbourg, av den 18 maj 2012.

Denna rapport bidrar till bevismängden genom att den för första gången presenterar romers och resandes faktiska erfarenheter av grundläggande rättigheter i sex länder där det tidigare inte funnits tillräckligt med jämförbar undersökningsforskning, nämligen Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige och Förenade kungariket. Beslutsfattarna kan använda undersökningsuppgifterna för att formulera och övervaka responsen på EU-nivå och nationell nivå och för att utforma EU:s politiska ram för romers inkludering³.

EU:s politiska ram för romers jämlikhet och inkludering har sin grund i behovet att se till att romer och resande kan åtnjuta sina mänskliga och grundläggande rättigheter. Dessa rättigheter är fastställda i internationell människorättslagstiftning och återspeglas i EU-fördragen och EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna⁴, samt i EU:s sekundärrätt, såsom direktiv 2000/43/EG om likabehandling oavsett

¹ Europarådet, **Roma history factsheets** (faktablad om romernas historia).

² Europaparlamentets (2019) **resolution om behovet av en förstärkt strategisk EU-ram för nationella strategier för integrering av romer efter 2020 och kraftfullare åtgärder mot antiziganism, 2019/2509 (RSP)**, av den 6 februari 2019.

³ Europeiska kommissionen, **Den romska befolkningen i EU** (integrering av romer i EU).

⁴ **Fördraget om Europeiska unionen, 2012/C 326/01**, artiklarna 2 och 6; **fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, 2012/C 326/01** (FEUF), artiklarna 8, 9, 10 och 19 samt **Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, 2012/C 326/02**.

ras eller etniskt ursprung⁵. Stadgan är bindande för EU:s institutioner i alla deras åtgärder och för medlemsstaterna när de handlar inom unionsrättens tillämpningsområde.

EU:s nuvarande politiska ram för romers inkludering bygger huvudsakligen på två viktiga dokument. Det första är Europeiska kommissionens meddelande från april 2011 om en EU-ram där medlemsstaterna uppmanas att utarbeta övergripande nationella strategier för integrering av romer fram till 2020⁶. Målet är att bekämpa diskriminering av romer samt bekämpa fattigdom och social utestängning av romer i hela EU. I meddelandet finns konkreta mål på områden som utbildning, sysselsättning, hälso- och sjukvård, bostäder och allmänna bekvämligheter. Det andra dokumentet är rådets rekommendation från december 2013 som gäller medlemsstaternas åtagande att främja och genomföra effektiva åtgärder för integrering av romer på nationell nivå på alla de områden som nämns ovan⁷.

Europeiska kommissionen gav FRA i uppdrag att ta fram relevanta uppgifter om romernas situation för att mäta framstegen över tid och hjälpa medlemsstaterna att utveckla effektiva övervakningsverktyg. De två ovannämnda EU-dokumenterna föregick den globala Agenda 2030, som är den globala politiska ram för hållbar utveckling som Förenta nationerna (FN) har antagit. De återspeglar dock målen för hållbar utveckling och den grundläggande principen att ingen ska lämnas utanför och att försöka att först nå ut till dem som ligger längst efter⁸. De omfattar också principer och mål som motsvarar bestämmelserna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som proklamerades 2017 och som innehåller en förteckning över kraftfulla politiska åtaganden på området sociala rättigheter⁹.

I en resolution som antogs i slutet av 2015 uppmärksammade Europaparlamentet behovet av en effektivare användning av EU-medel så att marginaliserade befolkningsgrupper inte förblir utestängda utan blir en prioritering i EU:s sammanhållningspolitiska instrument¹⁰. Parlamentet efterlyste också åtgärder för att ta itu med romernas sociala utestängning och förbättra deras levnadsförhållanden.

FRA:s data utgör viktiga indikatorer för övervakning av medlemsstaternas insatser för romers inkludering. Med denna undersökning fortsätter FRA att tillhandahålla data för att informera beslutsfattarna om effekten och användningen av EU-medel.

BEHOVET AV DATA: FYLLA I LUCKORNA

I slutet av 2018 inledde FRA en undersökning av romer och resande i sex EU-medlemsstater: Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige

⁵ Rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (EGT L 180, 19.7.2000, s. 22).

⁶ Europeiska kommissionens meddelande (2011) om **en EU-ram för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, KOM(2011) 173 slutlig**, Bryssel, av den 5 april 2011.

⁷ Europeiska unionens råds (2013) **rekommendation om verkningfulla åtgärder för integrering av romer i medlemsstaterna, 2013/C 378/01**, av den 9 december 2013.

⁸ FN:s generalförsamling (2015), **Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development**, s. 3, av den 25 september 2015.

⁹ Europeiska unionen (2017), **Interinstitutionell proklamation av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, 2017/C 428/09**, av den 13 december 2017.

¹⁰ Europaparlamentets (2015) **resolution om sammanhållningspolitiken och marginaliserade befolkningsgrupper (2014/2247(INI))**, av den 24 november 2015.

och Förenade kungariket¹¹. Den tidigare datainsamlingen om romer som genomfördes inom ramen för Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering (EU-Midis II) omfattade inte dessa länder¹².

Det övergripande syftet med undersökningen är att stödja och bidra till EU-institutionernas och medlemsstaternas insatser för "[a]tt få slut på romernas utanförskap", vilket Europeiska kommissionen har erkänt som "en av de allvarligaste sociala utmaningarna i EU"¹³. Resultaten av undersökningen ger belägg för en lista av centrala indikatorer som ska användas för att övervaka genomförandet av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020. De utgör också en grund för att utveckla nya indikatorer, som utgångspunkt för EU-initiativ för romers jämlikhet och inkludering efter 2020. FRA:s bidrag tillgodoser också behovet av förbättrad datainsamling och utveckling av övervaknings- och rapporteringssystem, vilket också anges i slutsatserna till samma utvärderingsrapport. Kommissionen har offentliggjort en färdplan för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 som hänvisar till FRA:s tidigare undersökningar om romer 2011 och 2016 och efterfrågar ytterligare belägg¹⁴. Denna färdplan kommer sannolikt att leda fram till ett förslag om en reviderad rådsrekommendation om åtgärder för romers jämlikhet och inkludering, åtföljt av ett meddelande om EU:s strategiska ram för perioden efter 2020.

Rapporten är uppdelad i sju dimensioner som i stort återspeglar ämnesområdena för ett initiativ för romers jämlikhet, inkludering och delaktighet för perioden efter 2020: diskriminering och medvetenhet om rättigheter, hatbrott, utbildning, sysselsättning, hälsa, fattigdom och boende. I denna rapport presenteras också uppgifter som specifikt rör resande som ofta bor i husvagnar och under vissa perioder lever som nomader.

¹¹ Förenade kungariket upphörde officiellt att vara en EU-medlemsstat den 31 januari 2020.

¹² År 2011 genomförde FRA även en undersökning om romer i Frankrike.

¹³ Europeiska kommissionens meddelande (2011) om **en EU-ram för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, KOM(2011) 173 slutlig**, Bryssel, av den 5 april 2011.

¹⁴ Europeiska kommissionen, **Roadmap regarding the initiative setting out the EU post-2020 Roma equality and inclusion policy** (färdplan för initiativet som fastställer EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020), ref. Ares(2020)1003902, av den 17 februari 2020.

Undersökningen i korthet

I undersökningen samlades uppgifter in från 4 659 personer som är 16 år eller äldre och som själva identifierar sig som romer eller resande¹⁵ i Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige och Förenade kungariket¹⁶. Uppgifter samlades också in om 8 234 personer som bor i de svarandes hushåll och om infrastrukturen på deras uppehållsplatser eller bostadsområden. Fältarbetet pågick från december 2018 till juli 2019 genom personliga intervjuer.

När undersökningen förbereddes beaktades målgruppens särdrag samt etiska och kulturella aspekter. I urvalsmetoden eftersträvades en representativitet som bygger på erfarenheterna från EU-Midis II-undersökningen. Den aktuella undersökningen utformades för att vara representativ för varje specifik grupp och specifikt land. För ytterligare information, se [bilagan](#) och den tekniska rapporten¹⁷.

Intervjuerna gjordes på landets språk, förutom i Belgien, där frågeformuläret och intervjuerna erbjöds på bulgariska, rumänska, slovakiska, franska och nederländska. De svarande ombads att lägga till personliga kommentarer eller erfarenheter i slutet av intervjun. I denna rapport citeras vissa av dem för att illustrera några av resultaten.

Grupper av romer och resande som ingick i undersökningen: De personer som deltog i undersökningen tillhör mycket olikartade och distinkta befolkningsgrupper. Resande ställs inför mycket specifika problem eller hinder beroende på om regelbundet resande ingår i deras livsstil och den specifika typ av bostäder de bor i. Detta påverkar barnens skolgång, hur länge de tillåts bo på uppehållsplatserna, offentlig infrastruktur osv. I rapporten görs skillnad mellan romer och resande när så är möjligt. Svarande som själva identifierar sig som romer, men bor bland resande räknas som resande. Barnen och andra medlemmar i hushållet tillfrågades inte om sin bakgrund som rom eller resande för att undvika identifiering från utomstående. De resultat som presenteras här och som gäller alla personer i hushållet avser personer som bor i ett hushåll med romer och resande, men betyder inte att de har samma bakgrund som romer eller resande. Personer inom ett hushåll har dock samma erfarenheter av missgynnande och marginaliserade levnadsvillkor, varför en ytterligare differentiering inte anses tillföra någon ytterligare information.

¹⁵ I undersökningen undantogs romer och resandefolk i Förenade kungariket som bor i tegel- och murbruksbostäder och romer som bor i bosättningar i Frankrike, eftersom det inte gick att få ett representativt urval.

¹⁶ Förenade kungariket upphörde officiellt att vara en EU-medlemsstat den 31 januari 2020.

¹⁷ FRA kommer att offentliggöra den tekniska rapporten under 2020.

TABELL 1: UNDERSÖKNING AV ROMER OCH RESANDE 2019, ANTAL INTERVJUER

Land	Undersökningsgrupper som omfattas	Antal genomförda intervjuer	Representation i undersökningsgrupper (%)
Belgien ^a	Romer	482	10
	Resande	124	3
Frankrike	Resande på uppehållsplatser	1 544	33
Irland	Resandefolk från Irland	518	11
Nederländerna ^a	Romer	201	4
	Resande och sinti på uppehållsplatser	511	11
Sverige ^b	Romer och resandefolk	404	9
Förenade kungariket	"Gypsy" från England och resandefolk från Irland på uppehållsplatser	875	19
Totalt	Romer och resande	4 659	100

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

▲
Anmärkningar:

^a I Belgien och Nederländerna är romer och resande mycket distinkta grupper och resultaten visas separat.

^b I Sverige omfattar begreppet "romer och resandefolk" medlemmar av fem stora grupper som bor i lägenheter eller fasta bostäder utspridda över hela landet. Det var inte möjligt att skilja mellan romer och resandefolk.

Romer och resande är den största etniska minoritetsgruppen i EU och består av uppskattningsvis 6–8 miljoner personer. I FRA:s undersökningar tillämpas principen om självidentifiering när personer från etniska minoriteter väljs ut.

Belgien – resande: Uppskattningsvis 2 300 resande bor på särskilt angivna husvagnsplatser eller campingplatser i Flandern och Bryssel. Hur många som bor i Vallonien är okänt, och i undersökningen ingick inte personer från detta område. Beroende på typen av husvagnsplats kan deras rörlighet variera från permanent eller varaktig bosättning till säsongsmässig eller kortare bosättning. De flesta resande bor lagenligt på offentliga eller privatägda campingplatser, och lokala organisationer eller samordningsgrupper på campingplatsen övervakar deras vistelse. Nästan två tredjedelar av de intervjuade hushållen bor på permanenta uppehållsplatser och en tredjedel på tillfälliga. Urvalsstorleken för denna grupp var mycket liten (124 hushåll), så resultaten kan ha en större statistisk variation än för andra grupper. Resultat som avser ett mycket litet antal svarande markeras särskilt.

Belgien – romer: Undersökningen omfattade två grupper av romer, varaktigt bosatta och nyligen anlända från Östeuropa, vilket motsvarar en befolkning på runt 30 000 personer över hela Belgien. Varaktigt bosatta romer är personer som migrerade till Belgien under 1990-talet, främst från länder i f.d. Jugoslavien, som icke-EU-medborgare. Sedan dess har många blivit belgiska medborgare, och tillgänglig bakgrundsforskning har visat att de i genomsnitt är mer integrerade i det belgiska samhället än de senare migranterna, som främst kom från Bulgarien, Rumänien och Slovakien. Dessa nyanlända romer utgör den största romska befolkningen i Belgien. De lever utspridda i olika städer snarare än koncentrerade till vissa områden. Deras antal i Vallonien är okänt, och undersökningen omfattar endast vissa av dem.

Frankrike – resande (*gens du voyage*): Den administrativa termen *gens du voyage* ersatte termen "nomad", som användes på 1970-talet. Gruppen består av personer som inte har någon fast bostad under sex månader och vars primära bostad är mobil (husvagn). Termen omfattar många olika grupper, såsom "Tsiganes", "Manouche", "Gitans" och "Yéniche". I denna undersökning uppskattas cirka 200 000 personer bland resande bo på uppehållsplatser i Frankrike. Undersökningen omfattar nästan uteslutande resande som bor på offentliga eller privatägda uppehållsplatser (94 procent), och representerar därför inte dem som bor på hyrd eller privatägd "familjemark" (på franska

terrain familial locatif eller *terrain familial privé*), som endast utgör 2 procent av urvalet i undersökningen.

Irland – resandefolk från Irland: Irland erkände resandefolk från Irland som en etnisk grupp först 2017, även om de har dokumenterats som en del av det irländska samhället under århundraden. Resandefolk från Irland har en lång, gemensam historia med traditioner, språk, kultur och sedvänjor. I Irland bor det uppskattningsvis 40 000 resandefolk från Irland. Enligt deras kulturarv har de en kringflyttande livsstil, men de flesta bor nu på permanenta platser (82 procent av de svarande i permanenta bostäder och 18 procent i husvangar), och majoriteten har aldrig upplevt ett kringflyttande liv. Många reser dock fortfarande under sommarmånaderna.

Nederländerna – resande och sinti: *Woonwagenbewoners* eller *reizigers* (resande) härstammar från en lång rad familjer som hade säsongsbundna, nomadiska och/eller huvudsakligen förindustriella yrken. När dessa hantverk undan för undan försvann gick de över till samma typ av (nomadiska) yrken som romer och sinti, vilket ledde till en stark koppling mellan dessa grupper. Man vet inte hur stor andel romer/sinti som lever bland resande, men det finns vissa uppgifter om antalet mobila hem och var de resandes bosättningar finns. De svarande i undersökningen som tillhör resande och sinti bor nästan uteslutande i mobila hem (98 procent), 94 procent på permanenta uppehållsplatser och 4 procent på tillfälliga eller inofficiella uppehållsplatser.

Nederländerna – romer: Gruppen "allmänt benådade" romer, som de ofta kallades i bakgrundsforskningen, anlände till Nederländerna under 1960- och 1970-talen, främst från f.d. Jugoslavien, och saknade pass eller andra officiella dokument. Under 1978 erbjöd den nederländska regeringen denna växande grupp romer allmän benådning (dvs. amnesti). I dag bor de oftast i subventionerat boende, och vissa kommuner har en högre koncentration av romska familjer. Balkanromerna är romer som anlände till Nederländerna senare, under 1990-talet, som flyktingar från f.d. Jugoslavien. De bor ofta i subventionerat boende, precis som de "allmänt benådade" romerna. Det finns dock inga tillförlitliga uppgifter om var de bor, om de är koncentrerade till vissa områden eller är utspridda. Att hitta denna grupp av romer inför undersökningen var särskilt svårt, och möjligheten till generalisering för hela den romska befolkningen i Nederländerna är därför begränsad. På grund av okända statistiska variationer bör därför resultatet för denna grupp tolkas med försiktighet.

Sverige – romer och resandefolk: I Sverige har romer och resandefolk varit erkända som en nationell minoritet sedan 1999, men i svensk officiell statistik, däribland folkräkningen, registreras inte statusen som nationell minoritet. De olika grupperna av romer och resandefolk som bor i Sverige har sedan mitten av 1500-talet kommit i flera omgångar från olika delar av Europa, och senare under 1900-talet skedde den romska invandringen till Sverige under två huvudsakliga perioder: först på 1960-talet under den stora befolkningsflyttningen på grund av brist på arbetskraft i Sverige, och sedan på 1990-talet när flyktingar kom till Sverige efter kriget i f.d. Jugoslavien. Även om det finns upp till 60 olika grupper i Sverige (i undersökningen tillämpades självidentifiering i en av de fem största grupperna) analyserades romers och resandefolks situation generellt utan någon ytterligare uppdelning efter grupp.

Förenade kungariket – "Gypsy" från England och resandefolk från Irland: "Gypsies" från England härstammar från romska migranter på 1500-talet och har varit hemmahörande i Förenade kungariket under många generationer. Deras huvudspråk är engelska. Ord på romani kan blandas in i deras konversationer, och de kan hänvisa till denna kvasidialekt som romani, men allmänt sett talas inte romani i sin rena form i stor utsträckning. Resandefolk från Irland har sitt ursprung i Irland men har bott i Förenade kungariket under århundraden. De

talat engelska, men har en utpräglad irländsk accent. Befolkningsgrupper eller familjer kan också tala shelta, även känt som gammon eller cant, som baserar sig på iriska, men har inslag av engelska. "Gypsy" från England och resandefolk från Irland är två separata kulturella och etniska grupper, men det gick inte att göra ett urval av grupperna var för sig. Gruppen "gypsy" från England och resandefolk från Irland bor både i husvagnar och i bostäder av tegelsten och murbruk. Undersökningen inriktades endast på personer som bodde på uppehållsplatser. Av de hushåll som deltog i undersökningen bor 95 procent i mobila hem och 5 procent i hus eller lägenheter.

Viktning: De undersökningsresultat som presenteras i denna rapport bygger på viktade uppgifter för att återspegla urvals sannolikheten för varje hushåll och individ baserat på urvalsutformningen. I viktningarna tas också hänsyn till skillnader i den uppskattade storleken på målgruppen i varje land¹⁸.

Jämförbarhet: Uppgifterna är jämförbara med EU-Midis II från 2016 som genomfördes i nio medlemsstater och kommer att jämföras med FRA:s kommande undersökning av romer 2020. Rapporten innehåller jämförelser med allmänna befolkningsundersökningar för EU och hänvisningar till målen för hållbar utveckling, där relevanta uppgifter finns tillgängliga.

Deltagande: I undersökningen ägnades särskild uppmärksamhet åt principen om deltagande, en av EU:s tio gemensamma grundläggande principer för romers inkludering¹⁹, genom att inkludera befolkningsgrupper i utarbetandet, urvalet och genomförandet av undersökningen. Inför undersökningen har också intervjuare med romsk bakgrund och/eller resandebakgrund rekryterats och utbildats, eller så har medlare med romsk bakgrund eller resandebakgrund eller med starka kopplingar till de berörda befolkningsgrupperna anlitats. I Frankrike organiserades tillträdet till uppehållsplatserna genom kommunerna och förvaltare av uppehållsplatser.

Relevanta rättsliga och politiska aspekter – sätta under- sökning- resultat i ett sammanhang

FRA samlade också in information om befintlig nationell lagstiftning och relevant politik avseende romer och resande i Nederländerna genom skrivbordsforskning, och i Belgien, Frankrike, Irland, Sverige och Förenade kungariket genom **Franet**, FRA:s tvärvetenskapliga forskningsnätverk. Syftet med detta är att sätta undersökningsresultaten i ett sammanhang och identifiera större brister i lagstiftning och politik. Dessa landsstudier från Franet finns på **FRA:s webbplats**.

Samråd med intressenter: FRA diskuterade resultaten av undersökningen med grupper av romer och resande och andra intressenter i Belgien, Frankrike, Irland och Nederländerna²⁰ i syfte att sätta resultaten i ett sammanhang, förbättra den nationella genomslagskraften och ge befolkningsgrupperna möjlighet att själva använda uppgifterna och resultaten i sitt påverkansarbete.

¹⁸ I viktningarna togs hänsyn till den komplexa urvalsutformningen. De utvecklades av det anlitade företaget IPSOS Mori som genomförde fältarbetet och experter på urval och viktning vid universitetet i Siena.

¹⁹ Europeiska unionen (2010), **The 10 common basic principles on Roma inclusion: Vademecum** (de tio gemensamma grundläggande principerna för romers inkludering: Vademecum), Luxemburg, Europeiska unionens publikationsbyrå (Publikationsbyrå).

²⁰ Besöken i Sverige och Förenade kungariket ställdes in efter utbrottet av covid-19 i Europa.

Viktiga slutsatser och FRA:s yttranden

Bekämpa diskriminering och hatbrott

Intensifiera kampen mot diskriminering

Under de senaste 20 åren har unionsrätten (direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung, 2000/43/EG) främjat likabehandling och förbjudit direkt och indirekt diskriminering, däribland trakasserier på grund av ras eller etniskt ursprung, på områden som sysselsättning, utbildning, socialt skydd och sociala förmåner, hälso- och sjukvård eller tillgång till varor och tjänster, inklusive bostäder.

FRA:s YTTRANDE 1

Kampen mot antiziganism och diskriminering av romer och resande bör vara ett högt prioriterat område i EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 och bör återspeglas i EU:s framtida instrument, bland annat med relevanta rekommendationer och strategiska ramar.

Medlemsstaterna ska se till att kampen mot diskriminering och antiziganism integreras i alla politikområden. I nationella strategier för romers inkludering bör det ingå riktade åtgärder mot diskriminering samt åtgärder för att bekämpa antiziganism. Sådana åtgärder, i synnerhet medvetandehöjande, bör utformas i samarbete med romska befolkningsgrupper och deras företrädare för att främja positiva budskap om romer och resande och hänvisa till deras historia av diskriminering, segregering och förföljelse.

Medlemsstaterna bör involvera romska befolkningsgrupper och organisationer i samråd om utformningen av alla relevanta strategier och åtgärder. De bör sträva efter att på ett aktivt och meningsfullt sätt involvera dem i genomförandet av aktiviteter och åtgärder, såsom anges i EU:s tio gemensamma grundläggande principer för romers inkludering.

I de sex nuvarande och tidigare EU-medlemsstaterna i väst är diskrimineringen av romer och resande fortfarande utbredd, vilket framgår av undersökningens resultaten. Nästan hälften av de svarande (45 procent) kände sig diskriminerade inom minst ett livsområde under de senaste 12 månaderna. De svarande kände sig oftast diskriminerade i samband med tillgång till varor och tjänster, till exempel när de gick in i en butik (33 procent) eller på en restaurang, en nattklubb eller ett hotell (27 procent) eller när de sökte arbete (23 procent) (se **figur 2**). Andelen personer som kände sig diskriminerade är högre bland yngre svarande. Generellt sett finns inga betydande skillnader mellan könen. Kvinnor känner sig dock oftare diskriminerade än män när de är i kontakt med sina barns skolor, och män känner sig mer diskriminerade än kvinnor när de söker arbete.

Antiziganismen, som är ett stort hinder för romers inkludering, är djupt rotad. Enligt resultaten från FRA:s undersökning om grundläggande rättigheter bland allmänheten i stort känner sig nästan hälften av EU-medborgarna (45 procent) (mycket) obekväma med att ha romer eller resande som grannar. (Frågan i undersökningen om grundläggande rättigheter gällde hur det kändes att ha en rom som granne.)

EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer från 2011 och rådets rekommendation från 2013 om verkningfulla åtgärder för integrering av romer återspeglar behovet av att främja politik och åtgärder för icke-diskriminering och likabehandling. Europeiska kommissionen har **utvärderat EU:s nuvarande politiska ram** och föreslår att en särskild politisk prioritering för att bekämpa diskriminering och antiziganism införs i EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020.

I **Europeiska kommissionens färdplan** mot en sådan politik finns därför målet att bekämpa antiziganism och diskriminering av romer.

Motverka fördomsbaserade trakasserier och hatbrott

Resultaten visar att nästan hälften av de romer och resande som deltog (44 procent) upplevde hatmotiverade trakasserier under det år som föregick undersökningen, och 7 procent attackerades fysiskt. Det stora flertalet hatmotiverade incidenter under de senaste fem åren (93 procent av de hatmotiverade trakasserier och 88 procent av de fysiska attackerna) anmäldes inte till någon. Anledningen till att mer än hälften (53 procent) inte anmälde den senaste hatmotiverade fysiska attacken var att de inte trodde att något skulle hända eller förändras ändå. Samtidigt avstod 16 procent från att anmäla eftersom de inte visste vart de skulle vända sig.

EU har antagit en strafflagstiftning, rådets rambeslut [2008/913/RIF](#), för att bekämpa hatbrott. Enligt rambeslutet ska EU:s medlemsstater använda straffrättsliga medel mot vissa uttryck för hat på grund av ras, hudfärg, religion, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung. Sådana uttryck kan exempelvis vara offentlig uppmaning till våld och hat. EU har också antagit lagstiftning (direktiv [2012/29/EU](#)) för att skydda brottsoffers rättigheter med särskilda bestämmelser för personer som fallit offer för hatbrott. Enligt direktivet ska medlemsstaterna vara särskilt uppmärksamma när de bedömer offer för sådana brott för att fastställa deras särskilda behov av skydd. I artikel 26.2 i detta direktiv uppmanas dessutom till åtgärder som syftar till att höja medvetenheten och som särskilt riktar sig till grupper som riskerar att utsättas för viktigmisering.

Utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer har visat att framtida nationella strategier bör omfatta riktade åtgärder som syftar till att förebygga och motverka hatbrott som grundar sig på fördomar.

FRA:s YTTRANDE 2

EU bör se till att politiken för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 samt alla rekommendationer om romers inkludering innehåller en särskild hänvisning till åtgärder för att motverka antiziganism och relaterade hatmotiverade trakasserier och brott. I detta avseende bör de ta hänsyn till arbetet i [EU:s högnivågrupp för bekämpande av rasism, främlingsfientlighet och andra former av intolerans](#) samt i dess undergrupp när det gäller metoder för registrering och insamling av uppgifter om hatbrott.

EU:s medlemsstater bör se till att myndigheterna registrerar hatbrott på ett effektivt sätt för att underlätta utredning och lagföring. EU:s högnivågrupp för bekämpande av rasism, främlingsfientlighet och andra former av intolerans ger användbar vägledning i sitt dokument [Key guiding principles on improving the recording of hate crime by law enforcement authorities](#) (viktiga vägledande principer för att förbättra de brottsbekämpande myndigheternas registrering av hatbrott). Det gör också Kontoret för demokratiska institutioner och mänskliga rättigheter vid Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa i publikationen [Hate Crime Data Collection and Monitoring: A practical guide](#) (insamling och övervakning av uppgifter om hatbrott: en praktisk vägledning). Medlemsstaterna bör på ett effektivare sätt bistå sina tjänstemän inom brottsbekämpningen och rättsväsendet att identifiera, registrera, utreda och lagföra hatbrott genom regelbunden utbildning. Utbildningen bör utformas och genomföras i samarbete med romer och resande samt berörda aktörer i det civila samhället.

EU:s medlemsstater bör vidta åtgärder för att uppmuntra romer och resande att anmäla hatmotiverade incidenter. Sådana åtgärder bör bestå av regelbunden och uppdaterad information om lagstiftning om hatbrott, relevanta medborgerliga rättigheter och hur de kan göras gällande.

FRA:s YTTRANDE 3

Att öka förtroendet för offentliga myndigheter bör vara ett övergripande mål för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 och andra relevanta rekommendationer. Medlemsstaterna bör vidta åtgärder för att öka förtroendet för offentliga myndigheter genom att ta itu med strukturell rasism och indirekt diskriminering, i synnerhet genom att undanröja etnisk profilering i enlighet med unionsrätten. Hatmotiverade incidenter mot romer och resande som involverar poliser bör utredas utan dröjsmål. Utredningarna skulle bli effektivare genom medverkan från offentliga lagstadvärdar, oberoende tillsynsmechanismer med utredningsbefogenheter, såsom likabehandlingsorgan, ombudsinstitutioner eller nationella människorättsinstitutioner. Dessa organ bör överväga att inkludera romer och resande bland sin personal för att öka deras förtroende för systemet. Fall av etnisk profilering eller incidenter som involverar poliser samt relevanta statistiska uppgifter bör regelbundet samlas in och offentliggöras.

Medlemsstaterna skulle kunna överväga att anställa romer och resande inom brottsbekämpningen för att förbättra relationerna och öka medvetenheten bland brottsbekämpande tjänstemän om vilka utmaningar som de står inför när det gäller grundläggande rättigheter.

Dessutom skulle medlemsstaterna kunna överväga åtgärder för att locka romer och resande att arbeta inom den bredare offentliga sektorn, särskilt inom utbildning och socialtjänst för att stödja utvecklingen av förebilder inom grupper av romer och resande och för att öka förtroendet för de offentliga myndigheterna.

Öka förtroendet för offentliga myndigheter och upphöra med etnisk profilering

En viktig framgångsfaktor för genomförandet av politiken för romers inkludering är förtroendet för offentliga myndigheter, i synnerhet brottsbekämpande myndigheter. Undersökningen visar att förtroendet för polisen och rättsväsendet bland romer och resande i allmänhet är lågt. Det är särskilt lågt bland dem som anser att de har fallit offer för diskriminering, trakasserier och våld. En av tio svarande (11 procent) i undersökningen uppger att de har stoppats av polisen under de senaste 12 månaderna på grund av att de är romer eller resande.

Detta väcker farhågor om etnisk profilering, vilket är olagligt. I direktivet **(EU) 2016/680** om skydd av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder förbjuds användning av ras eller etniskt ursprung som enda eller huvudsakligt kriterium för att stoppa en person. En sådan praxis anses vara diskriminerande.

Omkring 4 procent av de svarande uppger att de har utsatts för fysiskt våld av en polistjänsteman på grund av sin bakgrund som rom eller resande under de senaste fem åren.

Öka medvetenheten om rättigheter och uppmuntra anmälan av diskriminering

Undersökningens resultat visar att endast varannan person bland romer och resande (53 procent) känner till lagar som förbjuder diskriminering på grund av hudfärg, etniskt ursprung eller religion. Endast en tredjedel av de svarande (33 procent) känner till minst en institution som hanterar diskriminerings- och jämställdhetsfrågor i sitt land.

Detta återspeglas i det låga antal personer som anmäler diskriminering. Undersökningen visar att under de senaste fem åren har endast en av fem incidenter (21 procent) anmälts, och av dessa har endast 5 procent anmälts till det behöriga likabehandlingsorganet. Detta tyder på att de åtgärder som medlemsstaterna vidtagit för att öka medvetenheten om lagstiftning och rättsmedel enligt artikel 10 i direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung hittills inte har varit effektiva när det gäller romer och resande.

Underrapportering har också att göra med förtroendet för myndigheter som ansvarar för effektiviteten i prövningsmekanismer. Enligt undersökningens resultat uppgav majoriteten (60 procent) av dem som inte hade anmält att de hade undvikit detta eftersom de trodde att "inget skulle hända eller förändras ändå".

I sin **rekommendation om standarder för jämlikhetsorgan** uppmanade Europeiska kommissionen medlemsstaterna att göra det möjligt för jämlikhetsorgan att öka allmänhetens medvetenhet om organens existens, antidiskrimineringsregler och hur man söker gottgörelse.

I rådets rekommendation om integrering av romer från 2013 betonades också vikten av att öka romernas medvetenhet om sina rättigheter när det gäller diskriminering och möjligheterna att söka gottgörelse.

FRA:s YTTRANDE 4

I EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att öka medvetenheten bland romer och resande om mänskliga och grundläggande rättigheter och tillgängliga prövningsmekanismer. Enligt artikel 10 i direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung är medlemsstaterna skyldiga att informera människor och öka deras medvetenhet om lagstiftning mot diskriminering samt hur de kan hävda sina rättigheter med hjälp av tillgängliga rättsmedel. För att säkerställa tillgång till rättslig information och rättshjälp när så behövs bör nationella, regionala och lokala myndigheter samarbeta med behöriga lagstadgade offentliga organ, såsom likabehandlingsorgan, ombudsinstitutioner och nationella människorättsinstitutioner, samt med det civila samhällets organisationer och sammanslutningar och grupper av romer och resande.

Medlemsstaterna bör se till att deras behöriga lagstadgade offentliga organ kan fullgöra sina skyldigheter att effektivt bekämpa diskriminering genom att förse dem med tillräckliga personalresurser och ekonomiska resurser för att uppnå konkreta resultat. Dessutom bör de enligt artikel 15 i direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung också se till att påföljderna för personer som har gjort sig skyldiga till brotten, vilket kan bestå av skadestånd till den utsatta personen, är effektiva, proportionella och avskräckande. Kombinationen av effektiva klagomålsmekanismer och grundliga och regelbundna utredningar genomförda av lagstadgade offentliga organ kan ge de bästa resultaten när det gäller att öka romers och resandes förtroende för att anmäla diskriminering.

FRA:s YTTRANDE 5

EU bör sätta upp ambitiösare mål för utbildning av romer och resande i sin politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020. För att uppnå dessa mål bör EU:s medlemsstater följa rådets rekommendation från 2013 om integrering av romer för att främja likvärdig tillgång till utbildning samt förskoleverksamhet och barnomsorg. De bör tillsammans med romer och resande utarbeta och vidta åtgärder för att ta itu med de skolavhopp som sker innan den obligatoriska skolgången har avslutats och anpassa åtgärderna efter de särskilda behov som romernas och de resandes barn har. Barnen bör erbjudas utbildningsmöjligheter som lämpar sig för kringflyttande livsstil, såsom ökade möjligheter till hem- och distansundervisning.

Medlemsstaterna bör också överväga att ge unga romer och resande övertygande incitament att fortsätta sin utbildning efter den obligatoriska skolgången. Dessa bör följa principen om inkluderande utbildning som motsvarar elevens behov, däribland stipendier för gymnasieutbildning och högre utbildning. Samtidigt bör medlemsstaterna öka medvetenheten hos föräldrar bland romer och resande om fördelarna med utbildning för att förbättra möjligheterna i livet. Alla utbildningsåtgärder bör skraddarsys efter särskilda behov hos olika grupper av romer och resande. Detta ska göras utifrån positiva erfarenheter av metoder som att ge dem särskilda lärarassistenter och se till att de får tillgång till nödvändigt material, exempelvis kostnadsfria läroböcker och annat skolmaterial. Romer och resande bör själva delta i utformningen, genomförandet och övervakningen av sådan politik, vilket är i linje med EU:s tio gemensamma grundläggande principer för romers inkludering.

Säkerställa faktisk och likvärdig tillgång till utbildning

Av undersökningens resultaten framgår att endast två av tre barn till romer och resande mellan fyra år och den obligatoriska skolåldern deltar i förskoleverksamhet. Närvaron när det gäller obligatorisk skolgång uppgår till i genomsnitt 91 procent utan skillnader mellan könen. Dock har två tredjedelar av romer och resande i åldern 18–24 år avslutat endast grundskoleutbildningen. Av de romer och resande som deltog i undersökningen är antalet som har genomgått eftergymnasial utbildning extremt litet och statistiskt osynligt. Med undantag för Förenade kungariket är det mindre sannolikt att yngre åldersgrupper inte går i skolan eller att de hoppar av grundskolan, i jämförelse med äldre åldersgrupper. Läs- och skrivkunnighet i det nationella språket visar ett liknande mönster: fler svarande som är äldre än 45 år har svårigheter att läsa (49 procent) och skriva (56 procent) än yngre svarande (20 respektive 27 procent). Dessutom har en tredjedel av de svarande (36 procent) svårt att läsa det nationella språket i sitt land och nästan hälften (43 procent) har svårt att skriva det. En av fyra svarande i åldern 18–24 år (25 procent) fortsatte inte sin utbildning på grund av att de sökte arbete eller var tvungna att arbeta, 14 procent på grund av giftermål, graviditet eller förlösning och 14 procent på grund av att de flyttade under året.

Nästan en tredjedel (30 procent) av de föräldrar bland romer och resande som intervjuades uppgav att deras barn har blivit utsatta för verbala trakasserier i skolan på grund av sin bakgrund som rom eller resande. Dessutom har nästan var tredje intervjuad person bland romer eller resande (30 procent) upplevt att de diskriminerats på grund av sin bakgrund som rom eller resande när de varit i kontakt med skolan (som förälder eller student) under de fem år som föregick undersökningen och 12 procent under de 12 månader som föregick undersökningen.

Såsom framgår av undersökningssuppgifterna kommer inte de sex länderna att uppnå EU:s utbildningsmål för romer och resande. I Europa 2020-strategin finns överordnade mål om att minska andelen elever som slutar skolan i förtid från 15 till 10 procent senast 2020 och att minst 40 procent av den yngre generationen ska ha en akademisk examen. Dessutom har man i den strategiska ramen för europeiskt utbildningssamarbete, Utbildning 2020, satt som mål att minst 95 procent av barnen mellan fyra år och den obligatoriska skolåldern ska delta i förskoleverksamhet senast 2020.

Resultaten väcker också farhågor om efterlevnaden av direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung, som också gäller för utbildning. I utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer drogs slutsatsen att särskilda åtgärder är nödvändiga för att komma till rätta med de nackdelar som romska barn möter och för att säkerställa att de har faktisk och likvärdig tillgång till utbildning. **Europeiska kommissionens färdplan** för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 har bland annat som mål att öka romers faktiska deltagande i allmän utbildning av god kvalitet.

FRA:s YTTRANDE 6

EU:s medlemsstater bör överväga att integrera moduler om romers och resandes historia och kultur i de allmänna utbildningsprogrammen, såväl som i lärarutbildningen, för att främja ett positivt budskap som motverkar stigmatisering och negativa stereotyper.

FRA:s YTTRANDE 7

I EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att främja likvärdig tillgång till sysselsättning för romer och resande, fastställa sysselsättningsmål för medlemsstaterna och utifrån rådets rekommendation om integrering av romer från 2013 föreslå politiska åtgärder för medlemsstaterna. Särskilt fokus bör läggas på sysselsättning för kvinnor bland romer och resande, vilket är i linje med EU:s jämställdhetsstrategi 2020–2025, och ungdomar.

EU:s medlemsstater bör i sina nationella strategier lägga till konkreta åtgärder i linje med EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020, som kan finansieras av Europeiska socialfonden. Åtgärderna skulle kunna vara stödprogram för att ge ungdomar bland romer och resande en första arbetslivserfarenhet, ge arbetsgivare incitament att anställa romer och resande, underlätta likvärdig tillgång till allmänna arbetsförmedlingar som får i uppdrag att skapa kontakter mellan arbetsgivare och romer och resande samt att höja medvetenheten hos potentiella arbetsgivare och erbjuda individanpassad stöd till unga romer och resande, i synnerhet kvinnor, för att underlätta inträde på arbetsmarknaden. Andra åtgärder skulle kunna vara att säkerställa barnomsorg för barn till romer och resande, vars föräldrar vill arbeta, tillhandahålla anställningsmöjligheter inom offentlig förvaltning och säkerställa icke-diskriminerande och rättvis tillgång till bankkonton med alla grundläggande funktioner i enlighet med artiklarna 15 och 16 i direktiv 2014/92/EU.

Förbättra tillträdet till arbetsmarknaden

Andelen romer och resande i arbetslivet är mycket låg i alla undersökningsländer. Resultaten visar att andelen ligger långt under sysselsättningsgraden för befolkningen i stort och varierar från 15 procent i Irland till 50 procent i Belgien. Sysselsättningsklyftan mellan kvinnor och män är stor, förutom i Irland, och varierar från 10 procentenheter i Sverige till 52 procentenheter i Förenade kungariket. Varannan kvinna bland romer eller resande uppger att omvårdnad av barn eller andra sysslor i hemmet är en av huvudorsakerna till att de inte söker arbete.

Sysselsättningssituationen är särskilt svår bland ungdomar. Varannan svarande bland romer och resande i åldern 16–24 år varken arbetade eller studerade. Detta gäller i mycket högre grad för unga kvinnor (58 procent) än unga män (36 procent).

Diskriminering är en annan anledning till att de inte söker arbete. Bland de romer och resande som är arbetslösa och inte söker arbete anser 26 procent av männen och 11 procent av kvinnorna att det är hopplöst att söka arbete eller att de inte kommer att anställas på grund av sin bakgrund som rom eller resande. Dessutom visar undersökningsresultaten att var fjärde person bland romer och resande som sökte arbete de senaste 12 månaderna kände sig diskriminerade på grund av sin bakgrund som rom eller resande.

Europeiska socialfonden (ESF) är EU:s instrument för att främja sysselsättning och social inkludering. Nationella myndigheter kan använda fonden för att finansiera åtgärder som ska förbättra romers och resandes deltagande i arbetslivet. Sådana åtgärder skulle också bidra till att genomföra bestämmelserna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter, som kräver att lika möjligheter för underrepresenterade grupper, såsom romer, ska främjas (princip 3). Medlemsstater som använder Europeiska socialfonden för att finansiera sådana åtgärder måste se till att deras insatser är förenliga med EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna. Stadgan innehåller ett antal bestämmelser om arbetstagares rättigheter, till exempel artikel 15 om rätten att arbeta och artikel 29 om rätten till tillgång till kostnadsfri arbetsförmedling. I unionsrätten anges dessutom uttryckligen likabehandling avseende anställning, inklusive avskedanden eller löner, och yrkesutbildning, inklusive praktisk arbetslivserfarenhet (direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung). Enligt **artikel 15 i direktiv 2014/92/EU** om

jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner ska medlemsstaterna dessutom se till att kreditinstitut inte diskriminerar konsumenterna på någon av de grunder som anges i artikel 21 i EU-stadgan när konsumenterna ansöker om eller använder ett betalkonto. Enligt artikel 16 ska medlemsstaterna "se till att alla kreditinstitut eller ett tillräckligt antal kreditinstitut erbjuder konsumenterna betalkonton med grundläggande funktioner, i syfte att garantera att samtliga konsumenterna på deras territorium har tillgång till sådana konton".

Utvärderingen av EU:s nuvarande ram för integrering av romer visar att integreringen av romer i arbetslivet inte har förbättrats under de senaste åren.

Förbättra tillgången till hälso- och sjukvård

I denna rapport är det första gången som FRA offentliggör en analys av förväntad livslängd med hjälp av en ny metod som beskrivs närmare i **kapitel 5** och i **bilagan**. Den förväntade livslängden för romer och resande i de sex undersökta länderna är lägre än för befolkningen i stort. Sammantaget visar beräkningarna att romers och resandes förväntade livslängd vid födseln är kortare än för befolkningen i stort med 9,8 år för kvinnor och 10,2 år för män.

Omkring en av tio romer och resande uppger att de har utsatts för direkt diskriminering vid kontakt med hälso- och sjukvården under de senaste 12 månaderna. Dessutom medverkar otrygga levnadsförhållanden till ökade hälsorisker. De svarande uppger i genomsnitt sämre hälsostatus och fler begränsningar i sina normala aktiviteter än befolkningen i stort. I snitt upplever nästan var tredje svarande (29 procent) begränsningar i sina normala aktiviteter av hälsoskäl, jämfört med en av fyra (25 procent) bland befolkningen i stort. Hälsan påverkar också sysselsättningsgraden, i synnerhet för män: 36 procent uppgav att de inte sökte arbete på grund av hälsoproblem.

I artikel 35 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna garanteras rätten till tillgång till förebyggande hälsovård och till medicinsk vård. Dessutom gäller EU:s antidiskrimineringslagstiftning (direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung) också för hälso- och sjukvård.

Utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer visar att det i de nationella strategierna bör ingå detaljerade åtgärder som är inriktade på hur man ska komma till rätta med de nackdelar som romerna ställs inför med avseende på tillgången till hälso- och sjukvård.

FRA:s YTTRANDE 8

EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 bör innehålla ett särskilt mål för att minska skillnaden i förväntad livslängd mellan romer och resande och befolkningen i stort. Det kommer att krävas åtgärder för att ta itu med de särskilda svårigheter som romer och resande ställs inför när det gäller att få tillgång till och dra nytta av tillgänglig hälso- och sjukvård. Medlemsstaterna bör samråda med romer och resande, deras representativa organisationer och aktörer i det civila samhället som är verksamma inom hälso- och sjukvård för att identifiera de främsta hindren och bristerna och samla in helt uppdelade och anonymiserade hälsouppgifter för att utveckla en lämplig folkhälsopolitik.

Medlemsstaterna bör se till att de allmänna sjukförsäkringssystemen inte utesluter romer och resande med tanke på att ett oproportionerligt stort antal romer inte är anställda eller fast anställda på den formella arbetsmarknaden. De bör också säkerställa att alla romer och resande, i synnerhet kvinnor, barn, äldre och personer med funktionsnedsättning, har tillgång till överkomliga läkemedel och förebyggande hälsovård i form av regelbundna kostnadsfria läkarundersökningar, hälsovård före och efter förlossningen, familjeplanering och immunisering. Sådana åtgärder ska särskilt vara inriktade på personer som lever i allvarligt eftersatta bostadsområden med begränsad tillgång till dricksvatten och sanitet. Romer och resande skulle kunna erbjudas att själva medverka i hälso- och sjukvården, i synnerhet fungera som kontaktpunkter med hälso- och sjukvårdssystemen, undervisa om hälsa och levnadsvanor och främja hälsoförebyggande åtgärder.

FRA:s YTTRANDE 9

I EU:s strategi för romers inkludering och jämlikhet efter 2020 bör det fastställas ett specifikt mål för att minska fattigdomen och utrota svält och näringsbrist bland romer och resande.

EU bör lägga till en särskild hänvisning till romer och resande i sin framtida allmänna politiska ram för att bekämpa fattigdom och socialt utanförskap. Dessutom bör EU se till att den planerade europeiska barngaranti inriktas särskilt på barn till romer och resande, i synnerhet barn som riskerar svält och näringsbrist.

Medlemsstaterna bör i sina nationella strategier fastställa tydliga mål för andelen romer och resande som riskerar att drabbas av fattigdom eller socialt utanförskap. Nationella initiativ skulle kunna bygga vidare på de åtgärder för sociala investeringar som anges i rådets rekommendation från 2013 för att utnyttja EU-medlems fulla potential, särskilt Europeiska socialfonden och Europeiska regionala utvecklingsfonden.

EU:s medlemsstater bör överväga att vidta brådskande åtgärder för att undanröja risken för hunger genom att säkerställa tillräcklig kost av hög kvalitet för alla behövande, till exempel genom att tillhandahålla kostnadsfria skolmåltider, däribland frukost och lunch, och genom att använda lokala myndigheters socialtjänster för att identifiera och hjälpa romer och resande som inte har råd att köpa mat. Medlemsstaterna bör dessutom se till att systemen för socialt skydd effektivt når ut till romer och resande så att de kan dra nytta av befintliga sociala förmåner. Här bör de också samarbeta med grupper och sammanslutningar bland romer och resande för att identifiera och undanröja hinder och tillhandahålla skraddarsytt stöd.

Minska risken för fattigdom och socialt utanförskap

Vid utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer konstaterades vissa framsteg när det gäller det allmänna målet att bekämpa fattigdom. Men i de sex länder som ingick i undersökningen uppger en betydande andel av romerna och de resande att det är svårt eller mycket svårt att få ekonomin att gå ihop. Mest oroväckande är resultaten som visar en oacceptabelt hög andel vuxna och barn som har gått till sängs hungriga minst en gång under den senaste månaden. I Sverige uppger var femte person bland romer och resande, däribland deras barn (22 procent), att de har gått till sängs hungriga minst en gång under den senaste månaden. Andelen är också hög i Belgien (15 procent av romerna och 13 procent av de resande som deltog i undersökningen), Frankrike och Irland (10 procent av de resande som deltog i undersökningen i båda länderna).

Vart fjärde barn till romer och resande som deltog i undersökningen (23 procent) lever i ett hushåll som kännetecknas av allvarlig materiell fattigdom, där hushållet inte har råd med minst fyra av nio grundläggande utgifter, exempelvis hälsosam mat eller uppvärmning, eller ligger efter med att betala hyran eller inte har råd med en veckas semester under ett år, jämfört med EU-genomsnittet på 6,6 procent för barn i befolkningen i stort 2018.

I EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna erkänns rätten till socialbidrag för att trygga en värdig tillvaro för alla dem som saknar tillräckliga medel (artikel 34). Kampen mot fattigdom och socialt utanförskap är även i linje med de rättsliga åtaganden som alla EU:s medlemsstater har gjort inom ramen för internationella instrument för mänskliga rättigheter, särskilt fördragssystemet i Europarådets europeiska sociala stadga.

Bekämpning av fattigdom är ett av de fem målen i Europa 2020-strategin. I den europeiska pelaren för sociala rättigheter fastställs dessutom rätten till tillräckliga minimiinkomstförmåner för alla som saknar tillräckliga resurser för att säkerställa ett värdigt liv i livets alla skeden och faktisk tillgång till nödvändiga varor och tjänster. I princip 14 hänvisas dessutom till barns rätt att skyddas mot fattigdom. För detta ändamål överväger EU att 2021 anta en **europeisk barngaranti** för att se till att alla barn i unionen som riskerar fattigdom eller socialt utanförskap har tillgång till kostnadsfri hälso- och sjukvård, kostnadsfri utbildning, kostnadsfri förskoleverksamhet och barnomsorg, anständiga boendeförhållanden och tillräckligt med mat. Sådana insatser bidrar också till genomförandet av den globala Agenda 2030 och målen för hållbar utveckling, vars grundläggande princip är att ingen ska lämnas utanför och att försöka att först nå ut till dem som ligger längst efter.

I **Europeiska kommissionens färdplan** för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 är minskning av fattigdomen ett av målen.

Förbättrade boendeförhållanden

Nästan hälften av de svarande har känt sig diskriminerade när de söker bostad under de senaste fem åren på grund av att de är romer eller resande. Mer än 90 procent av resande i Irland, Belgien och Nederländerna anser att det inte finns tillräckligt med platser, särskilt lämpliga uppehållsplatser, för dem att bo på.

Bland de romer och resande som deltog i undersökningen uppger 4 procent att de har avhysts minst en gång under de senaste fem åren, och 8 procent förväntar sig att myndigheterna ska avhysa dem eller tvinga dem att flytta under de kommande sex månaderna.

Enligt undersökningresultaten lever många romer och resande i bostäder med allvarliga brister. Romer och resande som bor i lägenheter eller hus i dåligt skick (26 procent) lever generellt med en högre grad av allvarlig fattigdom än hushåll som bor i lägenheter eller hus i bättre skick (10 procent). Även det sistnämnda är fortfarande betydligt högre än bland befolkningen i stort i respektive land.

Vissa samhällstjänster är inte alltid tillgängliga för dem som bor på uppehållsplatser. Endast 36 procent av de resande i Frankrike har exempelvis tillgång till kollektivtrafik och endast 29 procent till posttjänster. Tillgången till kollektivtrafik är även begränsad i Förenade kungariket. Endast omkring hälften av de svarande har tillgång till kollektivtrafik i närheten. Dessutom uppger omkring en femtedel av de resande i Belgien och "gypsies" från England och resandefolk i Förenade kungariket att de inte har tillgång till kranvatten eller el på sina uppehållsplatser.

Bostadspolitiken faller i första hand inom medlemsstaternas verksamhetsområde. EU:s antidiskrimineringslagstiftning (direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung) gäller dock även för bostäder. Medlemsstaterna är skyldiga att säkerställa tillgång till bostäder utan diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung. Enligt artikel 34.3 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna ska unionen erkänna och respektera rätten till bostadsbidrag "[i] syfte att bekämpa social utslagning och fattigdom" och för "att trygga en värdig tillvaro för alla dem som saknar tillräckliga medel". I artikel 22 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna föreskrivs även att unionen ska "respektera den kulturella, religiösa och språkliga mångfalden". Det omfattar också rätten att ha olika livsstilar, såsom många resande har.

Boende är en av principerna i den europeiska pelaren för sociala rättigheter. Rätten till bostad, inklusive skydd mot tvångsavhysning, är också förankrad i de viktigaste internationella instrumenten för mänskliga rättigheter som är rättsligt bindande för EU:s medlemsstater, såsom fördragssystemet i Europarådets europeiska sociala stadga. Detta är också kopplat till och återspeglas i flera av målen för hållbar utveckling.

EU kan bidra till att förbättra bostadssituationen för romer och resande genom att hjälpa EU:s medlemsstater att utveckla en social infrastruktur och genom att stödja åtgärder för eftersatta befolkningsgrupper i stads- och landsbygdsområden eller genom att främja socioekonomisk integration av marginaliserade befolkningsgrupper, i synnerhet med hjälp av Europeiska regionala utvecklingsfonden (Eruf) och Europeiska socialfonden (ESF). **Europeiska kommissionens förslag till den fleråriga budgetramen 2021–2027 inom EU** innehåller liknande bestämmelser. I dessa förslag hänvisas det i det specifika målet för Europeiska regionala utvecklingsfondens investeringar att öka den socioekonomiska integrationen av marginaliserade befolkningsgrupper, såsom romer, också uttryckligen till bostäder.

FRA:s YTTRANDE 10

I EU:s strategi för romers inkludering och jämlikhet efter 2020 bör man överväga att inrikta särskilda politiska prioriteringar på att tillhandahålla bostäder av tillfredsställande kvalitet till alla romer och resande som bor i informella, segregerade bosättningar och på att öka romernas och de resandes faktiska tillgång till bostäder och allmänna bekvämligheter, såsom kranvatten, sanitet, elektricitet, uppvärmning och internet. I strategin bör också rättigheten att följa en bofast eller kringflyttande livsstil bekräftas.

EU-medlemsstaternas nationella strategier för romers inkludering bör specificera vilka åtgärder som ska vidtas för att uppnå detta mål, i nära samarbete och samråd med grupper av romer och resande, utifrån de åtgärder som rekommenderades i rådets rekommendation från 2013 om integrering av romer. Sådana åtgärder kan omfatta möjligheter för romer och resande att få subventionerat boende eller bostadsstöd/bostadsbidrag. Åtgärderna bör vara icke-diskriminerande och underlätta tillgången till subventionerat boende, bostadsstöd och bostadsbidrag som motverkar segregering.

Medlemsstaterna bör fastställa de villkor som krävs för att resande ska kunna upprätthålla sin livsstil och tillhandahålla ett tillräckligt antal uppehållsplatser som uppfyller kraven på människovärdigt boende. Medlemsstaterna bör använda EU-medel, i synnerhet Europeiska regionala utvecklingsfonden, för att finansiera sina insatser för att förbättra boendeförhållandena för romer och resande.

Medlemsstaterna bör skydda personer i utsatta situationer mot tvångsavhyssning, som ska vara ett instrument att ta till i sista hand. I synnerhet med hänsyn till barnens rättigheter bör tvångsavhyssningar tillämpas strikt enligt internationella normer, i vilka det krävs alternativa bostadsmöjligheter för de personer som avhysses.

I **Europeiska kommissionens färdplan** för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 fastställs målet att öka romernas faktiska tillgång till bostäder och allmänna bekvämligheter.

1

DISKRIMINERING OCH MEDVETENHET OM RÄTTIGHETER

- ★ Nästan hälften av de romer och resande (45 procent) som deltog i undersökningen kände sig diskriminerade under de senaste 12 månaderna inom minst ett av de tio livsområden som specificerades i undersökningen. Dessa livsområden var när de söker arbete, på arbetet, i skolan, i kontakt med skolpersonal som förälder eller vårdnadshavare, vid kontakt med hälso- och sjukvård, avseende boende, kollektivtrafiken, kontakt med myndigheter, när de går in på en nattklubb, en restaurang eller ett hotell eller när de går in i en butik.
- ★ I genomsnitt är andelen romer och resande som känner sig diskriminerade högre bland yngre svarande.
- ★ Oftast nämner de svarande att de diskrimineras när de går in i en butik (33 procent) eller en restaurang, en nattklubb eller ett hotell (27 procent) eller när de söker arbete (23 procent).
- ★ Generellt sett finns inga könsskillnader, men kvinnor känner sig oftare diskriminerade när de är i kontakt med sina barns skolor och män oftare när de söker arbete.
- ★ Andelen personer som anmäler diskrimineringen är låg. De svarande anmälde endast en av fem incidenter (21 procent) som inträffat under de senaste fem åren. Endast 5 procent av dem som utsattes för diskriminering anmälde incidenten till ett likabehandlingsorgan.
- ★ I snitt känner endast en av två svarande (53 procent) till lagar som förbjuder diskriminering på grund av hudfärg, etniskt ursprung eller religion. Endast en tredjedel (33 procent) känner till minst ett likabehandlingsorgan.

Att bekämpa diskriminering av romer och resande är en central faktor för att uppnå social inkludering och likabehandling samt för att de ska få tillgång till sina rättigheter. Direktiv 2000/43/EG förbjuder diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung på områden som sysselsättning, utbildning, socialt skydd och sociala förmåner, hälso- och sjukvård eller tillgång till varor och tjänster, inklusive bostäder²¹. Dessutom är ambitionen i rådets rekommendation från 2013 om åtgärder för integrering av romer att "komplettera gällande unionslagstiftning mot diskriminering i syfte att bidra till bättre genomförande och tillämpning av denna lagstiftning"²². I rekommendationen beskrivs bekämpning av diskriminering som en övergripande politisk åtgärd och behovet av att vidta åtgärder för att bekämpa diskriminering av och avoghet mot romer, såsom antiziganism, betonas. Europaparlamentet har utfärdat flera resolutioner om kampen mot antiziganism, senast i februari 2019²³.

Såsom FRA:s undersökning visar kvarstår diskrimineringen av romer. Nästan hälften av alla svarande romer och resande i de sex undersökningsländerna (45 procent) kände sig diskriminerade på grund av sin bakgrund som rom eller resande under de senaste 12 månaderna inom minst ett av de livsområden som omfattas av undersökningen (se **figur 1**). Detta är betydligt högre än den genomsnittliga diskrimineringsgraden (26 procent) mot romer i de nio andra EU-länder som ingick i EU-Midis II. Resultaten i båda undersökningarna visar betydande skillnader i förekomsten av diskriminering mellan länder och de undersökta grupperna av romer och resande.

Utvärdering av EU:s politik för integrering av romer och det fortsatta arbetet

I december 2018 offentliggjorde Europeiska kommissionen en utvärderingsrapport om en EU-ram för nationella strategier för integrering av romer. Där drogs slutsatsen att det finns ett behov av ökat fokus på att bekämpa diskriminering och antiziganism för att komma tillrätta med romers utanförskap. I utvärderingen föreslås att "bekämpandet av diskriminering och antiziganism bör vara ett separat prioriterat område i ramen med ett särskilt icke-diskrimineringsmål [...]. Det bör samtidigt även fortsätta att vara en övergripande prioritering med specifika mål inom alla fyra politikområden. Ett tydligare fokus på att bekämpa antiziganism och diskriminering bör komplettera, inte ersätta, inkluderingsperspektivet".

I Europeiska kommissionens färdplan för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020, som offentliggjordes i februari 2020, bekräftas att detta tydligare fokus krävs för att få slut på romernas utanförskap, med tanke på att diskriminering och antiziganism är grundorsaker till utanförskapet. Dessutom fastställs att ett av syftena med en sådan EU-politik för perioden efter 2020 är att bekämpa antiziganism och diskriminering riktad mot romer.

*Se Europeiska kommissionen (2018), **Rapport om utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, COM(2018) 785 final, Bryssel, december 2018; Europeiska kommissionen (2020), **Roadmap regarding the initiative setting out the EU post-2020 Roma equality and inclusion policy** (färdplan för initiativet som fastställer EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020), ref. Ares(2020)1003902, av den 17 februari 2020.***

²¹ Rådets direktiv 2000/43/EG av den 29 juni 2000 om genomförandet av principen om likabehandling av personer oavsett deras ras eller etniska ursprung (EGT L 180, 19.7.2000, s. 22).

²² Europeiska unionens råd (2013), **rådets rekommendation om verkningsfulla åtgärder för integrering av romer i medlemsstaterna 2013/C 378/01**, av den 9 december 2013, skäl 20.

²³ Europaparlamentets (2019) **resolution om behovet av en förstärkt strategisk EU-ram för nationella strategier för integrering av romer efter 2020 och kraftfullare åtgärder mot antiziganism, 2019/2509 (RSP)**, februari.

Mätning av diskriminering i undersökningen av romer och resande

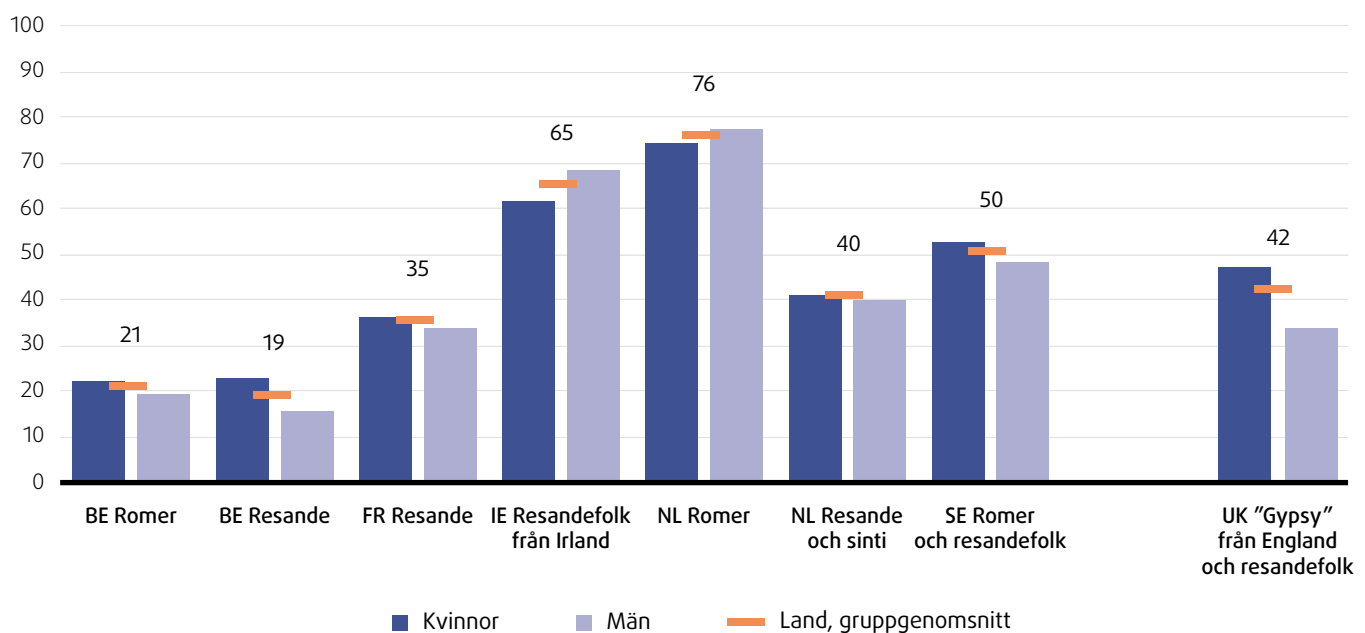
I undersökningen fick de svarande frågan om de kände sig diskriminerade av olika anledningar (hudfärg, etniskt ursprung, religion eller religiös övertygelse, kön, ålder, funktionsnedsättning och sexuell läggning) och inom olika livsområden: när de söker arbete, på arbetet, i skolan, i kontakt med skolpersonal som förälder eller vårdnadshavare, vid kontakt med hälso- och sjukvård, avseende boende och vid användning av andra offentliga eller privata tjänster (t.ex. kollektivtrafik, kontakt med myndigheter, när de går in på en nattklubb, en restaurang eller ett hotell eller när de går in i en butik).

I följande avsnitt diskuteras diskriminering enbart utifrån följande tre grunder: hudfärg, bakgrund som rom eller resande och religion eller religiös övertygelse. Även om den sistnämnda är mycket sällsynt i undersökningsländerna hänvisas det till dessa tre grunder i följande avsnitt med avseende på bakgrund som rom eller resande, enligt den definition av diskriminering som använts i tidigare undersökningar.

Romer i Nederländerna (76 procent) och resandefolk i Irland (65 procent) har den högsta andelen svarande som kände sig diskriminerade på grund av sin bakgrund som rom eller resande under de 12 månader som föregick undersökningen. Däremot var andelen svarande som kände sig diskriminerade i Belgien bara 21 procent bland romer och 19 procent bland resande (figur 1).

FIGUR 1: ÖVERGRIPANDE FÖREKOMST AV DISKRIMINERING PÅ GRUND AV BAKGRUNDEN SOM ROM ELLER RESANDE UNDER DE 12 MÅNADER SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^{a,b}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkningar:

^a Av alla svarande som riskerar att diskrimineras på grund av att de är romer eller resande inom minst ett av de områden i vardagslivet som tas upp i undersökningen under de 12 månader som föregick undersökningen (n = 4 620), viktade resultat.

^b Områden i vardagslivet som tas upp i undersökningen: när man söker arbete, på arbetet, i skolan (som student eller som förälder), vid kontakt med hälso- och sjukvård, avseende boende och andra offentliga eller privata tjänster (myndigheter, restauranger eller barer, kollektivtrafik och butiker).

Dessutom visade resultatet att andelen romer och resande som kände sig diskriminerade i genomsnitt var högre bland yngre svarande (52 procent för personer i åldern 16–24 år) jämfört med äldre svarande (47 procent för personer i åldern 25–44 år och 37 procent i åldern 45 år och äldre). Det finns inga större skillnader i den genomsnittliga diskrimineringsnivån mellan kvinnor (46 procent) och män (44 procent). Undantag från dessa resultat var i Förenade kungariket, där förekomsten av diskriminering bland kvinnor inom gruppen "gypsy" från England och resandefolk är 13 procentenheter högre (47 procent) än bland män (34 procent), och bland resandefolk i Irland, där en nästintill motsatt trend kunde konstateras (68 procent bland männen jämfört med 62 procent bland kvinnorna).

Förekomsten av diskriminering på grund av bakgrunden som rom eller resande varierar mellan de livsområden som tas upp i undersökningen (figur 2). I genomsnitt känner sig romer och resande oftast diskriminerade på grund av sin bakgrund när de går in i eller befinner sig i en butik. Var tredje svarande (33 procent) hade en sådan erfarenhet under de 12 månader som föregick undersökningen. Var fjärde (27 procent) kände sig diskriminerade när de gick in på en restaurang, en nattklubb eller ett hotell, och nästan en fjärdedel (23 procent) kände sig diskriminerade när de sökte jobb. Diskriminering inom andra livsområden är mindre vanligt, men drabbar fortfarande en stor del av de svarande. Förekomsten av diskriminering inom varje livsområde är i genomsnitt likvärdig mellan kvinnor och män. Kvinnor känner sig oftare diskriminerade när de har kontakt med sina barns skolor, medan män oftare upplever diskriminering när de söker arbete. Detta resultat står även i relation till uppdelningen av könsroller. Mer information om erfarenheter av diskriminering inom de olika livsområden som undersökningen omfattar finns i respektive kapitel.

"Man blir hela tiden förföljd, särskilt i butikerna (i synnerhet i självbetjäningsskassorna). Det är svårt att få jobb. Jag fick inte ens jobb som volontär i en välgörenhetsbutik. Ett bröllop fick ställas in när de fick reda på att gästerna var resande. Ibland när vi besöker restauranger säger de att det är två timmars väntetid och först när vi vägrar att gå därifrån "hittar" de ett bord åt oss. (Förenade kungariket, kvinna, 26 år, "gypsy" från England och resandefolk)

Fördomar mot romer bland befolkningen i stort

Fördomar mot romer är fortfarande vanliga bland befolkningen i Europa. Enligt FRA:s undersökning om grundläggande rättigheter bland befolkningen i stort känner sig nästan hälften av européerna (45 procent) något eller mycket obekväma med att ha romer eller resande som grannar. (Frågan i undersökningen om grundläggande rättigheter gällde hur det kändes att ha en rom som granne.) En av tre européer (38 procent) kände sig något eller mycket bekväma. Det finns dock stora skillnader mellan EU:s medlemsstater och Förenade kungariket när det gäller attityder mot romer och resande.

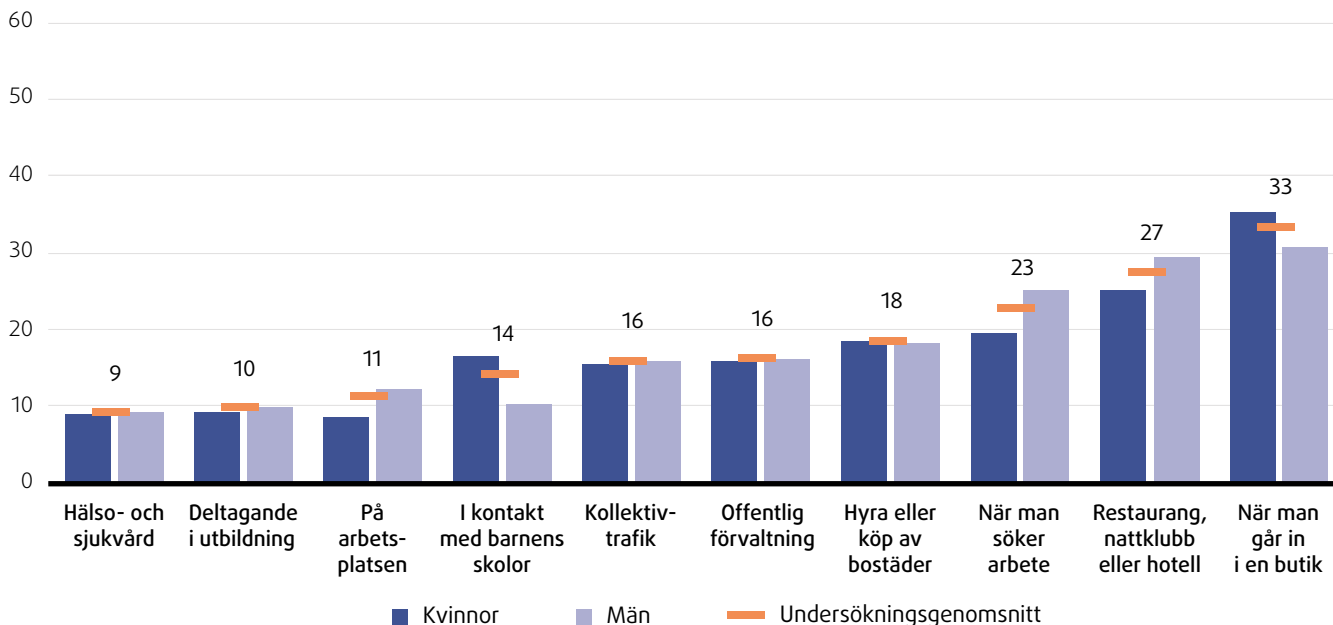
När man tittar på de länder som ingår i undersökningen av romer och resande har Frankrike den största andelen av personer som generellt känner sig obekväma med att ha romer och resande som grannar (52 procent). I andra länder är denna andel lägre: 46 procent i Irland, 41 procent i Belgien, 38 procent i Förenade kungariket, 33 procent i Nederländerna och 30 procent i Sverige.

Dessa resultat återspeglas också i resultaten från 2019 års särskilda Eurobarometerundersökning om diskriminering i Europeiska unionen: 61 procent av européerna uppger att diskrimineringen av romer är utbredd i deras land. Denna andel är betydligt högre i två av de länder som ingår i undersökningen: Sverige (82 procent) och Frankrike (77 procent). I Irland (65 procent), Belgien (62 procent), Förenade kungariket (55 procent) och Nederländerna (47 procent) är andelen ungefär lika stor eller lägre än genomsnittet för EU-28.

*Källor: FRA (2019), undersökning om grundläggande rättigheter 2019 [data-insamling i samarbete med CBS (NL), CTIE (LU) och Statistics Austria (AT)]; Europeiska kommissionen (2019), **Special Eurobarometer 493, Discrimination in the European Union, Roma** (särskild Eurobarometerundersökning om diskriminering av romer i Europeiska unionen).*

FIGUR 2: FÖREKOMST AV DISKRIMINERING INOM DE OMRÅDEN SOM OMFATTAS AV UNDERSÖKNINGEN PÅ GRUND AV BAKGRUND SOM ROM ELLER RESANDE UNDER DE 12 MÅNADER SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, EFTER KÖN (%)^a

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

▲
Anmärkning:

^a Av alla svarande som var i kontakt med ett visst livsområde under de 12 månader som föregick undersökningen (totalt n = 4 620), viktade resultat, sorterade efter undersökningsgruppens totalsumma i stigande ordning.

1.1 MEDVETENHET OM LIKABEHANDLINGSORGAN OCH LAGAR MOT DISKRIMINERING

I undersökningen ställdes frågor om de svarandes medvetenhet om lagstiftning mot diskriminering och förekomsten av lagstadgade specialiserade organ med juridiskt mandat att ta emot klagomål om diskriminering (se **tabell 11 i bilagan**). Sammantaget känner en tredjedel av de svarande

bland romer och resande (33 procent) till minst ett likabehandlingsorgan i det land där de bor, men märkbara skillnader finns mellan undersökningsgrupper och undersökningsländer. De som var mest medvetna om sådana organ var resande och sinti i Nederländerna (59 procent), romer och resandefolk i Sverige (57 procent) och resandefolk från Irland (49 procent), där varannan svarande har hört talas om minst ett likabehandlingsorgan i sitt land (**figur 3**). Däremot är endast 12 procent av de svarande romerna i Nederländerna och 14 procent av de resande i Frankrike medvetna om att det finns sådana organ. Skillnader mellan kvinnor och män kan observeras i Belgien och Förenade kungariket, där kvinnliga svarande är medvetna i en lägre grad.

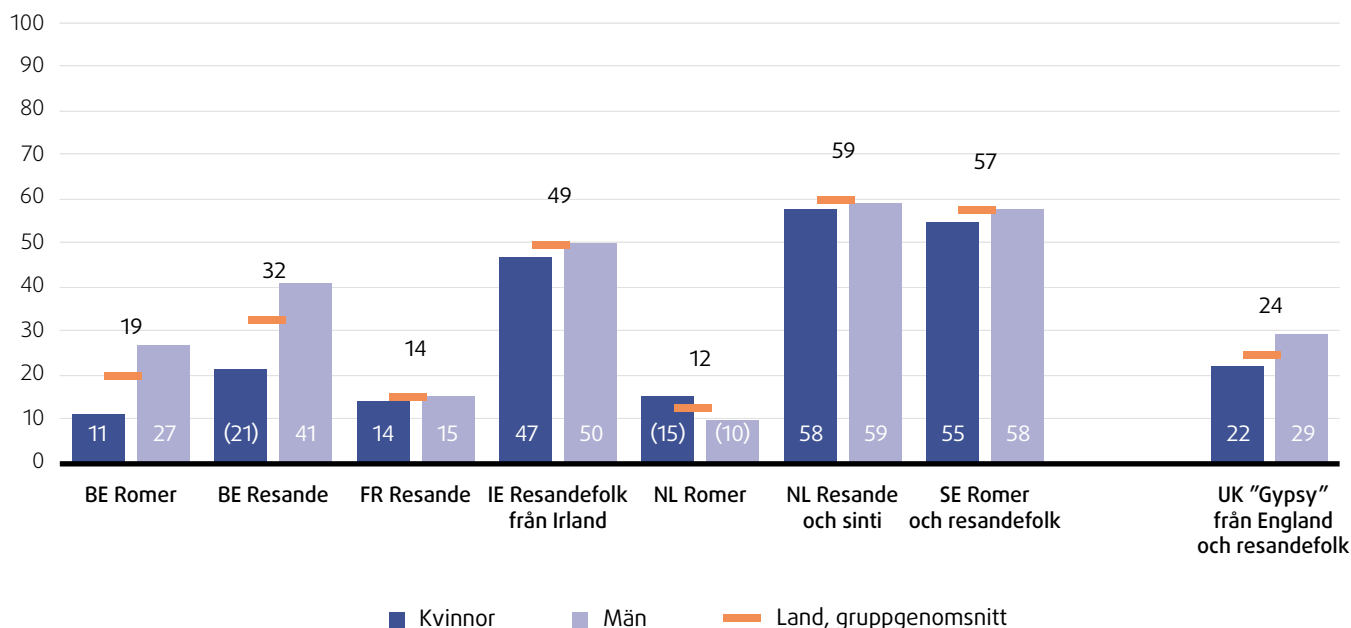
Likabehandlingsorgan fastställer diskriminering av resande på grund av ras

Det nederländska institutet för mänskliga rättigheter prövade ett enskilt klagomål från en kvinna som hävdade att hon diskriminerades när hon ville teckna en bilförsäkring. En anställd vid försäkringsbolaget nekade kvinnan att teckna försäkringen eftersom hon bodde på en campingplats. Företaget förnekade att det var anledning utan hävdade att avslaget hade skett automatiskt eftersom adressen påstods vara en företagsadress.

Likabehandlingsorganet underkände detta argument som ogiltigt. Försäkringsbolaget befanns ha gjort sig skyldigt till diskriminering på grund av ras genom att neka bilförsäkring på grundval av en adress på en campingplats för resande.

Se *Nederländernas institut för mänskliga rättigheter (2019), dom 2019-130, av den 13 december 2019.*

FIGUR 3: KÄNNEDOM BLAND ALLA SVARANDE OM MINST ETT LIKABEHANDLINGSORGAN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Endast varannan svarande i genomsnitt (53 procent) känner till lagar som förbjuder diskriminering på grund av hudfärg, etniskt ursprung eller religion i det land där de bor. Den högsta andelen är romer och resandefolk i Sverige (76 procent) och den lägsta andelen är bland romer i Nederländerna (figur 4). Det finns inga väsentliga skillnader mellan kvinnor och män när det gäller deras medvetenhet om lagar som förbjuder diskriminering, förutom i Förenade kungariket, där 64 procent av männen och 50 procent av kvinnorna inom gruppen "gypsy" från England och resandefolk är medvetna om att det finns lagstiftning mot diskriminering. Detta gäller även i Belgien, där kvinnor bland både romer och resande är mindre medvetna om sådan lagstiftning än män (skillnader mellan romska kvinnor och romska män: 47 respektive 54 procent och mellan resande kvinnor och män: 36 procent respektive 44 procent).

Anmärkningar:

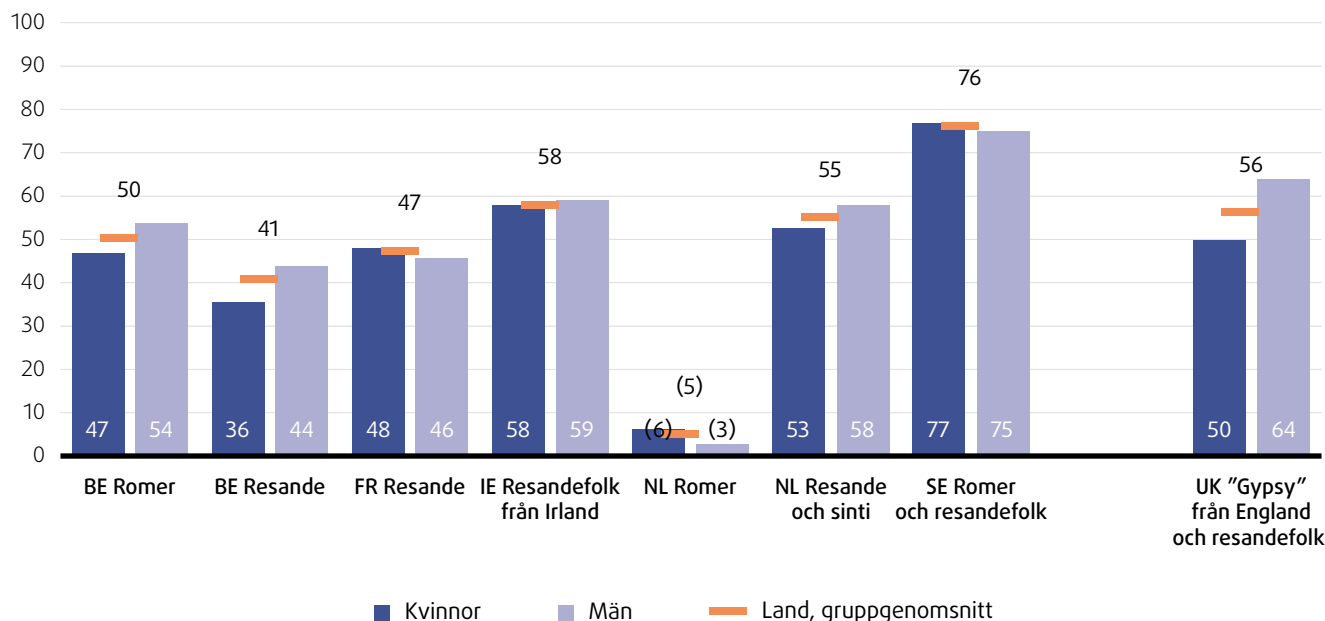
- ^a Av alla svarande (n = 4 659), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes.
- ^c Fråga: "Har du någon gång hört talas om [NAMN PÅ LIKABEHANDLINGSORGAN 1, 2 eller 3]?"

"Det skulle vara bra om det fanns ett drop-in-ställe för resandefolk som kanske sköttes av resandefolk så att vi kan känna oss säkra när vi anmäler incidenter."

(Förenade kungariket, kvinna, 26 år, "gypsy" från England och resandefolk)

FIGUR 4: MEDVETENHET BLAND ALLA SVARANDE OM LAGAR SOM FÖRBJUDER DISKRIMINERING PÅ GRUND AV HUDFÄRG, ETNISKT URSPRUNG ELLER RELIGION, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande (n = 4 659), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat baserade på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baserade på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Fråga: "Finns det någon lag i [LAND] som såvitt du vet förbjuder diskriminering på grund av hudfärg, etniskt ursprung eller religion?"

Att öka medvetenheten bland rättighetsinnehavare om deras rättigheter (t.ex. lagstiftning mot diskriminering eller förfaranden för anmälan av diskriminering) är avgörande för att genomföra och upprätthålla den rättsliga ramen för skydd mot diskriminering. Enligt artikel 10 i direktiv 2000/43/EG om förbud mot diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung ska medlemsstaterna använda alla lämpliga medel för att kommunicera och sprida information om bestämmelser mot diskriminering.

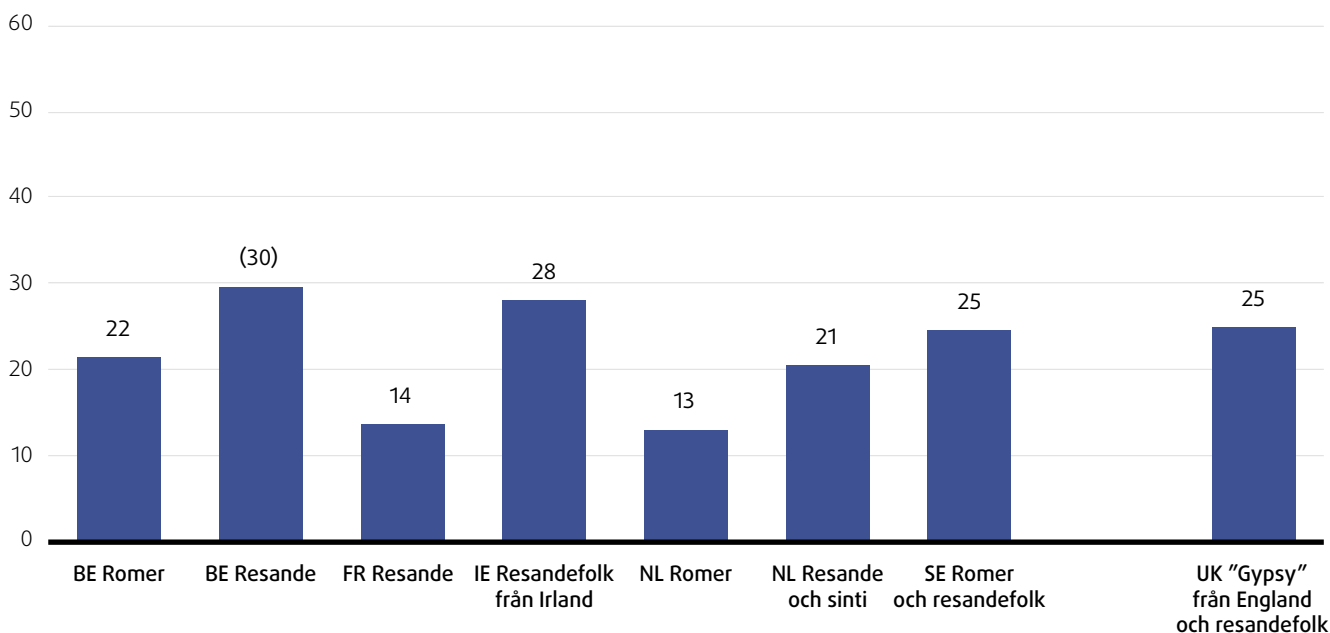
Anmälan av diskriminering och medvetenhet om rättigheter

I undersökningen tillfrågades de svarande om de på grund av att de är romer eller resande kände sig diskriminerade under de senaste fem åren om de hade anmält eller lämnat in klagomål om det senaste fallet av diskriminering till någon. De svarande fick en lista över platser att vända sig till för att anmäla diskriminering, såsom utsedda organ eller polisen, och den plats där incidenten inträffade, t.ex. arbetsplatsen. Totalt sett hade endast en av fem svarande (21 procent) anmält eller lämnat in ett klagomål om den senaste incidenten. Det högsta antalet anmälningar gjordes av resandefolk från Irland (28 procent) och "gypsies" från England och resandefolk i Förenade kungariket (25 procent) (figur 5). Däremot är romer i Nederländerna och resande i Frankrike hälften så benägna att anmäla diskriminerande incidenter (13 respektive 14 procent). I likhet med resultaten från andra FRA-undersökningar är det mindre sannolikt att svarande med grundläggande eller lägre utbildning anmäler diskriminerande beteende (19 procent) än svarande med högstadietutbildning eller högre utbildning (24 procent).

"Vi anmäler inte diskriminering mot oss för att det ändå inte görs något och för att polisen inte behandlar oss med respekt.

(Förenade kungariket, kvinna, 24 år, "gypsy" från England och resandefolk)

FIGUR 5: SVARANDE SOM ANMÄLDE ELLER LÄMNAD E IN KLAGOMÅL OM DET SENASTE FALLET AV DISKRIMINERING PÅ GRUND AV DERAS BAKGRUND SOM ROM ELLER RESANDE UNDER DE FEM ÅR SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Antalet anmälningar om diskriminering mellan kvinnor och män och mellan olika åldersgrupper är ganska likartat. Totalt sett anmälde endast omkring 5 procent av de svarande som kände sig diskriminerade incidenten till den behöriga offentliga myndigheten, ett likabehandlingsorgan. En tredjedel (34 procent) av de svarande uppgav att de anmälde detta till en institution, myndighet eller ombudsinstitution med anknytning till den plats där incidenten inträffade. En av sex (17 procent) svarande anmälde incidenten till polisen. I ett mindre antal fall uppgav de svarande andra organisationer, till exempel samhällsorganisationer som kyrkor (8 procent) eller statliga organisationer eller företrädare (7 procent).

De svarande som inte hade anmält incidenten fick frågan om skälet till att de inte hade gjort det. Majoriteten (60 procent) gjorde ingen anmälan eftersom de inte trodde att någonting skulle hända eller förändras. En tredjedel (32 procent) uppgav skälet att det händer hela tiden. Nästan var femte svarande (18 procent) visste inte hur man klagade eller var man skulle anmäla diskriminering. En av sex svarande (17 procent) anmälde inte incidenten eftersom de ansåg att den var för obetydlig eller inte värd att anmäla. Svaren i EU-Midis II visade ett liknande mönster: i alla undersökningsländer och undersökningsgrupper var de vanligaste skälen till att inte anmäla diskriminering att ingenting skulle hända eller förändras och att incidenterna var för obetydliga eller inte värda att anmäla²⁴.

Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande som kände sig diskriminerade under de senaste fem åren (n = 2 444), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes.
- ^c Fråga: "Den senaste gången du upplevde att du diskriminerades på grund av din [ROMSKA BAKGRUND] inom [livsområde], anmälde eller lämnade du in ett klagomål om incidenten?"

²⁴ Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter (FRA) (2017), **Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Main results** (Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering – huvudresultat), Luxemburg, Publikationsbyrån, s. 49.

2

TRAKASSERIER OCH HATBROTT MOT ROMER OCH RESANDE

- ★ Nästan hälften av de svarande bland romer och resande (44 procent) uppger att de utsatts för hatmotiverade trakasserier under de 12 månader som föregick undersökningen. Detta är en högre förekomst än vad som visades i FRA:s EU-Midis II-undersökning 2016 (30 procent).
- ★ Omkring 7 procent av de svarande uppger att de attackerades fysiskt på grund av att de var romer eller resande under de 12 månader som föregick undersökningen. Procentsatserna var högre bland romer i Nederländerna (13 procent) och romer och resandefolk i Sverige (12 procent). Dessa procenttal är relativt höga jämfört med de 41 målgrupper som undersöktes i EU-Midis II (s. 264). De enda undantagen var romer i Slovakien (11 procent), personer från de afrikanska länderna söder om Sahara i Österrike (10 procent) och romer i Kroatien (7 procent).
- ★ Det är vanligt att låta bli att anmäla hatmotiverade incidenter: 93 procent av de hatmotiverade trakasserier och 88 procent av de fysiska attackerna som ägt rum under de senaste fem åren anmäldes inte någonstans. Mer än hälften (53 procent) av de svarande som inte anmälde den senaste tidens hatmotiverade fysiska attacker trodde att ingenting skulle hända eller förändras om de gjorde en anmälan. Samtidigt visste 16 procent inte vart de skulle vända sig eller vem de skulle kontakta.
- ★ Omkring en av tio svarande bland romer och resande (11 procent) stoppades av polisen på grund av etnisk profilering under de 12 månader som föregick undersökningen. Andelen av de svarande som stoppades av polisen utan någon etnisk profilering var 8 procent. Åtta av tio svarande (81 procent) stoppades inte av polisen under de 12 månader som föregick undersökningen.
- ★ Dessutom uppger omkring 4 procent av de svarande i undersökningen att de har utsatts för fysiskt våld av en polistjänsteman på grund av sin bakgrund som rom eller resande under de senaste fem åren.

Fördomsmotiverade trakasserier och hatbrott är allvarliga uttryck för diskriminering och utgör ett allvarligt brott mot människans värdighet. Den är okränkbar och måste enligt artikel 1 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna respekteras och skyddas. I direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung definieras sådana trakasserier som sker på grund av etniskt ursprung eller ras. För att bekämpa hatbrott har EU dessutom antagit en lagstiftning på det straffrättsliga området. Enligt rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen ska EU:s medlemsstater kriminalisera vissa uttryck för hat på grund av ras, hudfärg, religion, härstamning eller nationellt eller etniskt ursprung²⁵.

²⁵ Rådets rambeslut 2008/913/RIF av den 28 november 2008 om bekämpande av vissa former av och uttryck för rasism och främlingsfientlighet enligt strafflagstiftningen (EUT L 328, 6.12.2008, s. 55).

Dessutom anges i direktiv 2012/29/EU om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem att medlemsstaterna ska vara särskilt uppmärksamma när de bedömer offer för hatbrott för att fastställa deras specifika behov av skydd²⁶. I detta krav ingår också att offer för sådana brott ska uppmantras att anmäla dem till de behöriga myndigheterna.

Av undersökningsresultaten framgår att många av de personer bland romer och resande som deltog i undersökningen anser att de har utsatts för trakasserier och/eller hatbrott. Men eftersom majoriteten av de utsatta inte anmälde incidenterna till myndigheterna är det rimligt att anta att den officiella statistiken om hatbrott inte återspeglas korrekt.

2.1 HATMOTIVERADE TRAKASSERIER

De svarande tillfrågades om de hade upplevt fem specifika typer av trakasserier på grund av deras bakgrund som rom eller resande: stötande eller hotfulla kommentarer som görs personligen, hot om våld som framförs personligen, olämpliga blickar eller kränkande gester, stötande eller hotfulla e-post- eller textmeddelanden (sms) och stötande kommentarer på nätet.

Nästan varannan svarande (44 procent) hade upplevt minst en typ av hatmotiverade trakasserier på grund av sin bakgrund som rom eller resande under de 12 månader som föregick undersökningen. Andelen är högre än den som framkom i EU-Midis II, där i genomsnitt 30 procent av de svarande romerna i nio länder (Bulgarien, Kroatien, Tjeckien, Grekland, Ungern, Portugal, Rumänien, Slovakien och Spanien) hade samma erfarenheter²⁷. I andra minoritetsgrupper som undersöktes i EU-Midis II var förekomsten också lägre: personer från Nordafrika (29 procent), Turkiet (23 procent), Afrika söder om Sahara (21 procent) eller Sydasiern och Asien (15 procent).

Den rapporterade förekomsten av hatmotiverade trakasserier är högst bland romer i Nederländerna: 83 procent uppger att de har upplevt sådana incidenter. Svarande bland belgiska resande och romer är minst benägna att uppleva sådana incidenter (13 respektive 16 procent). Förekomsten av hatmotiverade trakasserier är högre bland svarande under 24 år (51 procent) än bland svarande i åldern 25-44 år (45 procent) och de som är 45 år eller äldre (36 procent). I genomsnitt var förekomsten av hatrelaterade trakasserier liknande bland kvinnor och män (44 procent), men det gäller inte för alla grupper. I Förenade kungariket är det i högre utsträckning kvinnor som uppger att de utsätts för hatmotiverade trakasserier (49 procent) jämfört med män (35 procent). Det omvända gäller i Nederländerna där män oftare uppger att de har utsatts (romer 88 procent, resande och sinti 50 procent), jämfört med kvinnor (77 respektive 37 procent).

Utvärdering av EU:s politik för integrering av romer och det fortsatta arbetet

I utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer rekommenderas att framtida strategier bör "innehålla riktade åtgärder för att förhindra och motverka hatbrott på grund av fördomar, hatpropaganda och stigmatisering på grund av antiziganism".

Europeiska kommissionen (2018), Rapport om utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, COM(2018) 785 final, Bryssel, av den 4 december 2018.

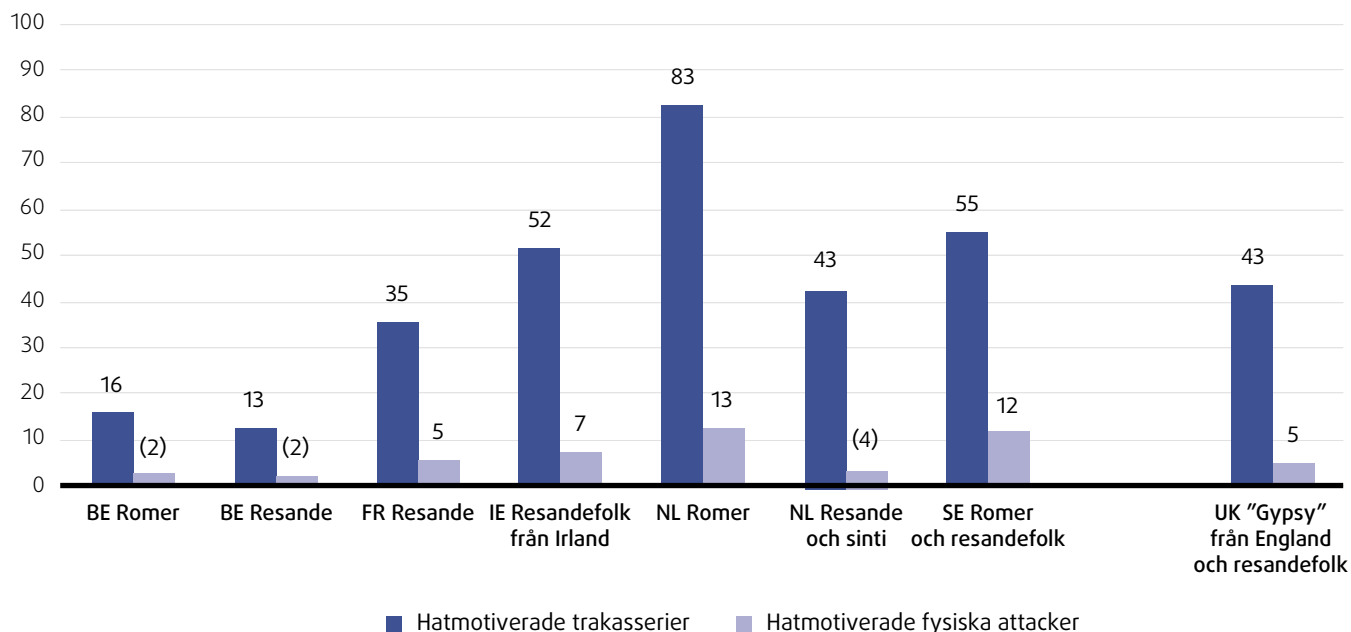
"Jag har diskriminerats tre gånger i Sverige, en gång på en bensinstation och två gånger på campingplatser. På bensinstationen kallades jag zigenare och kördes ut. Eftersom jag hade ett vittne kunde jag få skadestånd. Jag har också nekats plats på campingplatser på grund av mina kläder."

(Sverige, kvinna, 57 år, romer och resandefolk)

²⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv 2012/29/EU av den 25 oktober 2012 om fastställande av miniminormer för brottsoffers rättigheter och för stöd till och skydd av dem samt om ersättande av rådets rambeslut 2001/220/RIF (EUT L 315, 14.11.2012, s. 57), artikel 22.

²⁷ FRA (2017), **Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Main results** (Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering – huvudresultat), Luxemburg, Publikationsbyrån, s. 58.

FIGUR 6: FÖREKOMST AV TRAKASSERIER (FEM OLIKA TYPER) OCH FYSISKA ATTACKER PÅ GRUND AV BAKGRUNDEN SOM ROM ELLER RESANDE UNDER DE 12 MÅNADER SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande (n = 4 659), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Frågor: "Har någon under de senaste fem åren i [LAND] (eller sedan du har vistats i [LAND]) gjort något av följande mot dig på grund av [DIN BAKGRUND SOM ROM ELLER RESANDE] ...: 1. Personligen utsatt dig för kränkande och hotfulla kommentarer, exempelvis förolämpat eller kastat gläpord efter dig?; 2. Personligen hotat dig med våld?; 3. Utsatt dig för olämpliga blickar eller kränkande gester?; 4. Skickat e-post eller sms till dig som var kränkande eller hotfulla?; 5. Lagt ut kränkande kommentarer om dig på internet, till exempel på Facebook eller Twitter?"; "Hur många gånger har någon under de SENASTE FEM ÅREN i [LAND] (eller sedan du har vistats i [LAND]) utsatt dig för fysiska attacker, till exempel slagit, knuffat, sparkat eller tagit tag i dig på grund av din bakgrund som [ROM eller RESANDE]?"; "Och hur många gånger har detta hänt under de SENASTE 12 MÅNADERNA på grund av din [BAKGRUND SOM ROM eller RESANDE]?"

Så många som 93 procent av de svarande som hade upplevt trakasserier under de senaste fem åren gjorde inte någon anmälan. Detta gäller alla undersökta grupper, oavsett kön, ålder, inkomst och utbildning. Bland romer i Belgien var resultatet relativt sett bättre, men även här anmäldes inte 84 procent av trakasserier. Andelen som inte gjorde någon anmälan är jämförbar med resultaten för romer i EU-Midis II (90 procent)²⁸.

När de svarande fick frågan om varför de inte anmälde den senaste incidenten av trakasserier, uppgav 58 procent att de inte trodde att någonting skulle hända eller förändras om de anmälde, 21 procent att de var rädda att ingen skulle tro dem eller ta dem på allvar och 19 procent ansåg att händelsen var obetydlig, inte värd att anmäla eller uppgav att det händer hela tiden. 16 procent av de svarande visste inte vart de skulle vända sig eller vem de skulle kontakta, och 13 procent anmälde inte eftersom de inte litar på eller var rädda för polisen.

²⁸ FRA (2017), **Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Online data explorer** (Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering – undersökning av data online).

Av de svarande som anmälde den senaste incidenten av trakasserier, samt olika former av hatpropaganda, gjorde 41 procent det till polisen och 30 procent till någon inom organisationen eller institutionen där det inträffade (t.ex. på arbetsplatsen eller hos tjänsteleverantören).

2.2 HATMOTIVERADE FYSISKA ATTACKER

De svarande tillfrågades om någon hade attackerat dem fysiskt och om de trodde att det berodde på deras bakgrund som rom eller resande. I undersökningen specificerades en fysisk attack som när någon slår, knuffar, sparkar eller tar tag i den svarande.

Av alla svarande uppgav 7 procent att de hade attackerats fysiskt på grund av sin bakgrund som rom eller resande under de 12 månader som föregick undersökningen. Det är något högre än antalet fysiska attacker mot romer i EU-Midis II (4 procent)²⁹.

Förekomsten av fysiska attacker är högre bland män (9 procent) än bland kvinnor (5 procent). Romer i Nederländerna och romer och resandefolk i Sverige är de grupper som oftast har sådana upplevelser (13 respektive 12 procent).

Av de svarande som anmälde den senaste hatmotiverade fysiska attacken gjorde 76 procent det till polisen. De flesta av de svarande avstod dock från att anmäla hatmotiverade fysiska attacker till polisen eller andra organisationer. I genomsnitt anmälde 88 procent av de svarande inte den senaste fysiska attacken under de senaste fem åren, jämfört med 70 procent av romerna som deltog i EU-Midis II³⁰.

Romer i Nederländerna och romer och resandefolk i Sverige har den högsta andelen oanmälda trakasserier av alla undersökta grupper. De anmäler nästan inga fysiska attacker (98 respektive 94 procent). Kvinnor anmäler oftare fysiska attacker (84 procent) än män (90 procent). Andelen som inte anmäler är högre för romer eller resande som är födda utomlands (97 procent) än för dem som är

Nationella domstolar bekämpar hatpropaganda

Borgmästaren i Roquebrune-sur-Argens i Frankrike anklagades för hatpropaganda vid ett offentligt möte i november 2013. Efter en brand i en romsk bosättning ska han ha sagt "trots allt vill jag påminna om att resande, jag menar romerna, har startat bränder nio gånger. [...] Den senaste startade de själva. [...] Det var nästan synd att räddningstjänsten tillkallades så tidigt!" Han anklagades för provokation till diskriminering, hat eller våld mot dessa grupper, vilket ledde till att politikern i första och andra instans dömdes till böter på 10 000 euro och stängdes av under ett år som offentligt anställd.

Högsta domstolen fastställde domen genom sitt beslut den 1 februari 2017. Domarna stod fast vid att handlingen var en "provokation" enligt **artikel 24 i lagen om pressfrihet av den 29 juli 1881**.

Se Frankrike, Högsta domstolen, brottmålsavdelningen (Cour de cassation, Chambre criminelle), av den 1 februari 2017, **15-84.511**.

²⁹ FRA (2017), **Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Online data explorer** (Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering – undersökning av data online).

³⁰ FRA (2017), **Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Online data explorer** (Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering – undersökning av data online).

Nationell domstol fördömer hatmotiverat våld

Den 7 oktober 2019 meddelade brottmålsdomstolen i Gent i Belgien ett beslut om att döma en grupp fotbollssupportrar som i november 2017 hade attackerat en ockuperad byggnad som beboddes av romer, däribland små barn, med påkar och handhållna fyrverkerier. De anklagades bland annat för hot, vandalism och anstiftan till hat eller våld via en WhatsApp-grupp. Enligt uppgifter från Belgiens likabehandlingsorgan och nationella människorättsinstitution (det interfederala centrumet för lika möjligheter och bekämpning av rasism, Unia) var det första gången en domstol fördömde ett rasistiskt angrepp mot romer.

Se Unia (2019), Tribunal correctionnel de Gand, 7 October 2019 (Gents brottmålsdomstol i första instans), *Unia (2019), Un tribunal condamne pour la première fois une agression raciste vis-à-vis de Roms* (en domstol fördömer för första gången en rasistisk attack mot romer).

födda i det bosättningsland där de intervjuades (85 procent).

Mer än hälften (53 procent) av de svarande som inte anmälde den senaste hatmotiverade fysiska attacken gjorde inte det eftersom de trodde att ingenting skulle hända eller förändras av en anmälan. 25 procent var oroliga över att ingen skulle tro dem eller ta dem på allvar, 16 procent visste inte vart de skulle vända sig eller vem de skulle kontakta och 14 procent litade inte på polisen eller var rädda för dem.

2.3 ETNISK PROFILERING I POLISKONTROLLER

Brottsbekämpande myndigheter och gränsbevakningstjänstemän får ta hänsyn till skyddade egenskaper som ras, etniskt ursprung, kön eller religion när de utövar sina befogenheter, men sådana faktorer får inte vara det enda eller huvudsakliga skälet till att skilja ut en person³¹. Det skulle innebära etnisk profilering, som utgör direkt diskriminering och är olagligt³². Etniska profileringsmetoder undergräver förtroendet för brottsbekämpande myndigheter bland etniska minoritetsgrupper och påverkar deras vilja att anmäla hatmotiverade fall av diskriminering, trakasserier eller våld.

I undersökningen ställdes frågan om polisen hade stoppat, kroppsvisiterat eller förhört de svarande under de senaste 12 månaderna. Om så var fallet ombads de svarande att ange om

de trodde att det berodde på att de var romer eller resande.

Polisen hade stoppat 19 procent av alla svarande under de 12 månader som föregick undersökningen (se **tabell 2**). Omkring 11 procent av alla svarande tror att den senaste gången de stoppades av polisen berodde på deras bakgrund som rom eller resande. Med andra ord uppger 58 procent av dem som stoppades under de 12 månaderna före undersökningen att den senaste gången de stoppades var på grund av deras etniska bakgrund eller invandrarbakgrund, även om resultaten varierar mellan målgrupper och EU:s medlemsstater.

Omkring 4 procent av de svarande uppger att de har utsatts för fysiska attacker av en polistjänsteman på grund av sin bakgrund som rom eller resande under de senaste fem åren.

³¹ FRA (2018), **Preventing unlawful profiling today and in the future: a guide** (motverka olaglig profilering i dag och i framtiden: en vägledning), Luxemburg, Publikationsbyrån, s. 10.

³² **Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/680 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behöriga myndigheters behandling av personuppgifter för att förebygga, förhindra, utreda, avslöja eller lagföra brott eller verkställa straffrättsliga påföljder, och det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av rådets rambeslut 2008/977/RIF** (EUT L 119, 4.5.2016, s. 89), skäl 38 och artikel 11.3; FRA (2018) **Preventing unlawful profiling today and in the future: a guide** (motverka olaglig profilering i dag och i framtiden: en vägledning), Luxemburg, Publikationsbyrån.

TABELL 2: ANDEL PERSONER SOM STOPPADES AV POLISEN UNDER DE 12 MÅNADER SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c,d}

Grupp	Stoppad med etnisk profilering	Stoppad utan etnisk profilering	Inte stoppad av polisen
BE romer	5	16	79
BE resande	(10)	(11)	80
FR resande	8	8	84
IE resandefolk från Irland	14	10	75
NL romer	26	(3)	71
NL resande och sinti	6	7	87
SE romer och resandefolk	15	6	78
UK "gypsy" från England och resandefolk	8	(3)	90
Totalt	11	8	81

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

2.4 FÖRTROENDE FÖR OFFENTLIGA INSTITUTIONER

I undersökningen ombads de svarande att ange sin grad av förtroende för offentliga institutioner på en skala från 0 till 10, där 0 betyder "inget förtroende alls" och 10 "fullständigt förtroende". Dessa resultat kan jämföras med uppgifter om befolkningen i stort från 2018 års europeiska socialundersökning.

Resultaten visar att förtroendet för polisen i allmänhet är lågt, men varierar mellan de undersökta länderna och grupperna (**figur 7**). Med ett medelvärde på 6,6 har de romska svarandena i Belgien den högsta graden av förtroende för polisen, följt av romer och resandefolk i Sverige, med ett värde på 5,4. Även om förtroendet för polisen bland romska svarande i Belgien är detsamma som bland befolkningen i stort (medelvärde 6,5) är det dock mycket lägre för resande (3,8). En möjlig förklaring till den högre graden av förtroende bland romer i Belgien skulle kunna vara att de i mindre grad upplever diskriminering och hatbrott, vilket har en negativ inverkan på förtroendet, något som framgår av **figur 8**.

Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande (n = 4 659), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Frågor: "Har du blivit stoppad, kroppsvisiterad eller förhörd av polisen under de senaste fem åren i [LAND] (eller sedan du kom till [LAND])?", "Och har det hänt under de SENASTE 12 MÅNADERNA?" och "Tror du att DEN SENASTE GÅNGEN du stoppades var på grund av din [ROMSKA BAKGRUND]?"
- ^d Svarande som uppgav att de inte visste, inte förstod frågan och vägrade att svara ingår i kategorin "Inte stoppad av polisen".

Likabehandlingsorgan och Euro-parådet undersöker polisens agerande

Den 7 maj 2019 genomfördes den storskaliga polisinsatsen Strike i kampen mot bilbedrägerier. Den riktade sig främst mot vissa personer med romskt ursprung i Belgien som misstänktes delta i en internationell kriminell organisation med över 1 000 offer i Belgien. Det var den största polisinsatsen under de senaste 20 åren. Polisen gjorde en razzia mot flera campingplatser och grep 52 personer, varav 24 frihetsberövades. Dessutom beslagtogs de 90 husvagnar, avregistrerade registreringskyltar för fordon som inte beslagtogs och spärrade bankkonton. Många familjer blev hemlösa.

Den 11 juli 2019 offentliggjorde Unia en rapport om situationen för personer bosatta i husvagnar efter Strike-operationen. I rapporten uttrycktes allvarlig oro över eventuella oproportionerliga aspekter i vissa polisiära och rättsliga åtgärder och deras inverkan på människor, där vissa skulle kunna vara diskriminerande och/eller leda till omänsklig och förnedrande behandling.

Den 12 juli 2019 lämnade det europeiska centrumet för romers rättigheter in ett kollektivt klagomål mot Belgien till Europeiska kommittén för sociala rättigheter som övervakar efterlevnaden av den europeiska sociala stadgan.

Den 14 maj 2020 förklarade kommittén att klagomålet skulle tas upp till prövning och angav att den belgiska regeringen skulle vidta omedelbara åtgärder, i synnerhet garantera att personer vars husvagnar har beslagtogs inte blir hemlösa eller tvingas leva under oacceptabla levnadsvillkor och se till att alla berörda personer har tillräcklig tillgång till vatten, sanitet, elektricitet, nödvändig medicinsk och social hjälp samt rättshjälp och då särskilt ta hänsyn till behoven hos utsatta grupper (däribland barn, personer med funktionsnedsättning och äldre personer).

Målet är ännu inte avgjort.

*Se Belgien, Unia (2019), **Situatie woonwagengewoners in België na politieoperatie 'Strike' op 7 mei 2019/Situation des gens du voyage après l'opération de police dite "strike" du 7 mai 2019*** (de resandes situation efter polisinsatsen "Strike" den 7 maj 2019); *Europarådet, den europeiska sociala stadgan, Pending complaints – No. 185/2019 European Roma Rights Centre v. Belgium* (ej avslutade klagomål – nr 185/2019 Det europeiska centrumet för romers rättigheter mot Belgien).

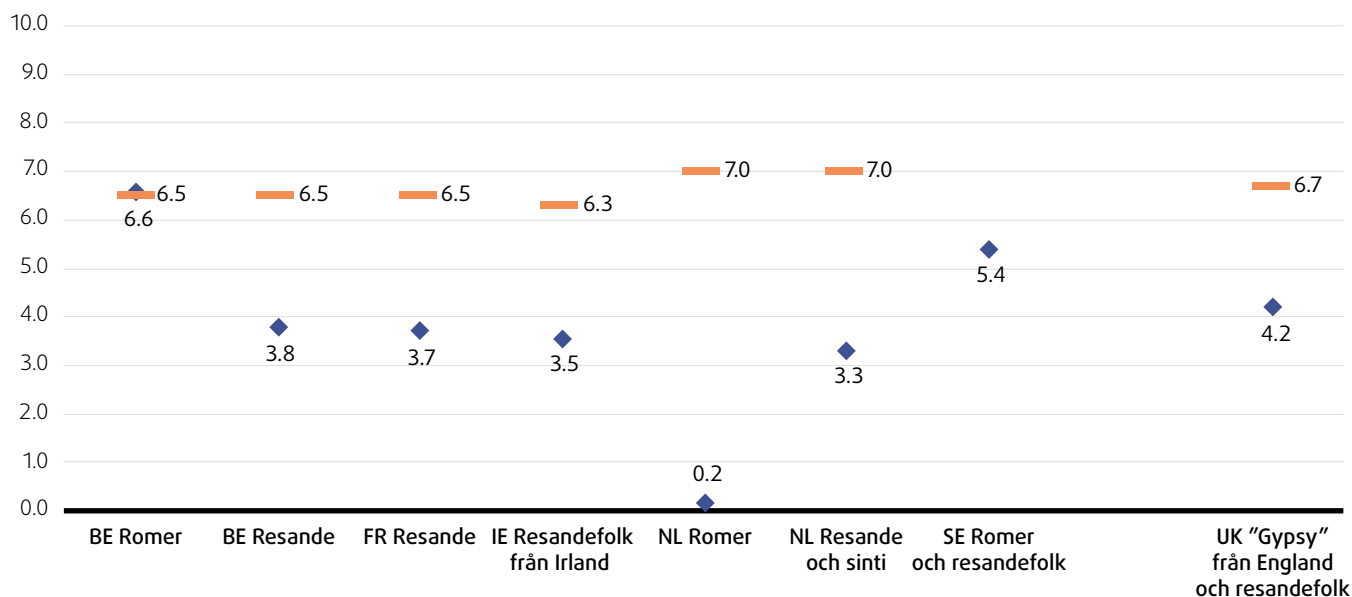
Den lägsta graden av förtroende för polisen finns bland svarande i Nederländerna, med betydande skillnader mellan romska svarande och resande/sinti (0,2 respektive 3,3). I genomsnitt är förtroendet för polisen högre bland befolkningen i stort än bland romer och resande i alla de sex undersökningsländerna (förutom romer i Belgien). Förutom för resande i Belgien, där kvinnor förlitar sig mer på polisen än män (kvinnor 4,2 och män 3,4) är förtroendenivåerna för polisen liknande mellan män och kvinnor i alla undersökta grupper.

De svarande har i allmänhet en låg grad av förtroende för rättssystemet. Resultaten visar ungefär samma förtroende som för polisen. Förtroendet för rättssystemet är högre för romer i Belgien (6,3) och för romer och resandefolk i Sverige (5,5), medan det är betydligt mindre sannolikt att romer i Nederländerna har förtroende för landets rättssystem. I alla sex länder som deltog i undersökningen, förutom romska svarande i Belgien, är det mer sannolikt att befolkningen i stort litar på rättssystemet än att romer och resande gör det. I likhet med förtroendet för polisen finns det inga märkbara skillnader i förtroendet för rättssystemet mellan kvinnor och män, förutom för resande i Belgien, där kvinnor tenderar att lita mer på rättssystemet än vad män gör (4,0 mot 2,4).

Förtroende för institutionerna är en viktig faktor för god samhällsstyrning och av avgörande vikt för att genomföra en effektiv politik. Därför är det mest relevant att utvärdera effektiviteten i de politiska åtgärderna och i programmen. Flera faktorer påverkar och formar medborgarnas förtroende för offentliga institutioner. Förutom allmänt förtroende människor emellan (förtroende för människor generellt) påverkas nivån av förtroende för institutioner bland annat av faktorer som möten eller kontakter med tjänsteleverantörer eller direkta kontakter med myndigheter och institutioner³³. Kvaliteten på de offentliga tjänsterna hänger nära samman med förtroendet för nationella institutioner, vilket Eurofound visar i sin rapport *Societal change and trust in institutions* från 2018. En annan aspekt som är av yttersta vikt för att förklara enskilda personers förtroende för institutioner är, enligt Eurofound, social otrygghet som osäkra

³³ Eurofound (2018), **Societal Change and Trust in Institutions** (samhälleliga förändringar och förtroendet för institutionerna), av den 12 december 2018; OECD:s statistiska arbetsdokument (2018), **Trust and its Determinants: Evidence from the Trustlab experiment** (förtroende och dess avgörande faktorer: belägg från Trustlab-experimentet), av den 25 juni 2018.

FIGUR 7: GRADEN AV FÖRTROENDE FÖR POLISEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH I JÄMFÖRELSE MED BEFOLKNINGEN I STORT (MEDELVÄRDE PÅ EN SKALA FRÅN 0 TILL 10)^{a,b}

◆ Förtroende för polisen, undersökningen av romer och resande — Förtroende för polisen, den europeiska socialundersökningen
 Källor: FRA, undersökningen av romer och resande 2019, 2018 års europeiska socialundersökning.

anställningar, osäkerhet om åldersinkomster eller sannolikheten för att behöva lämna bostaden³⁴.

Dessutom påverkas förtroendet för offentliga institutioner i hög grad av negativa erfarenheter av rasdiskriminering, hatmotiverade trakasserier eller rasistiskt våld, vilket exempelvis resultaten av EU-Midis II har visat³⁵. Mer specifikt visar de att svarande med erfarenhet av diskriminering genomgående litar mindre, om än i varierande grad, på polisen och rättsväsendet än de svarande som inte har haft sådana negativa erfarenheter.

▲ Anmärkningar:

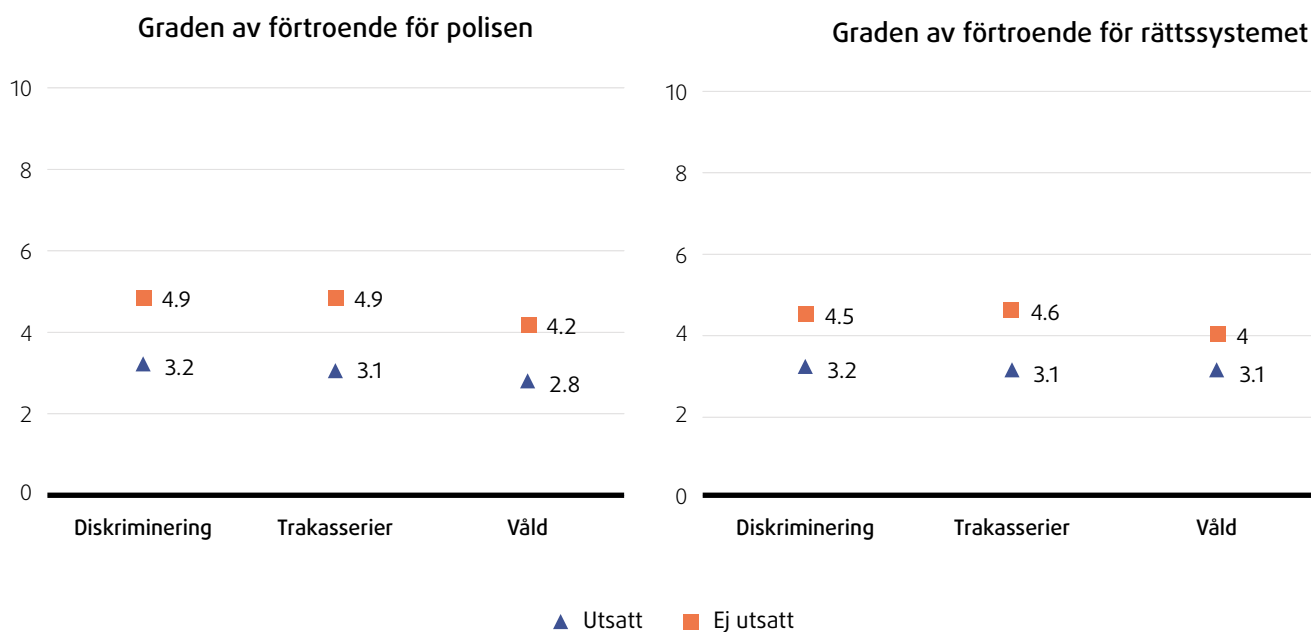
- ^a Av alla svarande (n = 4 659), viktade resultat och 2018 års europeiska socialundersökning (n = 9 870).
- ^b Fråga: "Kan du med hjälp av detta kort uppge på en skala från 0 till 10 hur mycket du själv litar på varje institution i [LAND] som jag läser upp. 0 betyder att du inte har något förtroende alls för institutionen, medan 10 betyder att du har fullständigt förtroende."

³⁴ Eurofound (2016), **European Quality of Life Survey 2016** (Europeiska undersökningen om livskvalitet). Se även Eurofound (2018), **Social insecurities and resilience** (social osäkerhet och motståndskraft).

³⁵ FRA (2017), **Second European Union Minorities and Discrimination Survey – Main results** (Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering – huvudresultat), Luxemburg, Publikationsbyrån, s. 109–113.

FIGUR 8: ERFARENHETER AV DISKRIMINERING, TRAKASSERIER OCH VÅLD UNDER DE 12 MÅNADER SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN OCH INVERKAN AV DETTA PÅ FÖRTROENDET FÖR POLISEN OCH RÄTTSVÄSENDET (MEDELVÄRDE PÅ EN SKALA FRÅN 0 TILL 10)^a

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

▲
Anmärkning:

^a Av alla svarande i undersökningen om romer och resande 2019 (n = 4 659), viktade resultat.

Erfarenheter av diskriminering, trakasserier eller våld har inverkan på romers och resandes förtroende för institutioner (figur 8), vilket också konstaterades i EU-Midis II. De svarande som utsätts för diskriminering, trakasserier eller våld på grund av sin bakgrund som rom eller resande har betydligt lägre förtroende för både polisen och rättsväsendet än personer som inte har blivit utsatta för detta.

3

UTBILDNING

- ★ Med undantag för Sverige ligger deltagande i förskoleverksamhet bland barn till romer och resande långt under målet i EU:s utbildningsstrategi (som är att 95 procent av barnen mellan fyra år och den obligatoriska skolåldern ska delta i förskoleverksamhet).
- ★ Två tredjedelar av romer och resande i åldern 18–24 år lämnar skolan i förtid oftast med bara grundskoleutbildning. I Sverige lämnar vart tredje barn till romer och resande i åldern 18–24 år skolan i förtid utan ytterligare utbildning (30 procent). I Förenade kungariket lämnar 91 procent av unga "gypsies" från England och resandefolk skolan i förtid. Värdena för de återstående undersökningsgrupperna varierar mellan dessa två länders värden.
- ★ Var fjärde ungdom bland romer och resande som undersöktes i åldern 18–24 år fortsätter inte sin utbildning eftersom de söker arbete eller är tvungna att arbeta. Samtidigt avbröt 14 procent av de svarande sin utbildning på grund av giftermål, graviditet eller förlossning och 14 procent på grund av att de flyttade.
- ★ Mellan 18 och 51 procent av de intervjuade föräldrarna i de undersökta grupperna uppgav att deras barn var verbalt trakasserade i skolan eftersom de är romer eller resande.
- ★ Mellan 10 och 20 procent av de svarande kände sig diskriminerade på grund av att de var romer eller resande vid kontakter med skolan (som förälder eller student) under de 12 månader som föregick undersökningen.
- ★ Av alla svarande har 84 procent fullföljt som mest grundskoleutbildning. Antalet romer och resande i åldern 30–34 år med högskoleutbildning 2019 är nästan obefintligt. Det är mindre sannolikt att yngre åldersgrupper inte går i skolan eller att de hoppar av skolan i grundskolan, i jämförelse med äldre åldersgrupper. Detta gäller inte i Förenade kungariket, där 34 procent av "gypsies" från England och resandefolk i åldern 16–24 år antingen aldrig har gått i skolan eller inte har avslutat grundskolan.

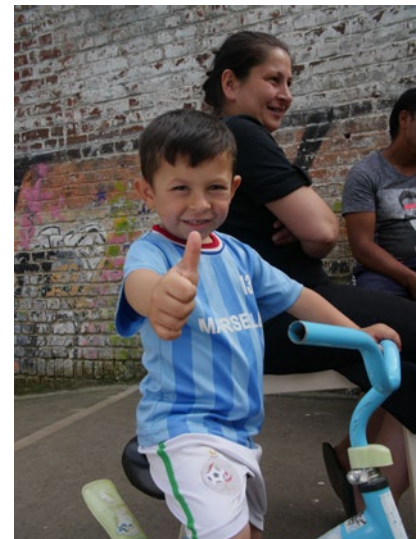
Utbildning faller i första hand inom medlemsstaternas verksamhetsområde³⁶. Men i direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung regleras även deras åtgärder på utbildningsområdet. Det förbjuder uttryckligen all diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung, även inom utbildning. Medlemsstaterna måste också respektera och tillämpa rätten till utbildning för alla på lika villkor, baserat på deras åtagande enligt de viktigaste internationella instrumenten för mänskliga rättigheter³⁷.

Enligt den europeiska pelaren för sociala rättigheter spelar utbildning en avgörande roll för att förbättra människors levnadsvillkor³⁸. Genom det senaste initiativet för inrättande av EU:s barngaranti för att se till att barn i utsatta situationer får tillgång till grundläggande tjänster skulle de kunna åtnjuta sina rättigheter, bland annat utbildning, i synnerhet förskoleverksamhet, vilket finns med i de prioriterade områdena³⁹.

I utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer rekommenderas att det i nationella strategier för integrering av romer "bör anges hur romerna ska inkluderas i utbildning [...] och vilka konkreta åtgärder som ska utvecklas för att förbättra romernas förutsättningar på vissa specifika områden och se till att alla faktiskt har lika tillgång på de olika områdena"⁴⁰. Europeiska kommissionens färdplan för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 har bland annat som mål att öka romernas faktiska deltagande i allmän utbildning av god kvalitet⁴¹.

3.1 DELTAGANDE I UTBILDNING

Att barn får delta i förskoleverksamhet är en avgörande faktor för deras framtida utbildningsresultat. I Utbildning 2020 fastställs ett riktmärke för att se till att minst 95 procent av alla barn från fyra år och upp till åldern för obligatorisk skolstart ska delta i förskoleverksamhet (figur 9). Med undantag för Sverige (90 procent) låg deltagandet från dessa målgrupper långt under deltagandet hos befolkningen i stort och Utbildning 2020-målet. Det varierade mellan 75 procent för barn till resandefolk från Irland och 32 procent för barn till resande i Frankrike.

"Jag är en 16-årig flicka som just har avslutat grundskolan, och jag är mycket oroad över att jag inte kommer att få en chans i livet på grund av min bakgrund."

(Irland, kvinna, 16 år, resandefolk från Irland)

³⁶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artiklarna 6, 165 och 166.

³⁷ Detta gäller i synnerhet i FN:s konvention om barnets rättigheter (artikel 28), den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (artikel 13), den reviderade europeiska sociala stadgan (artikel 17) och den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (artikel 2 i det första protokollet till konventionen).

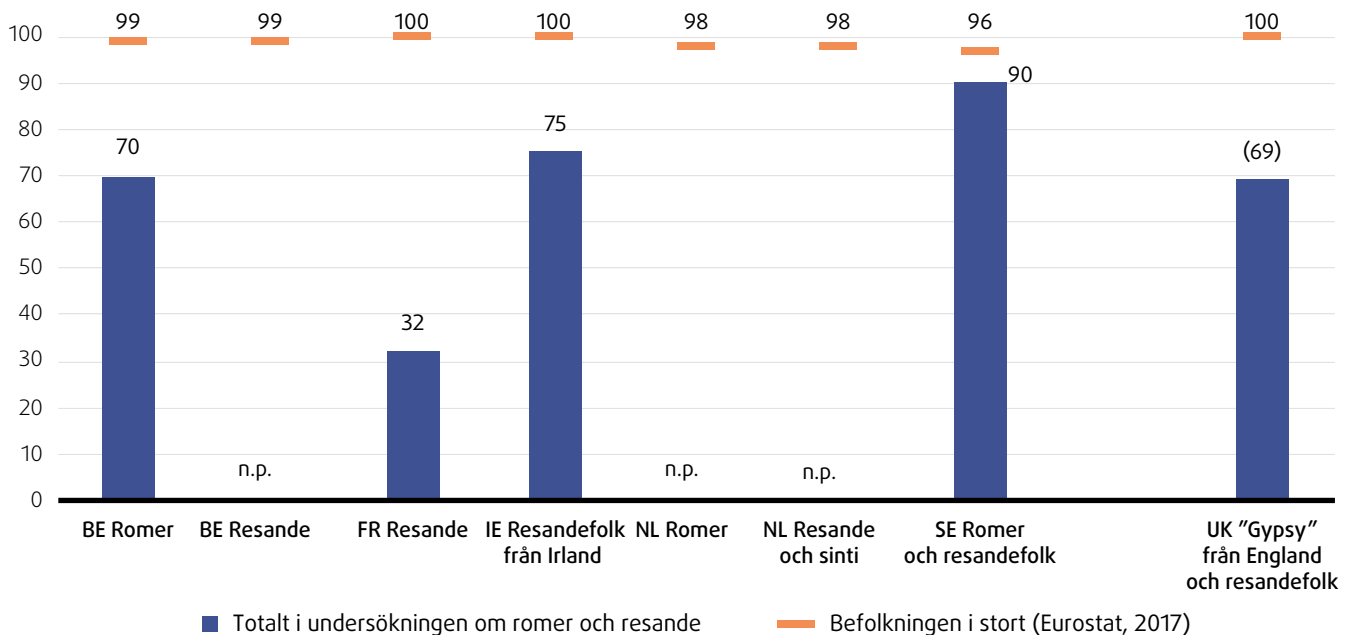
³⁸ Europeiska unionen (2017), Interinstitutionell proklamation av den europeiska pelaren för sociala rättigheter (2017/C 428/09), principerna 1 och 3, av den 13 december 2017.

³⁹ Europeiska kommissionen, Barngaranti för utsatta barn.

⁴⁰ Europeiska kommissionen, Rapport om utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, COM(2018) 785 final, s. 7.

⁴¹ Europeiska kommissionen, Roadmap regarding the initiative setting out the EU post-2020 Roma equality and inclusion policy (färdplan för initiativet som fastställer EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020), ref. Ares(2020)1003902, av den 17 februari 2020, s. 2.

FIGUR 9: BARN MELLAN FYRA ÅR OCH (LANDSSPECIFIK) ÅLDER FÖR OBLIGATORISK SKOLSTART SOM DELTAR I FÖRSKOLEVERKSAMHET, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c,d,e,f}

Källor: FRA, undersökningen av romer och resande 2019, Eurostat 2017, befolkningen i stort.

Anmärkningar:

- ^a Av alla barn mellan fyra år och den landsspecifika åldern för obligatorisk skolstart (n = 454), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Fråga i undersökningen där den svarande anger för vart och ett av barnen i hushållet om de regelbundet deltar i offentlig eller privat barnomsorg (inklusive daghem, förskola osv.).
- ^d Olika åldersgrupper för deltagande i förskoleverksamhet i länderna: fyra till fem år i Belgien, Frankrike, Irland och Sverige, fyra år i Nederländerna och Förenade kungariket⁴². Ålder beräknas på årsbasis. Siffran tar alltså inte hänsyn till om ett enskilt barn börjar tidigare eller senare i grundskolan.
- ^e Eurostat: Utbildning 2020-målet – educ_uae_enra10 (hämtat den 5 februari 2020) med uppgifter från utbildningsinrättningsregister.
- ^f På grund av urvalets storlek gick det inte att beräkna andelen barn mellan fyra år och åldern för obligatorisk skolstart som deltar i förskoleverksamhet för Nederländerna och resande i Belgien.

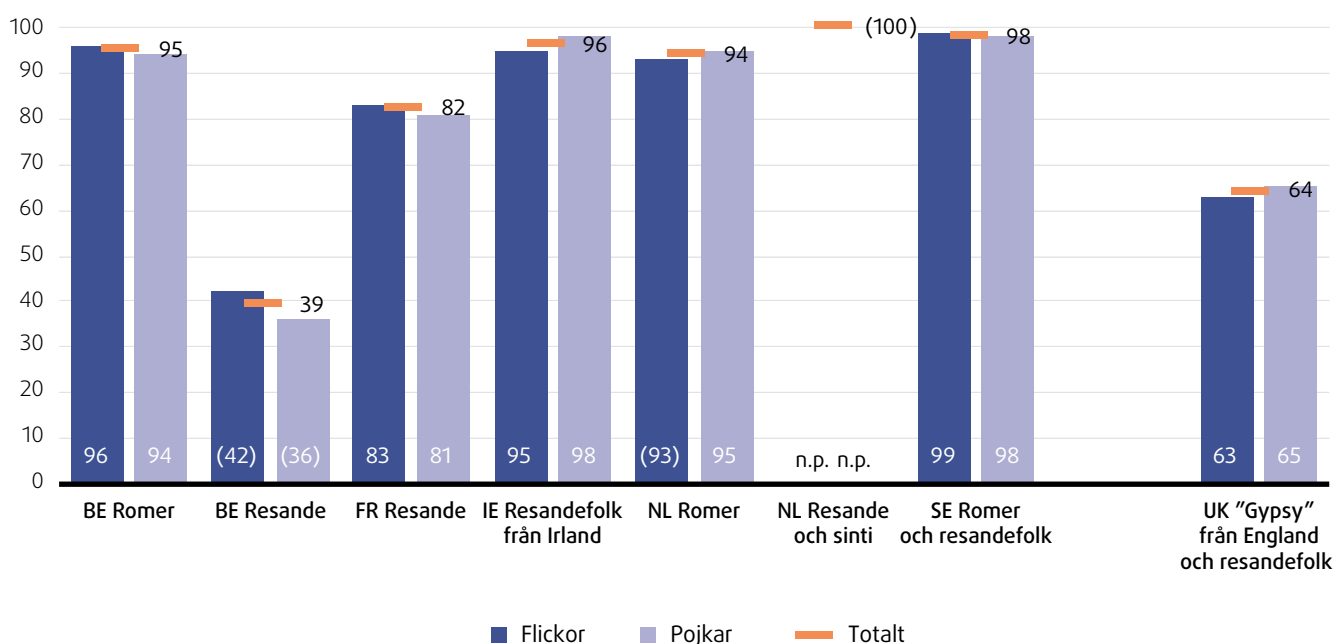
Den obligatoriska skolstarten sker i de flesta länder vid sex års ålder och slutar tidigast vid 15 års ålder⁴³. Undersökningsresultaten visar att med undantag för resande i Belgien (39 procent), "gypsies" från England och resandefolk i Förenade kungariket (64 procent) och resande i Frankrike (82 procent) deltar nästan alla barn i åldern 6–15 år i utbildning (antingen förskola, grundskola, gymnasieutbildning eller yrkesutbildning)⁴⁴. Det finns ingen skillnad mellan flickor och pojkar (figur 10). Byte av bostadsort under året var det främsta skälet till att resandes barn inte går i skolan i Belgien och Frankrike. Det är viktigt att påpeka att den obligatoriska skolgången i Belgien omfattar hemundervisning, men i denna undersökning tillfrågades inte de svarande uttryckligen om hemundervisning.

⁴² Europeiska kommissionen/Eacea/Eurydice (2018), **The Structure of the European Education Systems 2018/19: Schematic Diagrams. Eurydice Facts and Figures** (strukturen i europeiska utbildningssystem 2018/2019: schematiska diagram. Fakta och statistik från Eurydice), Luxemburg, Publikationsbyrån.

⁴³ *Ibid.*

⁴⁴ I undersökningen ställdes frågan om en person för närvarande deltog i en specifik nivå av utbildning (6–15 år) eller utbildning rent generellt (16 år och äldre). Det ställdes ingen fråga om regelbundet deltagande.

FIGUR 10: BARN I ÅLDERN 6–15 ÅR SOM DELTAR I UTBILDNING, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

3.2 ELEVER SOM SLUTAR SKOLAN I FÖRTID

Att avsluta grundskolan men sedan inte fortsätta med vidare utbildning begränsar möjligheterna att komma in på arbetsmarknaden. De flesta romer och resande som deltog i undersökningen slutade studera efter grundskolan (oftast obligatorisk skolgång) och fortsatte inte med någon ytterligare utbildning eller yrkesutbildning. Andelen svarade bland unga romer och resande i åldern 18–24 år som har högst grundskoleutbildning och som inte fortsätter att utbilda sig varierar mellan 30 procent i Sverige och 91 procent för "gypsies" från England och resandefolk i Förenade kungariket. Skillnaden är betydande mellan romer och resande och befolkningen i stort (se figur 11). Resultaten är likvärdiga med dem för romerna i de nio EU-medlemsstater som undersöktes inom ramen för EU-Midis II 2016⁴⁵.

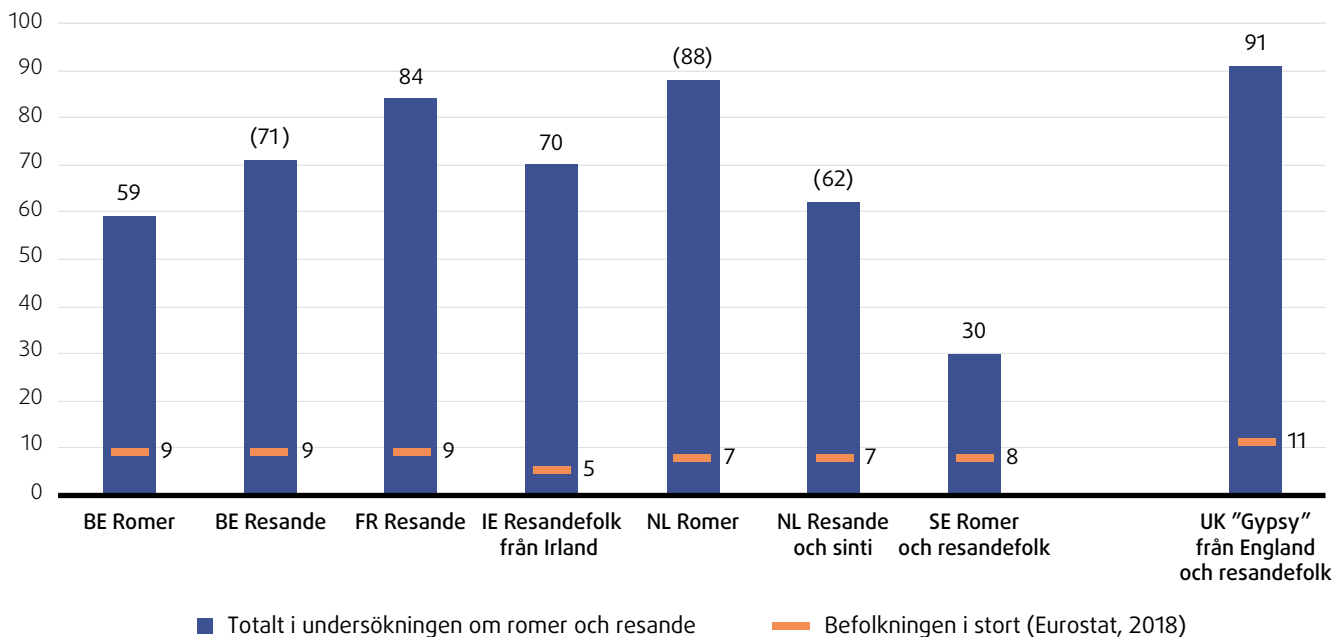
Anmärkningar:

- ^a Av alla hushållets medlemmar i åldern 6–15 år ($n = 2\,027$), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Ålder beräknas på årsbasis. Siffran tar alltså inte hänsyn till om ett enskilt barn börjar tidigare eller senare i grundskolan.

"Jag skulle vilja se fler möjligheter till hemundervisning för våra barn från och med 11 års ålder [...]. Det skulle ge dem bättre chanser till yrkeskvalifikation i framtiden, men dessa möjligheter finns inte."
(Förenade kungariket, man, 30 år, "gypsy" från England och resandefolk)

⁴⁵ Uppgifterna i EU-Midis II omfattar Bulgarien, Kroatien, Tjeckien, Grekland, Ungern, Portugal, Rumänien, Slovakien och Spanien. För mer information, se FRA (2016), **Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering (EU-Midis II): Romer – resultat i urval**, Luxemburg, Publikationsbyrån.

FIGUR 11: PERSONER I ÅLDERN 18–24 ÅR SOM HAR FULLFÖLJT HÖGST GRUNDSKOLEUTBILDNING OCH SOM INTE DELTAR I VIDAREUTBILDNING, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källor: FRA, undersökningen av romer och resande 2019; Eurostat, arbetskraftsundersökningen 2018.

Anmärkningar:

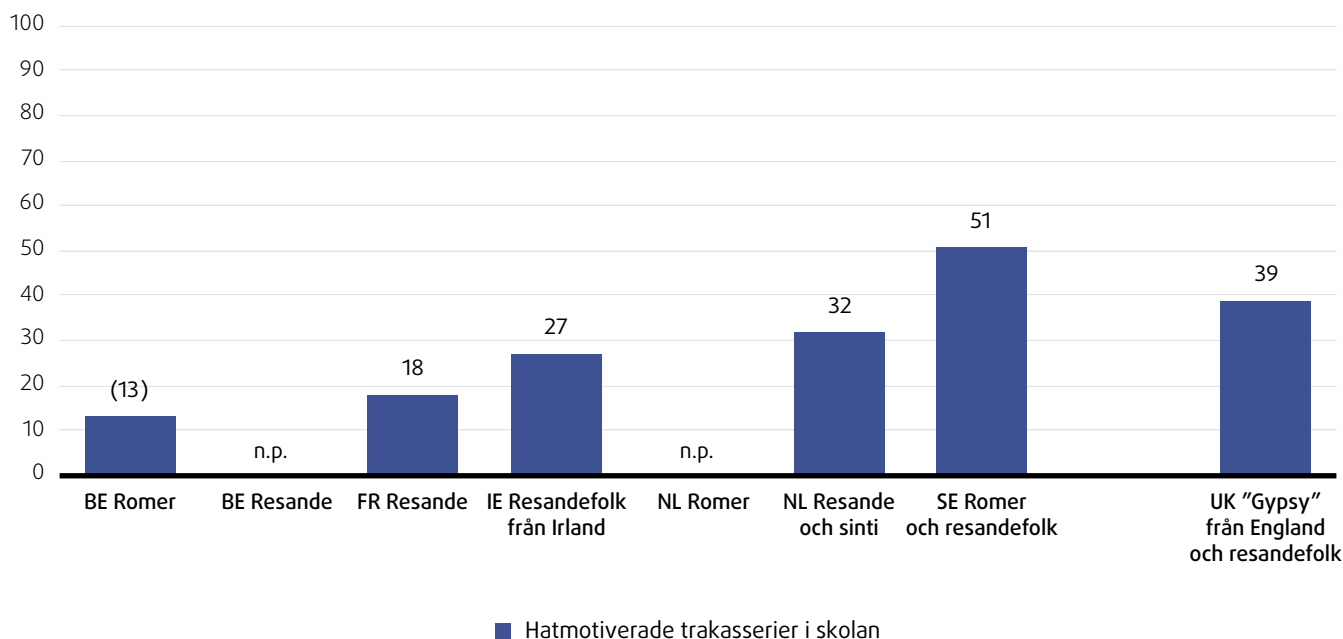
- ^a Av alla svarande i åldern 18–24 år (n = 750), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Baserat på frågor om högsta utbildningsnivå och huvudsaklig förvärvsverksamhet. Samma definition som används för befolkningen i stort avseende "elever som slutar skolan i förtid", med undantag för deltagande i icke-formell utbildning. Den frågan ställdes inte i undersökningen av romer och resande, men frågan beaktas av Eurostat för befolkningen i stort (edat_ifse_14, hämtat den 14 februari 2020).

I undersökningen ställdes frågan om huvudorsakerna till att elever lämnar skolan i förtid. Av de svarande i åldern 18–24 år uppgav 25 procent att de inte fortsatte sin utbildning på grund av att de sökte arbete eller var tvungna att arbeta, 14 procent på grund av giftermål, graviditet eller förlossning och 14 procent på grund av att de flyttade under året. Det sistnämnda är den vanligaste orsaken (30 procent) till att barn i åldern 6–15 år inte går i skolan. Tidiga giftermål kan vara orsaken, men också resultatet av den avbrutna skolgången. Av alla svarande som var 16 år eller äldre gifte sig mellan 8 procent (nederländska resande och sinti) och 38 procent (nederländska romer) före 18 års ålder. Andelen är högre bland kvinnor i alla undersökta grupper.

3.3 MOBBNING I SKOLAN

För 10 procent av de svarande var en fientlig skolmiljö eller mobbning den främsta orsaken till att deras barn hoppade av skolan före 15 års ålder. Det var också den främsta orsaken till att 5 procent av de svarande i åldern 18–24 år inte fortsatte gå i skolan. Omkring 30 procent av föräldrarna/vårdnadshavarna uppger att människor har personligen utsatt deras barn för kränkande eller hotfulla kommentarer, till exempel genom att förolämpa dem eller kasta glåpord efter dem på grund av deras bakgrund som romer eller resande (figur 12). I Sverige uppger varannan förälder (51 procent) bland romer och resandefolk att deras barn i den obligatoriska skolåldern upplever detta. I Frankrike är det 18 procent av föräldrarna.

FIGUR 12: FÖREKOMST AV HATMOTIVERADE (PÅ GRUND AV ATT DE ÄR ROMER/RESANDE) TRAKASSERIER OCH MOBBNING AV BARN I SKOLAN UNDER DE 12 MÅNADER SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, AV ALLA SVARANDE SOM ÄR FÖRÄLDRAR/VÅRDNADSHAVARE TILL BARN I SKOLÅLDERN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

3.4 DISKRIMINERING

I genomsnitt uppger 12 procent av romer och resande att de har känt sig diskriminerade på grund av sin bakgrund när de är i kontakt med skolmyndigheter, antingen som förälder/vårdnadshavare eller som studerande under de 12 månader som föregick undersökningen. Siffran nästan tredubblades till 30 procent om man tittar på erfarenheterna under de senaste fem åren före undersökningen (figur 13). FRA:s tidigare undersökning, EU-Midis II, visade liknande resultat i nio andra EU-medlemsstater under 2016⁴⁶. Resultaten för de senaste 12 månaderna varierar mellan 9 procent i Frankrike och 17 procent för resande och sinti i Nederländerna. Om man tittar på erfarenheter under en längre period utmärker sig romer respektive resande och sinti i Nederländerna under de senaste fem åren (51 respektive 38 procent).

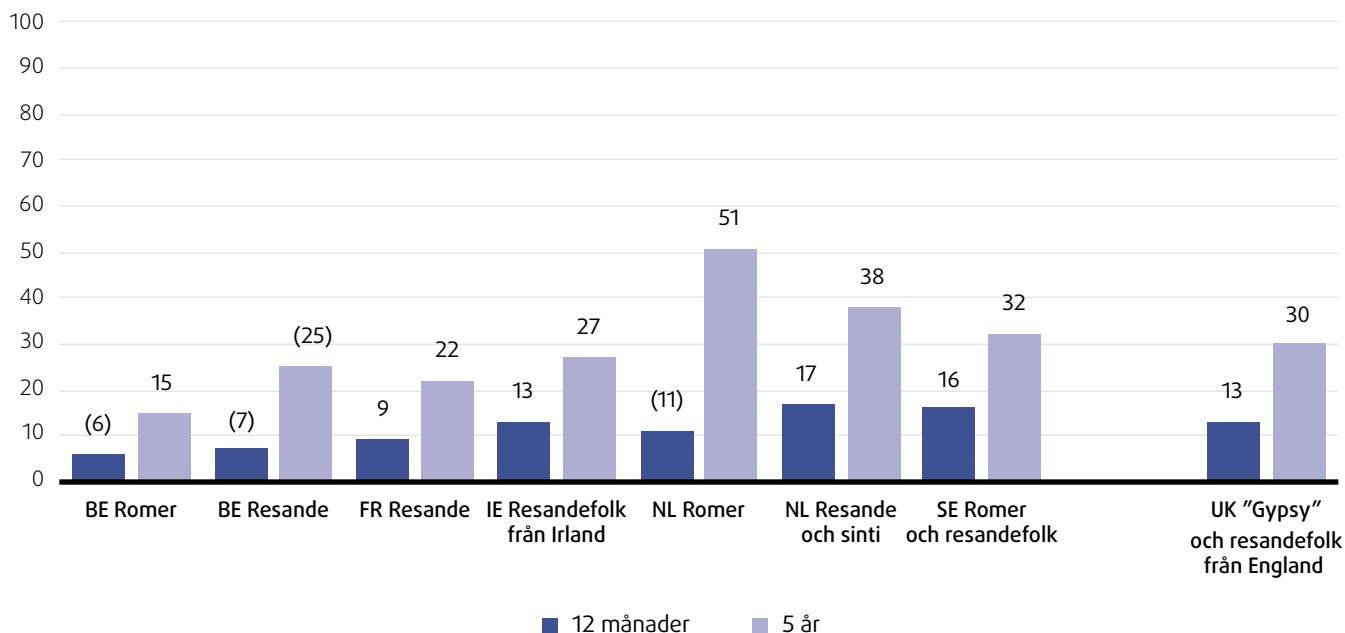
Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande som är föräldrar/vårdnadshavare till barn i den obligatoriska skolåldern (n = 1 302), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Fråga: "Har ditt barn/dina barn upplevt någon av följande situationer i skolan under de senaste 12 månaderna: Någon har personligen utsatt ditt barn för kränkande eller hotfulla kommentarer, till exempel förolämpat dem eller kastat gläpord efter dem på grund av deras bakgrund som rom/resande?"

"Min 13-årige son vågade aldrig berätta i skolan att han bodde i husvagn eftersom han var rädd för att bli illa behandlad. Vi kan inte fritt berätta om vår identitet utan måste dölja den. Det är inte normalt."
(Nederländerna, kvinna, 35 år, resande och sinti)

⁴⁶ Bulgarien, Kroatien, Tjeckien, Grekland, Ungern, Portugal, Rumänien, Slovakien och Spanien. För mer information, se FRA (2016), **Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering (EU-Midis II): Romer – resultat i urval**, Luxemburg, Publikationsbyrån.

FIGUR 13: SVARANDE SOM KÄNDE SIG DISKRIMINERADE PÅ GRUND AV ATT DE ÄR ROMER/RESANDE I KONTAKTER MED SKOLMYNDIGHETER (SOM FÖRÄLDER/VÅRDNADSHAVARE ELLER SOM STUDENT) UNDER DE 12 MÅNADER ELLER UNDER DE FEM ÅR SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande som riskerar att diskrimineras på grund av deras bakgrund som rom eller resande under de senaste fem åren i kontakter med någon i skolan (som förälder eller vårdnadshavare) eller i kontakter med någon i skolan som student (n = 1 534), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).

3.5 UTBILDNINGSNIVÅ

Andelen personer i åldern 30–34 år som har avslutat högre utbildning är en annan huvudindikator för Europa 2020-strategin. EU-målet är att minst 40 procent⁴⁷ av alla personer i åldern 30–34 år ska ha avslutat högre utbildning, men enligt undersökningen hade endast 11 av 899 svarande i åldern 30–34 år dessa kvalifikationer och 84 procent av alla svarande hade som högst grundskoleutbildning. I genomsnitt har en av fem romer eller resande som intervjuades i de sex undersökningsländerna antingen aldrig genomgått någon formell utbildning eller inte avslutat grundskoleutbildning. Låg utbildningsnivå kan sättas i relation till förmågan att läsa och skriva på det nationella språket/de nationella språken. Medan endast 13 procent av alla svarande anser att deras färdigheter inte är bra när det gäller att tala (mellan 24 procent av romerna i Belgien och 5 procent från gruppen resandefolk från Irland), ökar andelen till 36 procent när det gäller att läsa (mellan 51 procent i Frankrike och 16 procent för resande och sinti i Nederländerna) och till 43 procent när det gäller att skriva (mellan 61 procent i Frankrike och 20 procent för resande och sinti i Nederländerna).

Rapport från nationella utbildningsmyndigheter om romska barn i skolan

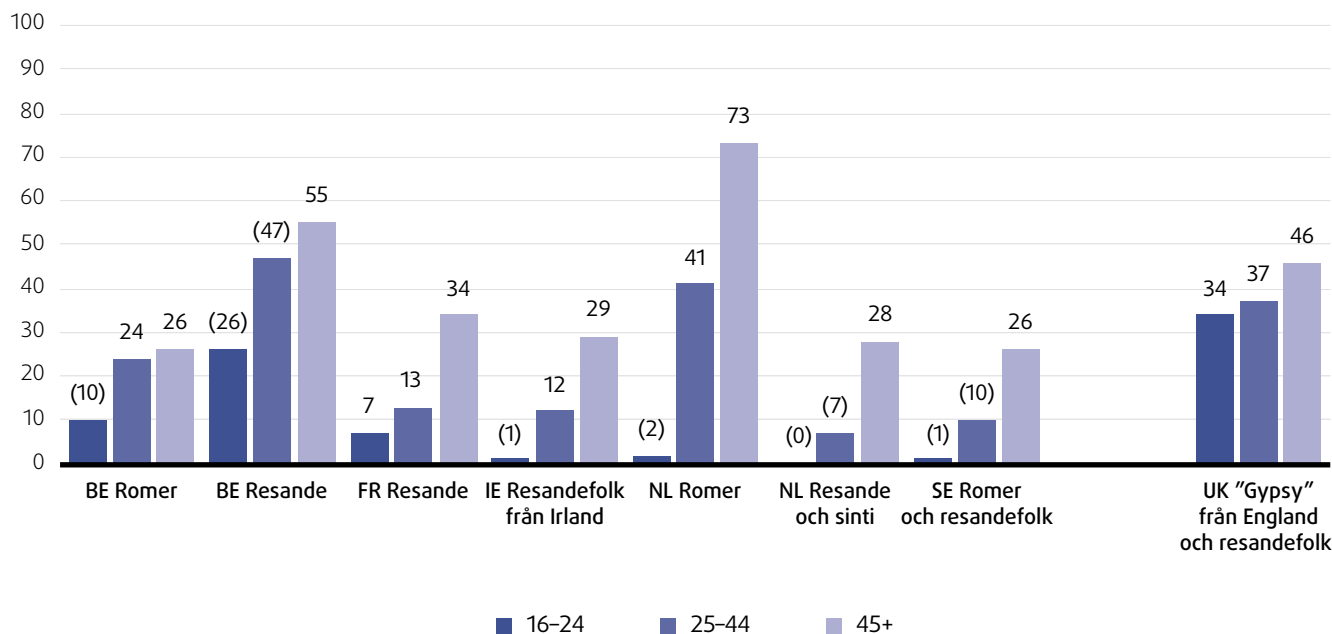
Elever med bakgrund som romer eller resande konfronteras ständigt med sin romska identitet – till skillnad från andra elever, vars kulturella identiteter sällan står i fokus. Det framgår av en intervjubaserad rapport från Skolverket om situationen för romska barn i svenska skolor. De romska barn som intervjuades beskriver hur de utsätts för fördomar, trakasserier och negativ diskriminering i skolan.

I en rapport från Länsstyrelsen i Stockholms län om romers inkludering i kommunerna lyfter man också fram romernas utanförskap i skolmiljön. Rapporten visar att situationen för romska barn/elever i förskolor, grundskolor och gymnasieskolor är okänd. Detta beror på att många av dem inte berättar för någon i skolan att de är romer och att skolorna inte kan ta reda på etniciteten hos barn som är födda i Sverige till svenskfödda föräldrar, vilket de flesta av de romska barnen är.

Se Sverige, Skolverket (2018), Nulägesbeskrivning av romers situation i skolan; Sverige, Länsstyrelsen Stockholm (2018), Romsk inkludering lokalt – nuläget i kommuner med statligt stöd 2012–2017.

⁴⁷ Europa 2020: En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, KOM(2010) 2020 slutlig.

FIGUR 14: ROMER OCH RESANDE SOM INTE HAR GENOMGÅTT NÅGON FORMELL UTBILDNING ELLER ALDRIG HAR GENOMGÅTT FORMELL UTBILDNING (ISCED 0), PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH ÅLDER (%)^{a,b,c,d}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkingar:

- ^a Av alla svarande (n = 4 659), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c ISCED 2011-klassificering har använts.
- ^d Frågor: "Vilken är den högsta utbildningsnivå som du har slutfört?", "Vilken är den högsta utbildningsnivå som du har slutfört i [LAND]?" eller "Vilken är den högsta utbildningsnivå som du har slutfört i ett annat land?"

De resultat som presenteras i **figur 14** visar på mycket stora skillnader mellan åldersgrupperna. Det är mindre sannolikt att yngre åldersgrupper inte går i skolan eller att de hoppar av grundskolan, förutom i Förenade kungariket, där 34 procent från gruppen "gypsy" från England och resandefolk i åldern 16-24 år antingen aldrig har gått i skolan eller inte har avslutat grundskolan. Detta gäller även läs- och skrivkunnighet. I genomsnitt bedömer en mindre andel av de unga svarande att deras färdigheter att läsa (20 procent) och skriva (27 procent) är sämre än hos dem som är äldre än 45 år (49 respektive 56 procent).

4

SYSSELSÄTTNING

- ★ Var fjärde person bland romer och resande som hade sökt arbete under de 12 månader som föregick undersökningen kände sig diskriminerade på grund av sin bakgrund. Nästan hälften av alla arbetssökande romer och resande kände sig diskriminerade minst en gång under de senaste fem åren.
- ★ Andelen romer och resande som hade avlönat arbete de senaste fyra veckorna är mycket låg i alla undersökningsländer och ligger långt under sysselsättningsgraden bland befolkningen i stort. Den varierar från 15 procent i Irland till 55 procent för resande i Nederländerna.
- ★ Sysselsättningsklyftan mellan kvinnor och män är förutom i Irland mycket stor, och varierar från en skillnad på 10 procentenheter i Sverige till 52 procentenheter i Förenade kungariket.
- ★ Varannan kvinna bland romer eller resande uppger att barntillsyn eller andra sysslor i hemmet är en av huvudorsakerna till att de inte söker arbete. Den vanligaste orsaken bland män är hälsoproblem (36 procent). Bland romer och resande tror 26 procent av männen och 11 procent av kvinnorna att det är lönlöst att söka jobb eller att de inte kommer att anställas på grund av deras bakgrund.
- ★ Förutom i Nederländerna saknar var fjärde person bland romer och resande bankkonto enligt undersökningsresultaten. Denna procentandel är mycket högre jämfört med befolkningen i stort.

I EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna fastställs rätten för var och en att arbeta (artikel 15) och att ha tillgång till kostnadsfri arbetsförmedling (artikel 29). EU:s direktiv om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung förbjuder all diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung när det gäller anställnings- och arbetsvillkor, inklusive avskedanden eller löner, samt inom yrkesutbildning, inklusive praktisk arbetslivserfarenhet.

Enligt utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer bör det i de nationella strategierna för integrering av romer "anges hur romerna ska inkluderas i [...] sysselsättning [...] och vilka konkreta åtgärder som ska utvecklas för att förbättra romernas förutsättningar på vissa specifika områden och se till att alla faktiskt har lika tillgång"⁴⁸. Europeiska kommissionens färdplan för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering

⁴⁸ Europeiska kommissionen, **Rapport om utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020**, COM(2018) 785 final, s. 7.

efter 2020 har med avseende på detta bland annat som mål att öka romernas faktiska möjligheter till avlönad sysselsättning⁴⁹. Detta är av yttersta vikt, eftersom tillträde till arbetsmarknaden inte har förbättrats på något statistiskt signifikant sätt, och andelen unga romer som varken arbetar eller studerar till och med har ökat⁵⁰.

4.1 ANDELEN AVLÖNAT ARBETE

I Europa 2020-strategin fastställs som ett överordnat mål att andelen sysselsatta i åldern 20–64 år ska öka från 69 procent 2008 till 75 procent 2020. I den här undersökningen är dock andelen romer och resande i arbetslivet betydligt lägre i alla länder och ligger långt under sysselsättningsgraden bland befolkningen i stort. Andelen personer som arbetade under de senaste fyra veckorna, inklusive deltidsarbete och egenföretagande, varierar från 15 procent för resandefolk från Irland till 50 procent för romer i Belgien.

Kvinnor från minoritetsgrupper är ofta underrepresenterade på arbetsmarknaden och utsätts ofta för diskriminering på flera grunder. EU:s nya jämställdhetsstrategi och Europeiska jämställdhetsinstitutets översyn av handlingsplanen från den fjärde kvinnokonferensen i Peking är inriktade på denna grupp⁵¹. Undersökningen visar på betydande skillnader i avlönat arbete mellan kvinnor och män i alla undersökta länder, förutom Irland (**figur 15**). Bland män i gruppen resande från Nederländerna och män i gruppen "gypsy" från England och resandefolk från Förenade kungariket är sysselsättningsgraden högst, 80 respektive 75 procent, och ligger närmast sysselsättningsgraden för befolkningen i stort i respektive land. Detsamma gäller dock inte för kvinnor. Sysselsättningsgapet mellan könen är störst i Frankrike (51 procentenheter), för resande i Nederländerna (45 procentenheter) och i Förenade kungariket (52 procentenheter). Endast i Irland finns det enligt undersökningsresultaten ingen skillnad i sysselsättning mellan män och kvinnor, men båda har ett mycket lågt deltagande på arbetsmarknaden, 17 procent för kvinnor och 13 procent för män. Sverige har också jämförelsevis små skillnader mellan kvinnor och män när det gäller avlönat arbete: 42 procent för kvinnor och 52 procent för män.

Sysselsättningssituationen är särskilt allvarlig för den yngre åldersgruppen. Varannan person bland romer och resande i åldern 16–24 år varken arbetar eller studerar, och unga kvinnor är mer drabbade (58 procent) än unga män (36 procent). Detta antal är något lägre än genomsnittet i de nio EU-medlemsstaterna i EU-Midis II, men är fortfarande mycket högre än den

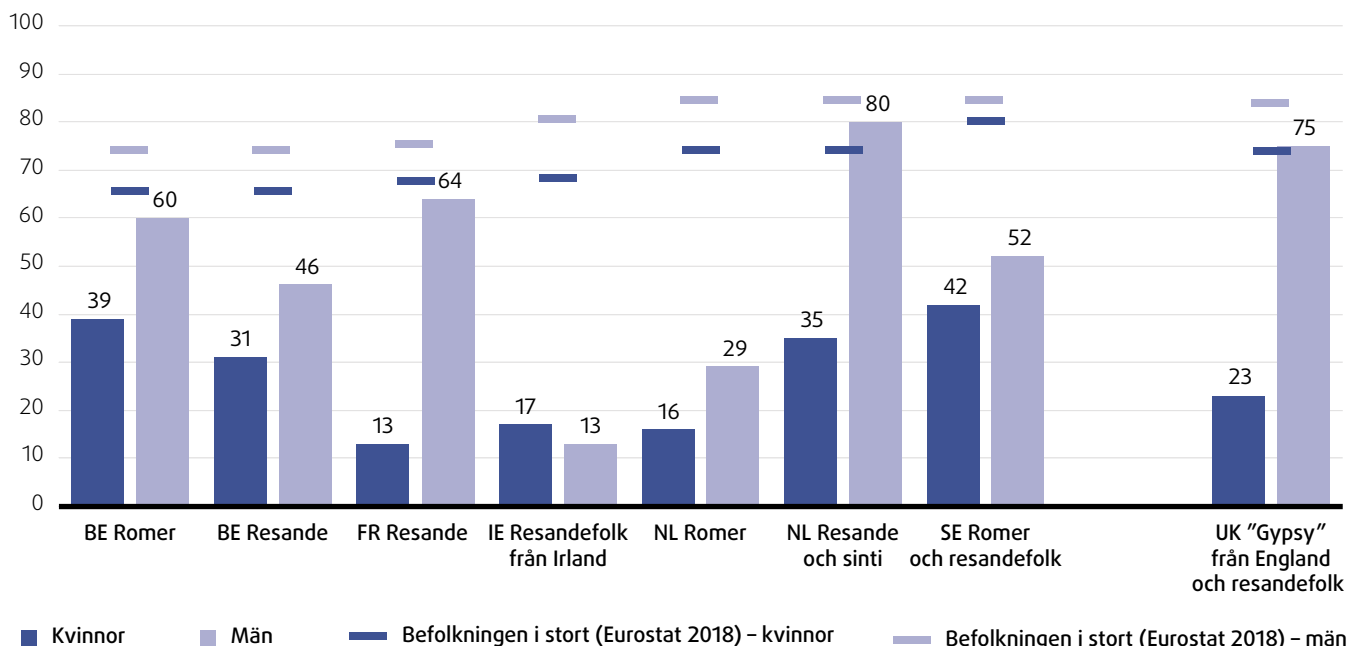

⁴⁹ Europeiska kommissionen, **Roadmap regarding the initiative setting out the EU post-2020 Roma equality and inclusion policy** (färdplan för initiativet som fastställer EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020), ref. Ares(2020)1003902, av den 17 februari 2020, s. 2.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Europeiska kommissionen (2020), **En jämlikhetsunion: jämställdhetsstrategi för 2020–2025**, Bryssel, av den 5 mars 2020; Europeiska jämställdhetsinstitutet (2020), **Beijing +25: the fifth review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States** (den femte översynen av genomförandet av handlingsplanen från Peking i EU:s medlemsstater), av den 5 mars 2020.

FIGUR 15: ANDEL MÄN OCH KVINNOR BLAND ROMER OCH RESANDE I AVLÖNAT ARBETE I ÅLDERN 20-64 ÅR (INKLUSIVE EGENFÖRETAGARE OCH TILLFÄLLIGT ARBETE ELLER ARBETE UNDER DE SENASTE FYRA VECKORNA), JÄMFÖRT MED EUROPA 2020-SYSSELSÄTTNINGSGRADEN 2018 (EUROSTAT), PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källor: FRA, undersökningen av romer och resande 2019; Eurostat, arbetskraftsundersökningen 2018.

Anmärkningar:

- ^a Av alla hushållets medlemmar i åldern 20-64 år (n = 7 490), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c "Andelen avlönat arbete" baseras på följande frågor: "Titta på detta kort och berätta för mig vilken av dessa kategorier som bäst beskriver din nuvarande situation?", "Har du genomfört något arbete under de senaste fyra veckorna för att tjäna pengar?" Europa 2020-sysselsättningsgraden 2018: Eurostats lfsa_ergan (hämtat den 5 februari 2020) bygger på Internationella arbetsorganisationens (ILO) koncept: Förvärvsarbete befolkning, 20-64 år, består av personer som under referensveckan utförde arbete mot lön eller vinst under minst en timme, eller som inte arbetade men hade arbeten där de var tillfälligt frånvarande.

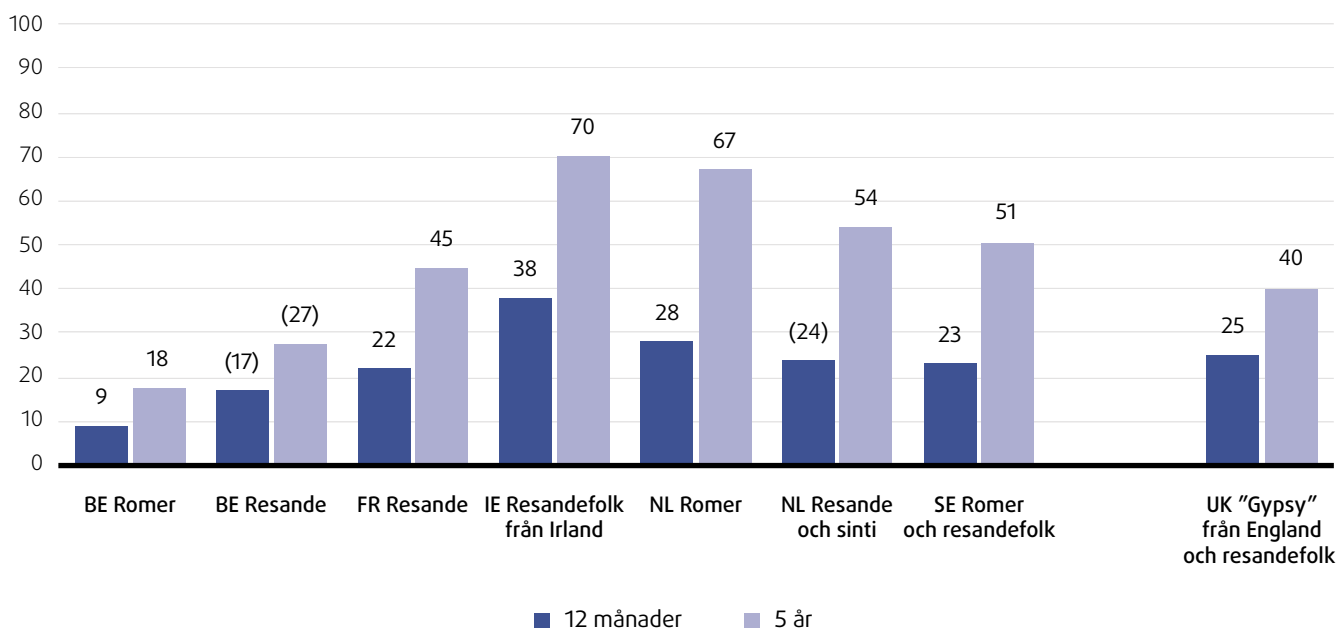
jämförbara andelen unga på 10,5 procent som varken arbetar eller studerar⁵² bland befolkningen i stort i EU-27.⁵³

Låga utbildningsnivåer och barn som lämnar skolan i förtid (vilket anges i föregående kapitel) påverkar romers och resandes möjligheter att hitta arbete. I undersökningen fick de som hade anställning frågor om arbetsvillkoren, dvs. om det var fråga om heltids- eller deltidsarbete, om det rörde sig om en otrygg anställningsform, inom vilken sektor de arbetade och vilken typ av kvalifikation som krävdes för arbetet. Bland de romer och resande som svarade att de haft visst avlönat arbete under de senaste fyra veckorna (59 procent) handlade det i de flesta fall om ett arbete utan krav på särskild yrkesutbildning. Endast resande i Nederländerna och Irland uppvisar större andelar inom andra yrken, t.ex. inom byggbranschen eller med servicetjänster och kontors- och kundservice (44 respektive 38 procent). Nästan ingen bland romer eller resande hade ett yrkesmässigt arbete. Majoriteten av romerna och resande arbetar heltid, förutom i Frankrike och Irland, där endast 41 respektive 38 procent av resande arbetar heltid. I Frankrike har en högre andel tillfälligt arbete (26 procent) och behovsarbete. Irland har den högsta andelen deltidsarbetande (58 procent). Arbetsituationen i dessa två länder är

⁵² Jämförbarheten mellan undersökningen om romer och resande och Eurostats andel unga som varken arbetar eller studerar är begränsad på grund av skillnader i definitioner och åldersgrupper. Eurostats andel unga som varken arbetar eller studerar motsvaras av den andel i befolkningen i åldern 15-24 år som varken arbetar eller deltar i ytterligare utbildning eller yrkesutbildning, utifrån ILO:s koncept. I undersökningen om romer och resande lämnas uppgifter om åldersgruppen 16-24 år, vilket kan leda till en något överskattad andel personer som varken arbetar eller studerar. Andelen unga som varken arbetar eller studerar i undersökningen om romer och resande baseras på huvudsaklig förvärvsverksamhet, inget arbete under de senaste fyra veckorna och deltar för närvarande inte i någon utbildning.

⁵³ Eurostat NEET rate (andel unga som varken arbetar eller studerar); FRA (2016), Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering (EU-Midis II): Romer - resultat i urval, Luxemburg, Publikationsbyrån.

FIGUR 16: DISKRIMINERING AV ROMER ELLER RESANDE PÅ GRUND AV DERAS BAKGRUND NÄR DE SÖKTE ARBETE UNDER DE 12 MÅNADER RESPEKTIVE FEM ÅR SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

särskilt otrygg för resande. I Frankrike har endast 18 procent av de svarande som arbetar fast anställning och i Irland endast 26 procent.

Utöver lågkvalificerade och otrygga arbeten utsätts många romer och resande också för diskriminering och utanförskap på arbetsplatsen. I genomsnitt uppgav 11 procent av de romer och resande som deltog i undersökningen att de hade diskriminerats på arbetsplatsen under de 12 månader som föregick undersökningen (se även **figur 2**).

De svarande upplevde ofta diskriminering när de sökte arbete. Var fjärde person bland romer eller resande kände sig diskriminerad på grund av sin bakgrund när de sökte arbete under de 12 månader som föregick undersökningen och nästan varannan person under de senaste fem åren (**figur 16**). Irland har den lägsta sysselsättningsgraden bland de undersökta grupperna. 38 procent uppger att de kände sig diskriminerade när de sökte arbete under de senaste 12 månaderna och 70 procent under de senaste fem åren. Romer i Belgien

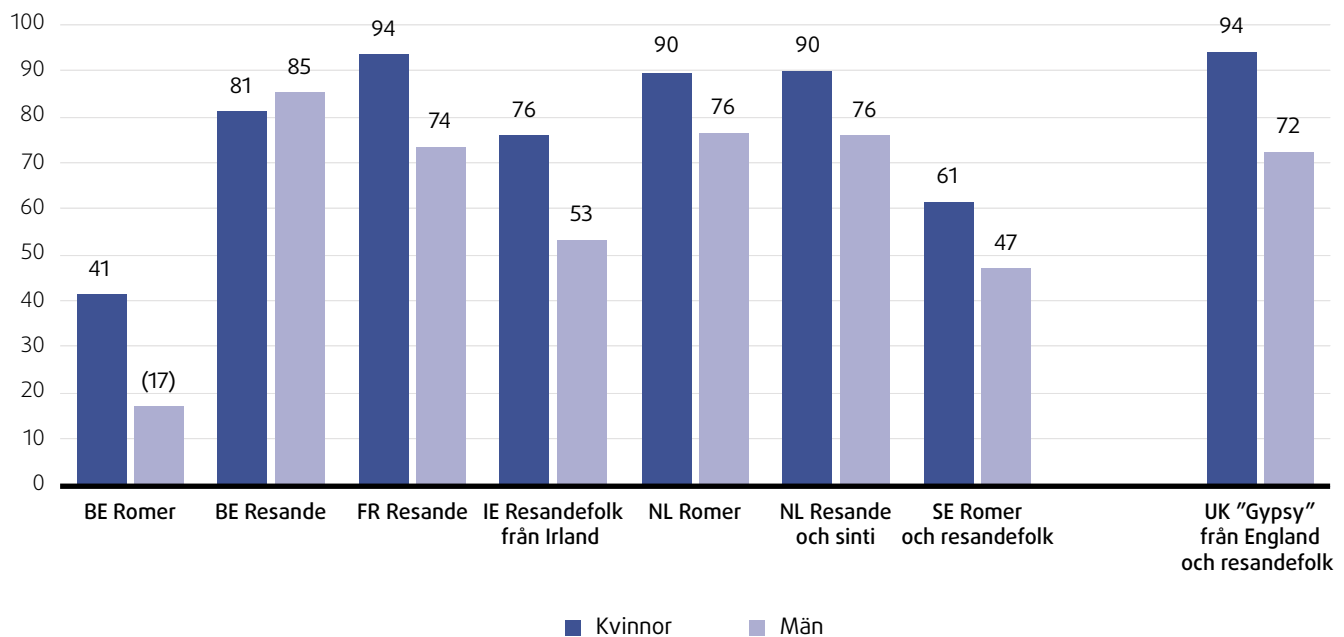
Anmärkningar:

- ^a Av de svarande som har sökt arbete under de 12 månader respektive fem år som föregick undersökningen (n = 1 515), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).

”Jag bytte jobb för ungefär sex månader sedan eftersom jag på min förra arbetsplats fördömdes för att jag bodde i en husvagn. Det var en anställning vid domstolen som juridisk assistent, ett yrke jag hade studerat till under lång tid. Det ska inte spela någon roll var jag bor om jag har rätt utbildning och är lämplig för mitt arbete. Om de hade vetat om min adress innan jag blev anställd och kunde visa min kompetens skulle de inte anställa mig från första början.”

(Nederländerna, kvinna, 24 år, resande och sinti)

FIGUR 17: ANDEL ROMER OCH RESANDE I ÅLDERN 20-64 ÅR SOM FÖR NÄRVARANDE INTE ARBETAR OCH INTE SÖKER ARBETE, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkningar:

^a Av de svarande i åldern 20-64 år som för närvarande inte arbetar (n = 2 302), viktade resultat.

^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).

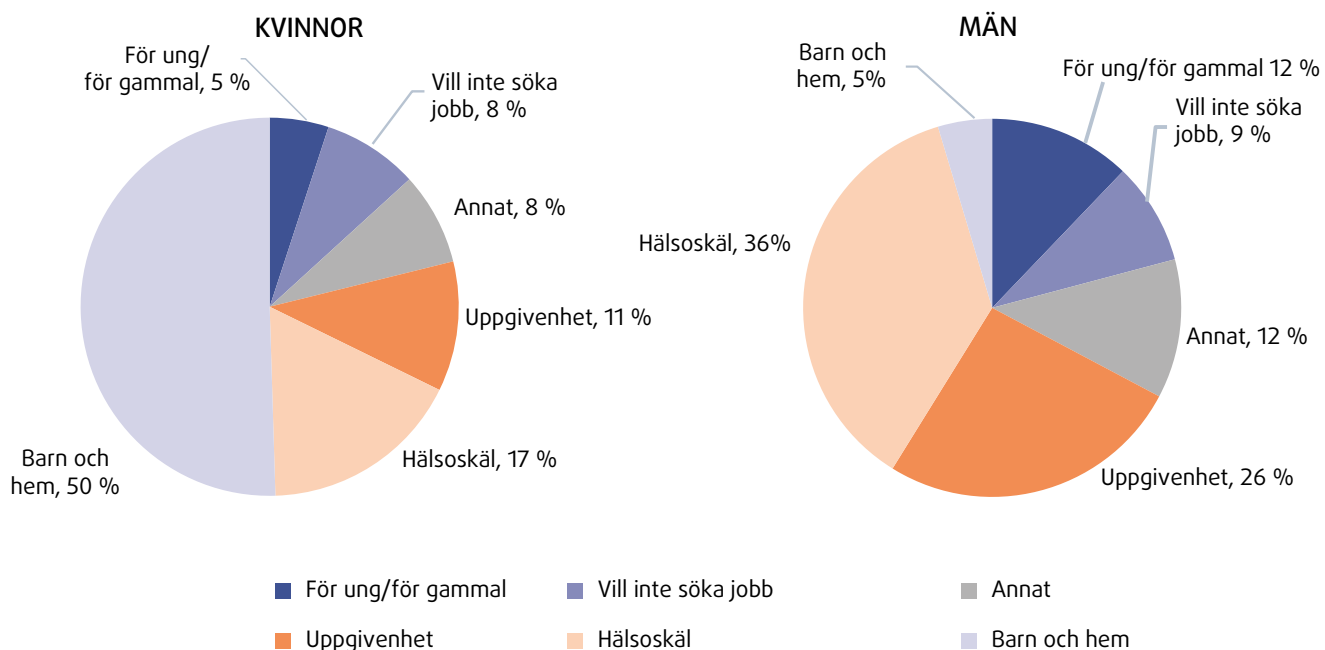
^c Fråga: "Söker du för närvarande arbete?"

hade den lägsta diskrimineringsgraden när de sökte jobb under de senaste 12 månaderna (9 procent).

Att diskrimineras på arbetsplatsen och när man söker arbete kan också påverka intresset av vilja fortsätta med ytterligare utbildning eller yrkesutbildning. Det kan påverka enskilda individer och deras befolkningsgrupper och skapa en negativ bild av deras möjligheter på arbetsmarknaden. De flesta romer och resande som saknar arbete söker inte heller arbete, och kvinnor är ännu mindre benägna att söka arbete än män. Det skulle kunna ha att göra med djupt rotade stereotyper om kvinnors roll i hemmet (figur 17). Bland dem som för närvarande inte arbetar är andelen som inte söker arbete lägst bland belgiska romer med i genomsnitt 31 procent. I Frankrike, Nederländerna och Förenade kungariket söker 90 procent eller fler av männen inte arbete, trots att de är arbetslösa.

FIGUR 18: HUVUDORSAKER TILL ATT ROMER OCH RESANDE INTE SÖKER ARBETE, ENDAST SVARANDE I ÅLDERN 20–64 ÅR SOM FÖR NÄRVARANDE INTE ARBETAR OCH INTE SÖKER ARBETE, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^{a,b}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

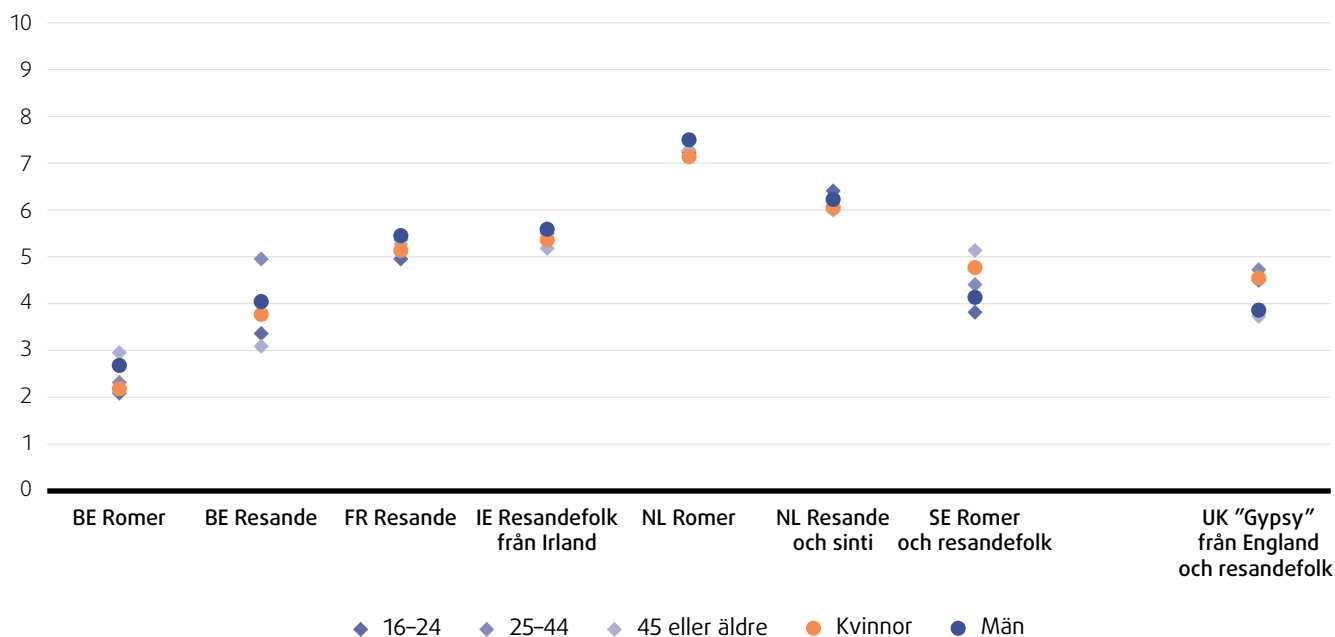
I undersökningen ställdes också frågan om huvudorsakerna till att de inte sökte arbete (figur 18). Varannan kvinna anger barntillsyn eller andra sysslor i hemmet. Hälsoproblem var den främsta orsaken hos 17 procent av kvinnorna och hos 36 procent av männen. Omkring 26 procent av männen bland romer och resande och 11 procent av kvinnorna uppger att de tycker det känns lönlöst att söka arbete eller att de inte tror att de kommer få anställning på grund av sin bakgrund.

Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande som inte har sökt arbete och för närvarande inte arbetar, i åldern 20–64 år (n = 1 757), viktade resultat.
- ^b Fråga: "Vilka är de främsta skälen till att du inte söker arbete?" "Uppgivenhet kombinerar svarskategorierna: Eftersom det inte finns några jobb/det är lönlöst OCH ingen anställer mig på grund av min [BAKGRUND SOM ROM/RESANDE]".

FIGUR 19: KÄNSLAN AV ATT VARA UTESTÄNGD FRÅN SAMHÄLLET PÅ EN SKALA FRÅN 0 TILL 10, DÄR 0 BETYDER INTE ALLS UTESTÄNGD OCH 10 BETYDER HELT UTESTÄNGD, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP, ÅLDERSGRUPP OCH KÖN (GENOMSNIITT)^{a,b}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkningar:

^a Av alla svarande i åldern 16 eller äldre (n = 4 659), viktade resultat.

^b Fråga: "På det hela taget, i vilken utsträckning skulle du säga att du känner dig utestängd från samhället? Svara på en skala från 0 till 10, där 0 betyder inte alls utestängd och 10 betyder helt utestängd."

4.2 KÄNSLAN AV ATT VARA UTESTÄNGD FRÅN SAMHÄLLET

Uppgivenhet och hopplöshet återspeglas i svarskategorierna "eftersom det inte finns några jobb/det är lönlöst" och "ingen anställer mig på grund av min bakgrund som rom eller resande" på frågan om huvudorsaken till att de inte söker arbete. Den faktiska och upplevda utestängningen från samhället på många områden i vardagslivet utgör stora hinder för tillträde till arbetsmarknaden.

Detta åskådliggörs i **figur 19**. I undersökningen ställdes frågan till romer och resande om de känner sig utestängda från samhället, på en skala från 0 till 10, där 10 är helt utestängd. I genomsnitt är känslan av utestängning hög (4,9), men det finns betydande skillnader mellan undersökningsgrupper och undersökningsländer. Känslan av utestängning ökar i förhållande till känslan av att diskrimineras på grund av bakgrunden som rom eller resande. De belgiska romerna känner sig minst utestängda (2,4), och nederländska romer (7,3) och resande (6,1) känner sig mest utestängda.

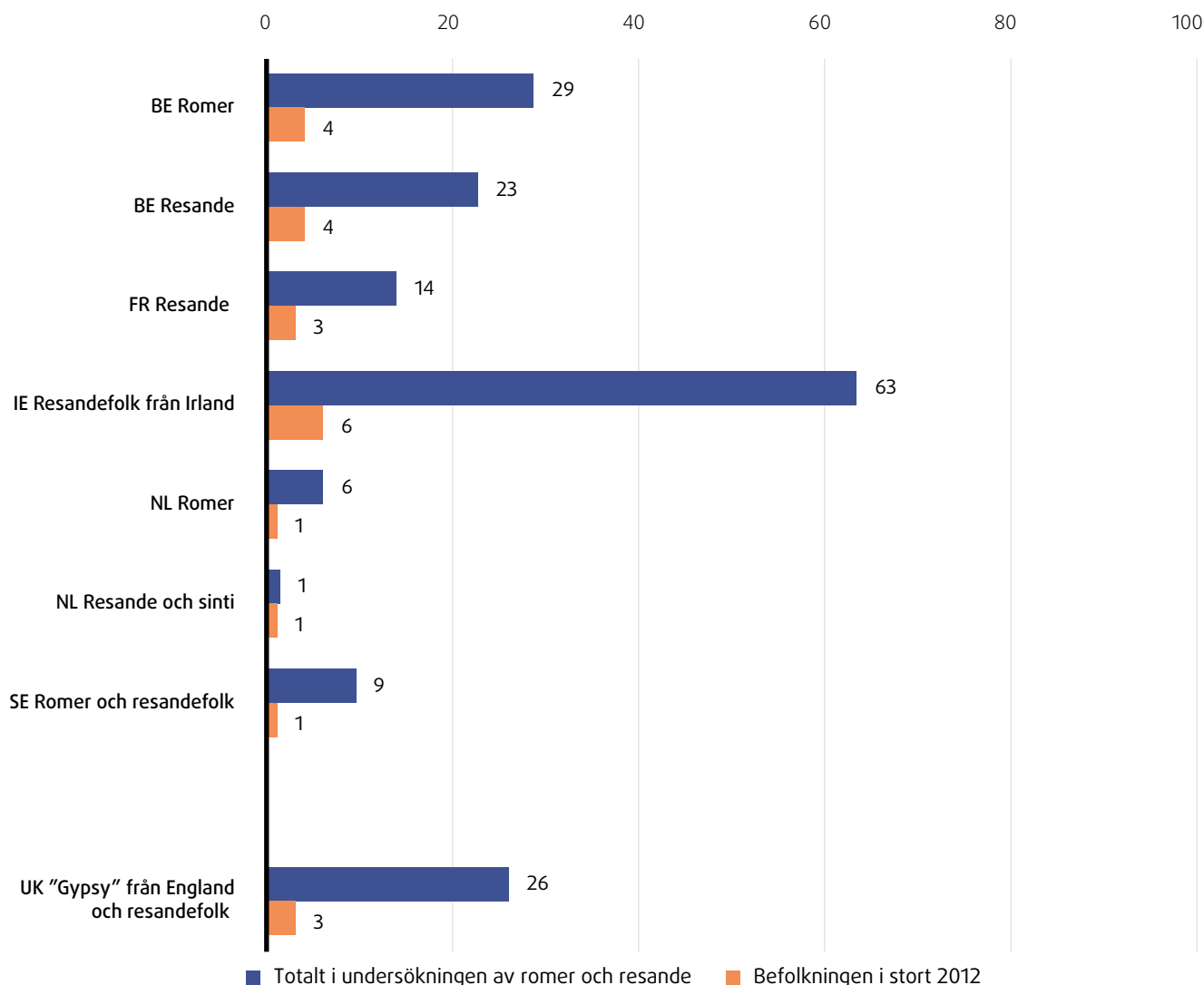
Den största variationen finns mellan grupperna: skillnaderna mellan åldersgrupper och mellan kvinnor och män är små.

En viktig indikator på ekonomisk utestängning är att inte ha tillgång till ett bankkonto. I EU är det i regel nödvändigt med ett bankkonto, eftersom det krävs för att få ett anställningsavtal. Enligt artikel 16 i direktiv 2014/92/EU om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och

tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner ska medlemsstaterna "se till att alla kreditinstitut eller ett tillräckligt antal kreditinstitut erbjuder

FIGUR 20: ANDEL ROMER OCH RESANDE SOM INTE HAR NÅGOT BANKKONTO, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källor: FRA, undersökningen av romer och resande 2019; The Global Findex Database, Världsbanken 2012.

konsumenter betalkonton med grundläggande funktioner, i syfte att garantera att samtliga konsumenter på deras territorium har tillgång till sådana konton⁵⁴. Enligt denna artikel ska medlemsstaterna dessutom "se till att konsumenter som är lagligen bosatta i unionen, inbegripet konsumenter som saknar fast adress och asylsökande samt konsumenter som inte beviljas uppehållstillstånd men som av rättsliga eller faktiska skäl inte kan utvisas, har rätt att öppna och nyttja ett betalkonto med grundläggande funktioner hos kreditinstitut som är etablerade inom deras territorium. Denna rätt ska gälla oberoende av konsumentens bosättningsort."

▲
Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande i åldern 16 år eller äldre (n = 4 659), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Fråga: "Har du ett bankkonto?"

⁵⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/92/EU av den 23 juli 2014 om jämförbarhet för avgifter som avser betalkonto, byte av betalkonto och tillgång till betalkonto med grundläggande funktioner (EUT L 257, 28.8.2014, s. 214).

Undersökningens resultat visar att många romer och resande inte har något bankkonto och att antalet i vissa grupper är mycket högre än för befolkningen i stort. I Irland saknar 63 procent ett bankkonto. Nästan var tredje rom i Belgien (29 procent) och var fjärde "gypsy" från England och resandefolk i Förenade kungariket (26 procent) och resande i Belgien (23 procent) saknar bankkonto. I Frankrike saknade 14 procent av de resande och i Sverige 9 procent av romer och resandefolk bankkonto. Under 2012 saknade mindre än 5 procent av befolkningen i stort ett bankkonto i Belgien, Frankrike, Nederländerna, Sverige och Förenade kungariket. I Irland saknade 6 procent av befolkningen i stort i ett bankkonto⁵⁵. Endast i Nederländerna finns det ingen skillnad mellan romer och resande och befolkningen i stort (1 procent).

⁵⁵ Se Europeiska kommissionen (ej daterad), **Directive on payment accounts – Factsheet 3: Access to payment accounts** (direktiv om betalkonton – faktablad 3: tillgång till betalkonton), s. 1.

5

HÄLSA SAMT HÄLSO- OCH SJUKVÅRD

- ★ De romer och resande som deltog i undersökningen har en kortare förväntad livslängd än befolkningen i stort. Den förväntade livslängden för romska kvinnor är 9,8 år kortare än för kvinnor i befolkningen i stort, och för romska män är klyftan större, nämligen 10,2 år.
- ★ I nästan alla undersökta grupper uppger romer och resande att de har sämre hälsa och fler aktivitetsbegränsningar än befolkningen i stort. I allmänhet försämras hälsotillståndet med åldern, och med tanke på att romer och resande i genomsnitt är yngre än befolkningen i stort är skillnaden ännu mer märkbar.
- ★ Den andel som har en sjukförsäkring är tämligen hög (omkring eller över 85 procent) för nästan alla undersökta grupper, förutom i Belgien för både romer och resande (72 respektive 78 procent).
- ★ En av tio svarande diskriminerades vid kontakt med hälso- och sjukvården under de 12 månader som föregick undersökningen.
- ★ Miljöproblem i omgivningen/på uppehållsplatsen drabbar franska resande och nederländska romer. Resandefolk från Irland är särskilt drabbade av dåliga boendeförhållanden, exempelvis läckande tak, mögel och fukt i väggarna.

Huvudansvaret för att skydda och förbättra människors hälsa ligger hos medlemsstaterna⁵⁶. Direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung förbjuder all diskriminering på grund av ras eller etniskt ursprung och främjar likabehandling, även inom hälso- och sjukvården. I artikel 35 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna fastställs dessutom rätten för var och en att få tillgång till förebyggande hälsovård och till medicinsk vård⁵⁷.

I utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer rekommenderas att det i nationella strategier för integrering av romer "bör anges hur romerna ska inkluderas i [...] hälso- och sjukvård [...] och vilka konkreta åtgärder som ska utvecklas för att förbättra romernas förutsättningar på vissa specifika områden och se till att alla faktiskt har lika tillgång"⁵⁸. Europeiska kommissionens färdplan för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 har bland annat som mål att förbättra romernas hälsa och öka romernas faktiska tillgång till hälso- och sjukvård⁵⁹.

De romer och resande som deltog i undersökningen har en helt annan bedömning av sin hälsa. Tre av fyra (76 procent) franska resande uppger att de uppfattar sin egen hälsa som mycket god eller god, jämfört med en av två (55 procent) resande i Belgien. I de andra undersökningsgrupperna varierar andelen romer och resande som bedömer att deras personliga hälsa är god eller mycket god mellan 60 och 70 procent. Frankrike är det enda land där andelen resande som anser att deras hälsa är (mycket) god totalt sett är högre än den allmänna befolkningens (76 jämfört med 68 procent). Detta gäller dock inte den äldre generationen (45 år och äldre) bland resande, som bedömer att deras hälsa är sämre än befolkningen i stort.

Undersökningsresultaten visar på stora skillnader mellan könen när det gäller andelen personer som anser att deras hälsa är (mycket) god. Bland resande i Belgien bedömer kvinnor mer sällan sin hälsa som god eller mycket god jämfört med män (22 procentenheter lägre). Detsamma gäller för romer (21 procentenheter lägre) i Belgien och för romer och resandefolk i Sverige (11 procentenheter lägre). Det motsatta gäller bland resandefolk från Irland, där kvinnor anser att de har bättre hälsa än män (7 procentenheter bättre).

I undersökningen fick de svarande frågan om ett hälsoproblem har begränsat dem i aktiviteter som människor vanligtvis utför. Eurostat använder denna globala indikator för aktivitetsbegränsning som ett mått för personer med funktionsnedsättning (se **figur 21**). Frankrike är det enda land där andelen resande som uppgav vissa eller allvarliga aktivitetsbegränsningar i vardagen på grund av hälsoproblem var mindre jämfört med befolkningen i stort. De svarande bland de resande är dock i genomsnitt yngre än befolkningen

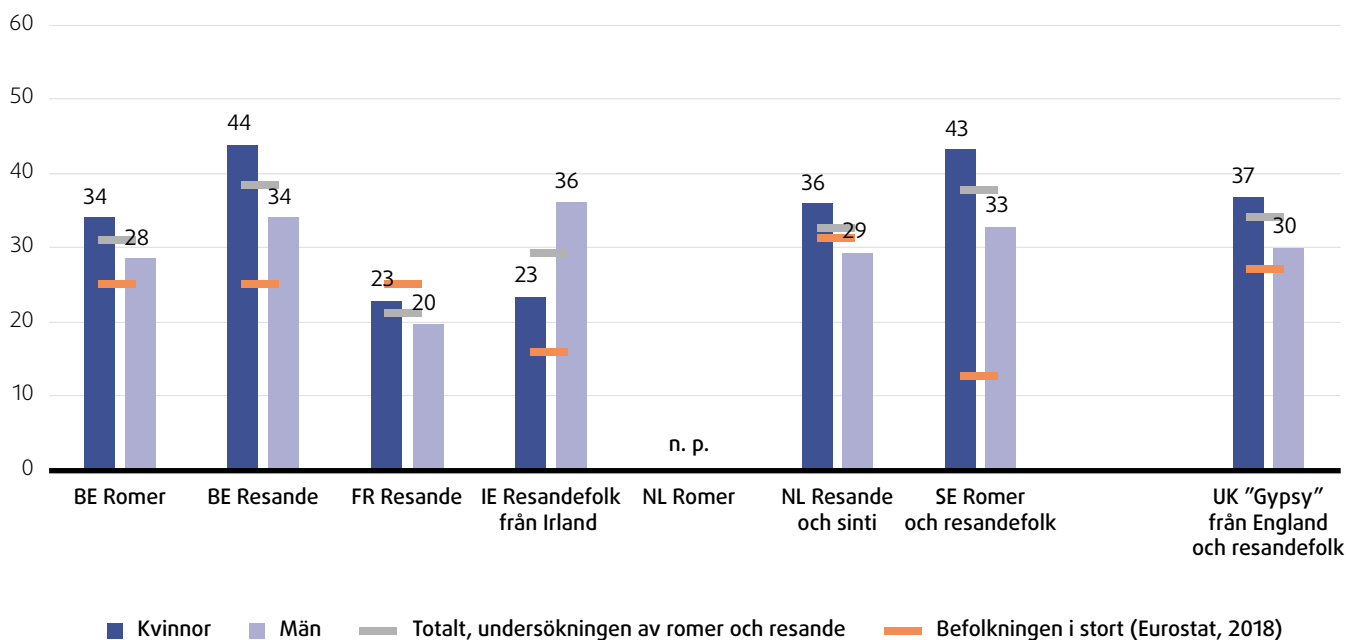
⁵⁶ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artiklarna 4, 6, 9 och 168.

⁵⁷ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, 2012/C 326/02, artikel 35.

⁵⁸ Europeiska kommissionen, **Rapport om utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020**, COM(2018) 785 final, s. 7.

⁵⁹ Europeiska kommissionen, **Roadmap regarding the initiative setting out the EU post-2020 Roma equality and inclusion policy** (färdplan för initiativet som fastställer EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020), ref. Ares(2020)1003902, av den 17 februari 2020, s. 2.

FIGUR 21: ANDEL ROMER OCH RESANDE MED (ALLVARLIGA) BEGRÄNSNINGAR I AKTIVITETER SOM MÄNNISKOR VANLIGTVIS UTFÖR PÅ GRUND AV HÄLSOPROBLEM, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^{a,b,c,d}

Källor: FRA, undersökningen av romer och resande 2019; Eurostat, gemenskapsstatistik över inkomst- och levnadsvillkor (EU-Silc), undersökning från 2018, befolkningen i stort.

Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande i åldern 16 år eller äldre (n = 4 659), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
Värdena för NL romer kan inte offentliggöras på grund av att ett stort antal svar saknas (> 50 procent).
- ^c Fråga: "Under åtminstone de senaste sex månaderna, i vilken utsträckning har du varit begränsad på grund av hälsoproblem i aktiviteter som människor vanligtvis utför? Skulle du säga att du har varit mycket begränsad, begränsad men inte allvarligt eller inte alls begränsad?"
- ^d Eurostat: hlth_silc_06 (hämtat den 6 april 2020).

i stort, vilket påverkar resultatet. Därmed försvinner skillnaderna mellan resande i Frankrike och befolkningen i stort för personer under 45 år. Den äldre generationen (45 år eller äldre) av franska resande är mer begränsad i sina vardagsaktiviteter än befolkningen i stort.

Skillnaderna mellan de svarande och befolkningen i stort är särskilt uttalade för romer och resandefolk i Sverige. Andelen romer och resandefolk som har aktivitetsbegränsningar är nästan tre gånger högre än bland befolkningen i stort.

Stora skillnader mellan könen kan konstateras mellan resande i Belgien och romer och resandefolk i Sverige. Kvinnor drabbas 10 procentenheter oftare av hälsorelaterade begränsningar än män. I Irland är denna andel omvänd, där män oftare uppger problem på detta område än kvinnor (13 procentenheter).

Kroniska hälsoproblem kan uppstå av ohälsosamma boendeförhållanden och miljöfaror. Undersökningsresultaten visar att så många som 13 procent av personer bland romer och resande lever i bostäder med läckande tak, fukt i väggar eller röta i fönsterkarmar eller golv. Procentandelen är högst för resandefolk från Irland, där en fjärdedel lever under sådana förhållanden (25 procent). I Irland och Sverige är andelen romer och resande som lever under sådana förhållanden mycket högre än bland befolkningen i stort (25 jämfört med 12 procent, och 12 jämfört med 8 procent). Skillnaderna mellan befolkningen i stort och romer och resande är mest uttalade bland dem som bor i bostäder/lägenheter i dåligt skick.

Vart femte hushåll med romer och resande påverkas av miljöproblem som föroreningar, sot, rök, damm, obehagliga lukter eller förorenat vatten i sitt närområde (figur 22). Som jämförelse kan nämnas att 15 procent av befolkningen i stort i EU-27 lever under liknande förhållanden.

Det finns en märkbar skillnad mellan olika typer av bostäder. De som bor i husvagnar drabbas oftare av miljöproblem i sin närmiljö än romer och resande som bor i hus och lägenheter (26 jämfört med 17 procent). Bland de som bor i husvagn på officiella uppehållsplatser anger 25 procent att de har föroreningar, sot, rök, damm, obehagliga lukter eller förorenat vatten i sin närmiljö, jämfört med 43 procent av dem som bor på icke-officiella uppehållsplatser, på familjemark eller på ospecificerad mark. Det är också skillnad mellan romer och resande som bor i lägenheter eller hus och de som bor i husvagnar, där 13 procent av de romer och resande som bor i hus eller lägenheter i (relativt) gott skick uppger att de har miljöproblem i sin närmiljö. Sådana problem drabbar 32 procent av de romer och resande som bor i lägenheter eller bostäder i dåligt skick.

Miljöproblemen är högre bland franska resande och romer i Nederländerna (båda 31 procent) och dubbelt så höga jämfört med befolkningen i stort i dessa länder (13 respektive 16 procent).

I Irland, Sverige och Förenade kungariket anger var femte svarande att de har föroreningar, sot och andra miljöproblem i sitt närområde. De lägsta procentandelarna finns bland belgiska romer (11 procent) och nederländska resande (8 procent), vilka märkbart sällan upplever miljöproblem jämfört med befolkningen i stort.

”De levnadsvillkor som jag och mitt barn tvingas leva under är helt oacceptabla i våra dagar. Vi lever i våt och fuktig miljö som är mycket ohälsosam för både mig och mitt barn.”

(Irland, kvinna, 28 år, resandefolk från Irland)

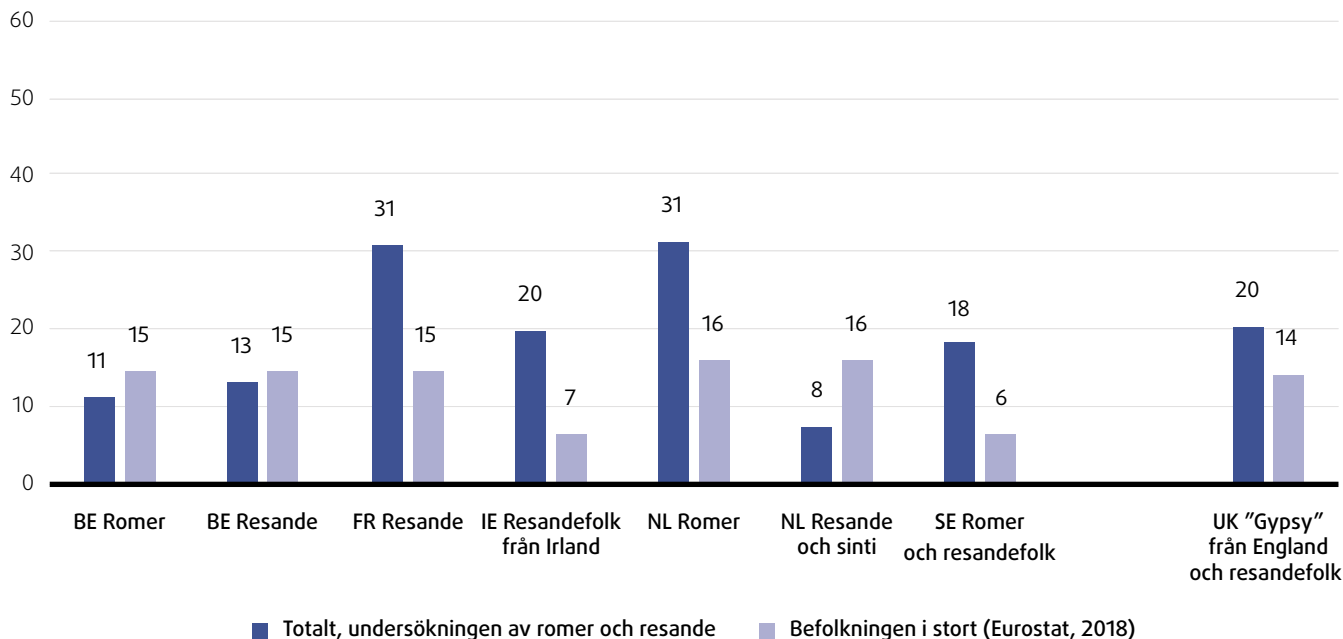
”Den fuktiga luften är inte hälsosam för mina pojkar som lider av astma.”

(Irland, kvinna, 35 år, resandefolk från Irland)

”Vårt område ligger nära en asbestdepå. Vi tvingas flytta varannan eller var tredje månad eftersom det inte finns någon plats i lägren.”

(Frankrike, man, 63 år, resande)

FIGUR 22: ANDEL ROMER OCH RESANDE SOM BOR I BOSTÄDER MED FÖRORENINGAR, SOT ELLER ANDRA MILJÖPROBLEM I SITT NÄROMRÅDE, T.EX. RÖK, DAMM, OBEHAGLIGA LUKTER ELLER FÖRORENAT VATTEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019; Eurostat, EU-Silc, undersökning från 2018, befolkningen i stort.

Anmärkningar:

- ^a Av alla medlemmar i hushållet (n = 12 856), viktade resultat. Informationen är på hushållsnivå, och analysen omfattar alla personer i hushållet.
- ^b Fråga: "Har din bostad/platsen där du bor något av följande problem?"
- ^c Eurostat: ilc_mdho01 (hämtat den 31 mars 2020).

5.1 FÖRVÄNTAD LIVSLÄNGD FÖR ROMER OCH RESANDE

Förväntad livslängd kan definieras som det genomsnittliga antal år som en person kan förväntas leva om villkoren för den totala dödligheten under ett givet år förblir konstant. Levnads-, arbets- och boendeförhållanden samt tillgång till tillfredsställande hälso- och sjukvård är viktiga faktorer för god hälsa och lång förväntad livslängd.

Den förväntade livslängden för romer och resande i de sex undersökningsländerna är betydligt lägre än för befolkningen i stort. Romer och resande uppskattas ha en lägre förväntad livslängd med 9,8 år bland kvinnor och 10,2 år bland män⁶⁰. Den uppskattade förväntade livslängden för kvinnor bland romer och resande varierar mellan 70,1 år i Belgien och 75,7 år i Förenade kungariket, och för män mellan 64,6 år i Belgien och 69,0 år i Sverige (se **tabell 3**). Det ofördelaktiga läget för romer och resande jämfört med den motsvarande befolkningen i stort varierar från 8,4 år för män bland resandefolk från Irland och 7,1 år för kvinnor i gruppen "gypsy" från England och resandefolk i Förenade kungariket till 14,2 år respektive 13,6 år för män respektive kvinnor bland romer och resande i Belgien.

⁶⁰ Den förväntade livslängden för romer och resande gjordes med indirekta uppskattningar med en metod som bygger på undersökningsinformation om moderns och faderns överlevnad, dvs. huruvida de svarandes mödrar och fäder fortfarande levde vid tidpunkten för undersökningen eller inte. Se Luy, M. (2009), "Estimating mortality differentials in developed populations from survey information on maternal and paternal orphanhood" (uppskattning av skillnader i dödlighet bland befolkningen i utvecklade länder utifrån undersökningsuppgifter om moderns och faderns överlevnad), European Demographic Research Papers nr 2009-3, Vienna Institute of Demography; Luy, M. (2010), "Estimating mortality differentials in developed populations from survey information on maternal and paternal orphanhood" (uppskattning av skillnader i dödlighet bland befolkningen i utvecklade länder utifrån undersökningsuppgifter om moderns och faderns överlevnad), tillägg till European Demographic Research Papers nr 2009-3, Vienna Institute of Demography. Uppskattningarna avser prognosen för 2016 (senast tillgängliga uppgifter för befolkningen i stort). Mer information finns i **bilagan**.

TABELL 3: FÖRVÄNTAD LIVSLÄNGD, BERÄKNAD FÖR 2016, PER LAND (ÅR)^{a,b,c}

Land	Skillnad i år		Romer och resande		Befolkningen i stort	
	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
BE	13,6	14,2	70,1	64,6	83,7	78,8
FR	10,9	7,9	74,4	71,4	85,3	79,3
IE	8,2	8,4	75,2	71,3	83,4	79,7
NL (resande och sinti)	8,3	12,5	74,8	67,4	83,1	79,9
SE	10,1	11,6	74,0	69,0	84,1	80,6
UK	7,1	10,3	75,7	68,9	82,8	79,2

Anmärkningar:

^a Uppskattningar för romer och resande baserat på metoden med moderns och faderns överlevnad (Luy 2009 och 2010).

^b På grund av för få i urvalsgruppen slås romer och resande i Belgien samman, och uppskattningarna för romer i Nederländerna offentliggörs inte.

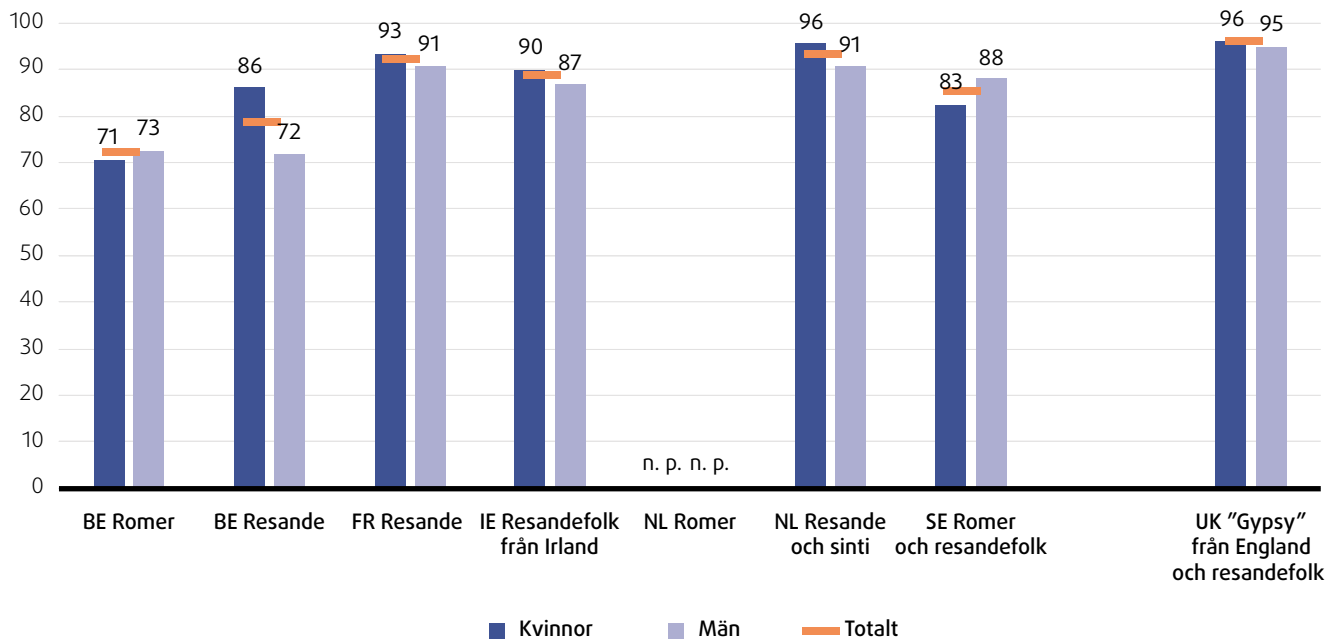
^c Närmare uppgifter om de särskilda uppskattningarna finns i **bilagan**.

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019 (oviktade uppgifter); befolkningen i stort: **Human Mortality Database** (databas över dödlighet hos människor) (data hämtad den 4 mars 2020).

De flesta romer och resande i de sex undersökta länderna uppger att de omfattas av en offentlig eller privat sjukförsäkring (**figur 23**). I Frankrike, Irland, Nederländerna och Förenade kungariket omfattas nästan 90 procent av de svarande av det nationella grundläggande sjukförsäkringssystemet eller kompletterande (privat) sjukförsäkring. I Belgien omfattas dock mindre än 80 procent i båda undersökningsgrupperna (romer och resande) av en sjukförsäkring (72 respektive 78 procent). Bland de resande verkar det i högre utsträckning gälla män (72 procent för män, 86 procent för kvinnor), medan det bland romerna nästan inte finns någon klyfta mellan könen (kvinnor 71 procent, män 73 procent). Om frågan om sjukförsäkring inte besvaras kan det innebära att svaranden saknar sjukförsäkring eller att de inte vet om de omfattas eller kan omfattas av den statliga sjukvårdsförsäkringen. I vilket fall som helst kommer konsekvenserna att bli desamma, eftersom de som inte känner till sin rätt till sjukförsäkring inte får använda sig av medicinska tjänster och behandlingar när det är nödvändigt.

FIGUR 23: ANDEL ROMER OCH RESANDE SOM UPPGER ATT DE OMFATTAS AV NATIONELL GRUNDLÄGGANDE SJUKFÖRSÄKRING OCH/ELLER TILLÄGGSFÖRSÄKRING, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

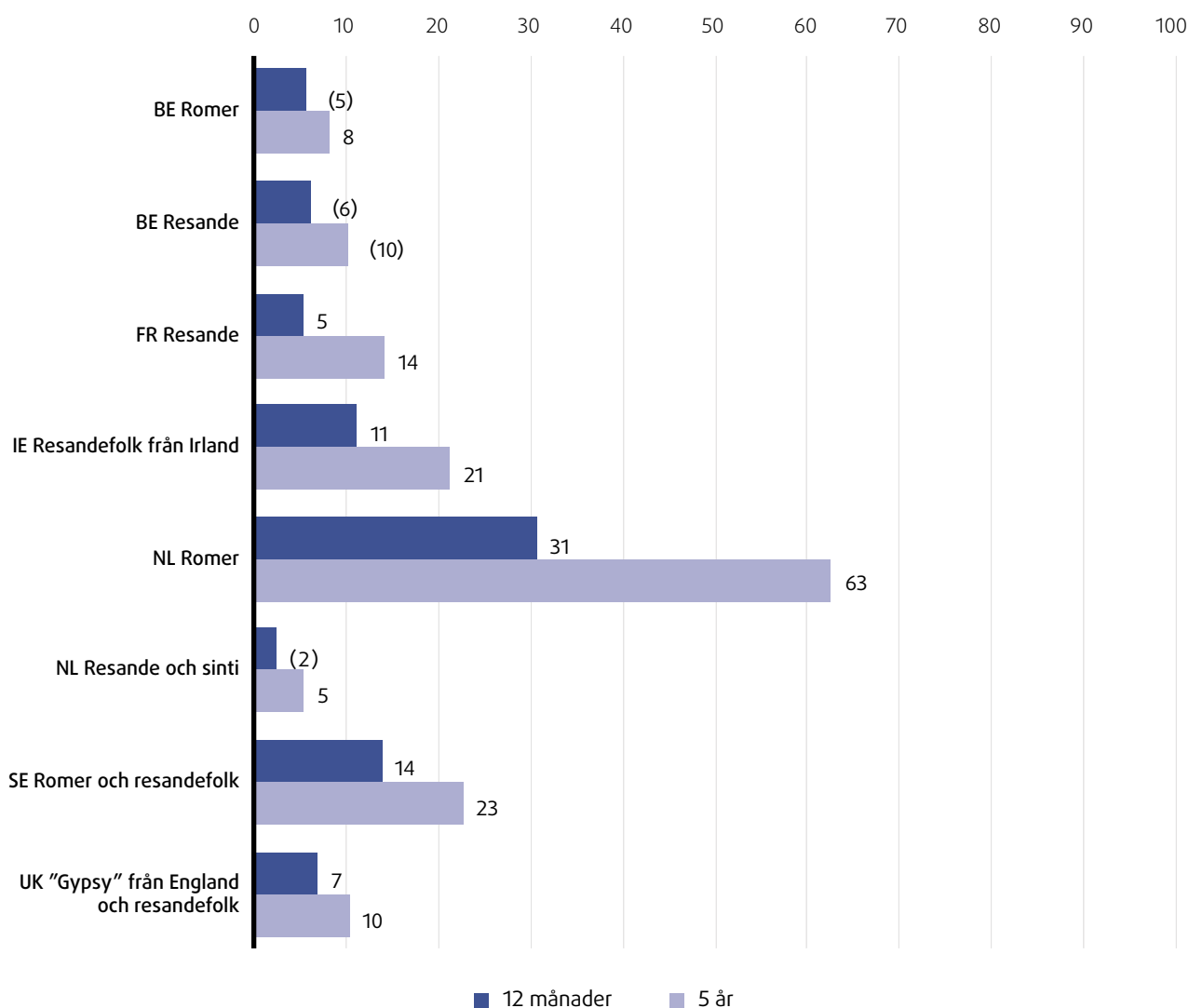
Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande i åldern 16 år eller äldre (n = 4 659), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
Värdena för nederländska romer kan inte offentliggöras på grund av att ett stort antal svar saknas (> 50 procent).
- ^c Fråga: "Täcker det [NATIONELLA GRUNDLÄGGANDE SJUKFÖRSÄKRINGSSYSTEMET] för närvarande dina sjuk- och hälsovårdskostnader?", "Har du någon ytterligare sjukförsäkring?"

Romer och resande diskriminerades vid kontakt med hälso- och sjukvårdstjänster i alla undersökta länder, även om det finns vissa märkbara skillnader mellan undersökningsgrupperna (figur 24). En av tio, eller färre, bland resande och sinti från Nederländerna och "gypsies" från England och resandefolk från Förenade kungariket uppgav att de diskriminerades på grund av sin bakgrund som rom eller resande under de senaste 12 månaderna eller fem åren. Romer och resandefolk i Sverige, resandefolk från Irland och romer i Nederländerna diskrimineras betydligt oftare vid kontakt med hälso- och sjukvården.

FIGUR 24: ANDEL ROMER OCH RESANDE SOM KÄNDE SIG DISKRIMINERADE PÅ GRUND AV SIN BAKGRUND VID KONTAKT MED HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER UNDER DE 12 MÅNADER ELLER FEM ÅR SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande som har använt hälso- och sjukvårdssystemet under de fem år som föregick undersökningen (n = 3 522), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).

6

FATTIGDOM OCH SOCIAL UTESTÄNGNING

- ★ I några av de mest välbärgade länderna i EU är det en häpnadsväckande mängd romer och resande som uppger att de gått och lagt sig hungriga åtminstone en gång under den senaste månaden.
- ★ I Sverige lade sig var femte person bland romer och resandefolk, däribland deras barn (22 procent) hungrig minst en gång under föregående månad. Andelen var lägre i Belgien (15 procent för romer och 13 procent för resande) och i Frankrike och Irland (10 procent).
- ★ Hälften av alla romer och resandefolk i Sverige har svårigheter eller stora svårigheter att få ekonomin att gå ihop. I Sverige lever vartannat barn till romer och resandefolk i ett sådant hushåll.
- ★ Vart fjärde barn till romer och resande i de sex undersökta länderna bor i ett hushåll med allvarlig materiell fattigdom. Detta innebär att medlemmarna i hushållet inte har råd med det mest grundläggande som näringsrik mat eller uppvärmning, är sena med att betala hyran och inte har råd med en semestervecka under ett år.

Ett av EU:s främsta mål är att främja den europeiska befolkningens välfärd, bekämpa social utestängning och främja social rättvisa⁶¹. Kampen mot fattigdom och utestängning är därför en del av EU:s allmänna mål och åtaganden.

I artikel 34 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna bekräftas behovet av att bekämpa social utestängning och fattigdom och rätten till socialbidrag för att trygga en värdig tillvaro för alla dem som saknar tillräckliga medel. I EU-fördragen och stadgan ägnas särskild uppmärksamhet åt situationen för barn som lever i fattigdom eller social utestängning. De inför och fastställer barnets rättigheter i EU:s rättsordning, särskilt barns rätt till det skydd och den omvårdnad som behövs för deras välfärd⁶².

Att leva i fattigdom eller social utestängning, i synnerhet i kombination med allvarlig materiell fattigdom, kan också göra intrång på och kränka människans värdighet, vilket är en av EU:s grundläggande värderingar. I artikel 1 i EU-stadgan erkänns människans värdighet som okränkbar. Medlemsstaterna riskerar att bli föremål för granskning för brott mot stadgan om deras agerande som omfattas av unionsrätten leder till att människor inte kan tillgodose sina mest grundläggande behov, såsom mat, kläder eller bostäder. Detta var EU-domstolens synsätt i ett beslut om en asylsökandes tillgång till materiella mottagningsvillkor i enlighet med EU:s asyllagstiftning⁶³.

I Europa 2020-strategin betonas vikten av att bekämpa fattigdom och social utestängning. I strategin antogs ett överordnat mål att minska antalet människor som riskerar att drabbas av fattigdom och social utestängning med 25 procent och lyfta ut över 20 miljoner personer ur fattigdom fram till 2020⁶⁴. Proklamationen av den europeiska pelaren för sociala rättigheter bekräftade behovet av att bekämpa fattigdom⁶⁵. I princip 11 erkänns barns rätt att skyddas mot fattigdom och rätten för barn från mindre gynnade förhållanden till "särskilda åtgärder som ger dem lika möjligheter".

Vissa framsteg har gjorts när det gäller det allmänna målet att bekämpa fattigdom, vilket framgår av utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020, men de framsteg som gjorts på områdena utbildning, sysselsättning, bostäder och hälsa har inte minskat fattigdomen bland romer. Europeiska kommissionens färdplan för

⁶¹ Fördraget om Europeiska unionen, 2012/C 326/01, artikel 3.

⁶² Fördraget om Europeiska unionen, 2012/C 326/01, artikel 3; Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna, 2012/C 326/02, artikel 24.

⁶³ Domstolens dom (stora avdelningen), C-233/18, *Zubair Haqbin v. Federaal Agentschap voor de opvang van asielzoekers*, av den 12 november 2019

⁶⁴ Europa 2020: En strategi för smart och hållbar tillväxt för alla, KOM(2010) 2020 slutlig.

⁶⁵ Europeiska unionen (2017), Interinstitutionell proklamation av den europeiska pelaren för sociala rättigheter, 2017/C 428/09, av den 13 december 2017.

Stödja social inkludering av romer och resande med EU-medel

Att främja social inkludering och bekämpa fattigdom och diskriminering var ett av de tematiska målen för Europeiska socialfonden och Europeiska regionala utvecklingsfonden för finansieringsperioden 2014–2020. Inom detta tematiska mål var den socioekonomiska integreringen av romer en uttrycklig investeringsprioritering. Att det fanns en nationell strategi för romers inkludering var ett krav (förhandsvillkor) för att medlemsstaterna skulle få tillgång till EU-finansiering. En enstaka utvärdering gjordes innan de EU-finansierade programmen godkändes. EU antog samtidigt fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt för att hjälpa människor som lever i svår fattigdom genom att stödja distribution av livsmedel och/eller annan materiell hjälp och genom att tillhandahålla tjänster för social inkludering.

I EU:s nya finansieringsperiod 2021–2027 inbegriper Europeiska kommissionens förslag "[e]tt mer socialt Europa genom den europeiska pelaren för sociala rättigheter" (artikel 4.1 d) bland de allmänna politiska målen för EU-medel. Den socioekonomiska integreringen av romer är fortfarande ett särskilt investeringsmål. Att det finns en nationell strategi för integrering av romer är också ett krav ("nödvändigt villkor") för att medlemsstaterna ska få tillgång till finansiering. Europeiska kommissionens förslag stärker det nya systemet med villkor ytterligare för att se till att medlemsstaterna agerar i enlighet med sina åtaganden under hela finansieringsperioden och inte bara under godkännandefasen för programmen.

Se förordning (EU) nr 1303/2013 om gemensamma bestämmelser; förordning (EU) nr 223/2014 om fonden för europeiskt bistånd till dem som har det sämst ställt och förslaget från Europeiska kommissionen om en ny förordning om gemensamma bestämmelser.

EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 har bland annat som mål att minska fattigdomen bland romer⁶⁶.

De sex undersökningsländerna hör till de rikaste bland de nuvarande och tidigare EU-medlemsstaterna. Med tanke på nivåerna av fattigdom och social utestängning bland romer och resande krävs mer än åtgärder som syftar till att förbättra romernas och resandes situation på centrala områden som utbildning, sysselsättning, bostäder och hälso- och sjukvård. EU:s politik för romers inkludering efter 2020 måste innehålla förslag på politiska åtgärder och finansieringskällor som är särskilt utformade för att lyfta ett betydande antal människor ur fattigdom på kortast möjliga tid.

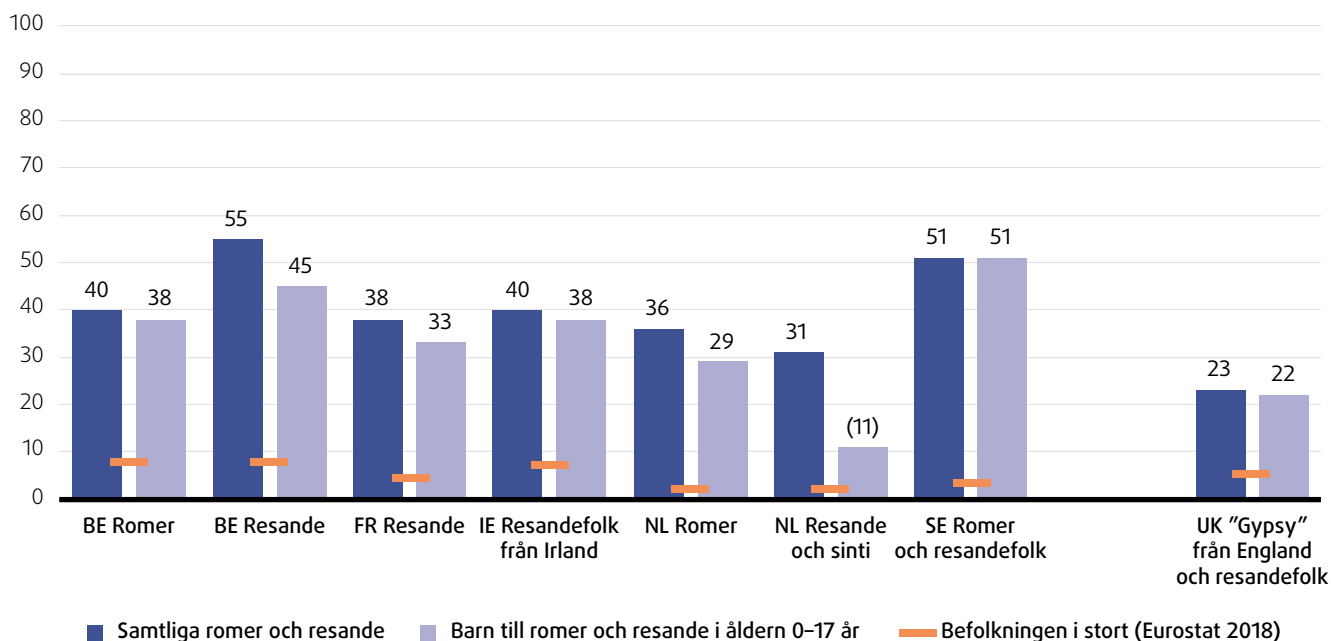
I undersökningen fick de svarande frågan om hushållets totala inkomst räcker till för att täcka deras behov⁶⁷. Resultaten visar att hushåll med romer och resande kämpar för att få ekonomin att gå ihop i samtliga undersökta länder (figur 25). Till exempel bor 51 procent av romer och resandefolk i Sverige i ett hushåll som har svårigheter eller stora svårigheter att få ekonomin att gå ihop, jämfört med 8 procent av befolkningen i stort. Som jämförelse uppgav 45 procent av de romer som deltog i den undersökning som genomfördes 2016 i de sydeuropeiska eller central- och östeuropeiska medlemsstaterna att de hade svårt att få ekonomin att gå ihop. Den lägsta andelen personer som bor i hushåll som har det svårt

⁶⁶ Europeiska kommissionen, **Roadmap regarding the initiative setting out the EU post-2020 Roma equality and inclusion policy** (färdplan för initiativet som fastställer EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020), ref. Ares(2020)1003902, av den 17 februari 2020, s. 2.

⁶⁷ Uppgifter samlades in på hushållsnivå, och alla personer i hushållet ingår i analysen, inte bara de svarande, vilket gör att analysen även kan omfatta barn.

FIGUR 25: ANDELEN ROMER OCH RESANDE SOM BOR I HUSHÅLL SOM HAR (STORA) SVÅRIGHETER ATT FÅ EKONOMIN ATT GÅ IHOP, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c,d}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019; Eurostat, EU-Silc, undersökning från 2018, befolkningen i stort.

ekonomiskt finns i Förenade kungariket (23 procent), följt av Nederländerna med 31 procent för resande och 36 procent för romer. I genomsnitt bor 38 procent av barn till romer och resande i ett hushåll med betydande svårigheter att få ekonomin att gå ihop.

Under 2018 levde i genomsnitt 6,5 procent av alla barn i EU-27 under förhållanden som präglas av allvarlig materiell fattigdom. I de sex medlemsstater som undersöktes 2019 bor 23 procent av barn till romer och resande i ett hushåll som kännetecknas av allvarlig materiell fattigdom, vilket innebär att det inte har råd med det mest grundläggande som näringsrik mat, uppvärmning, hyra och en veckas semester under ett år.

Anmärkningar:

- ^a Av alla medlemmar i hushållet (n = 12 983), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Fråga: "Om du tänker på ditt hushålls sammanlagda inkomster, kan ditt hushåll få ekonomin att gå ihop? Med stor svårighet, med svårighet, med viss svårighet, ganska lätt, lätt eller mycket lätt."
- ^d Eurostat: ilc-mdes09 (hämtat den 6 mars 2020).

Förslag att inrätta en europeisk barngaranti för att bekämpa barnfattigdom

År 2015 föreslog Europaparlamentet att inrätta en europeisk barngaranti. Syftet är att fastställa en politisk ram på EU-nivå för att bidra till kampen mot barnfattigdom. Det konkreta syftet med förslaget är att säkerställa att barn som riskerar fattigdom eller social utestängning, särskilt barn i utsatta situationer som många romska barn, har tillgång till kostnadsfri hälso- och sjukvård och utbildning, i synnerhet förskoleverksamhet, samt tillräckligt med mat och anständiga boendeförhållanden. Europeiska kommissionen arbetar för närvarande med att fastställa garantins specifika innehåll, krav och finansieringsramar. I mars 2020 offentliggjorde kommissionen en genomförbarhetsstudie om en barngaranti. Antagandet av den europeiska barngarantin förväntas ske under 2021.

Se **Europaparlamentets resolution av den 24 november 2015 om att minska ojämlikhet, med särskilt fokus på barnfattigdom** och *Europeiska kommissionen, An EU Child Guarantee for children in vulnerable situations (barngaranti för utsatta barn)*.

Definition av allvarlig materiell fattigdom

EU:s kommitté för socialt skydd ger råd till ministrarna i rådet (sysselsättning, socialpolitik, hälso- och sjukvård samt konsumentfrågor). Kommittén definierar allvarlig materiell fattigdom som en ofrivillig oförmåga att betala för minst fyra av följande saker: i) oförutsedda utgifter, ii) en veckas semester utanför hemmet, iii) skulder (lån eller hyra, hushållsräkningar eller avbetalningar på köp), iv) en måltid med kött, kyckling eller fisk varannan dag, v) tillräcklig uppvärmning av bostaden, vi) en tvättmaskin, vii) en färg-tv, viii) en telefon och ix) en egen bil. Kommittén för socialt skydd rekommenderade 2017 en ny fattigdomsindikator med 13 poster som ska ersätta den nuvarande indikatorn i framtida datainsamlingar och som delar upp barn och vuxna. EU håller för närvarande på att ta fram en barnspecifik indikator för fattigdom.

Se *Europeiska kommissionen, Social Protection Committee* (kommittén för socialt skydd); *undergruppen för indikatorer inom kommittén för socialt skydd, EU social indicators – Europe 2020 poverty and social exclusion target* (EU:s sociala indikatorer – målet för fattigdom och social utestängning i Europa 2020); *The new EU indicator of material and social deprivation* (den nya EU-indikatorn för materiell och social fattigdom).

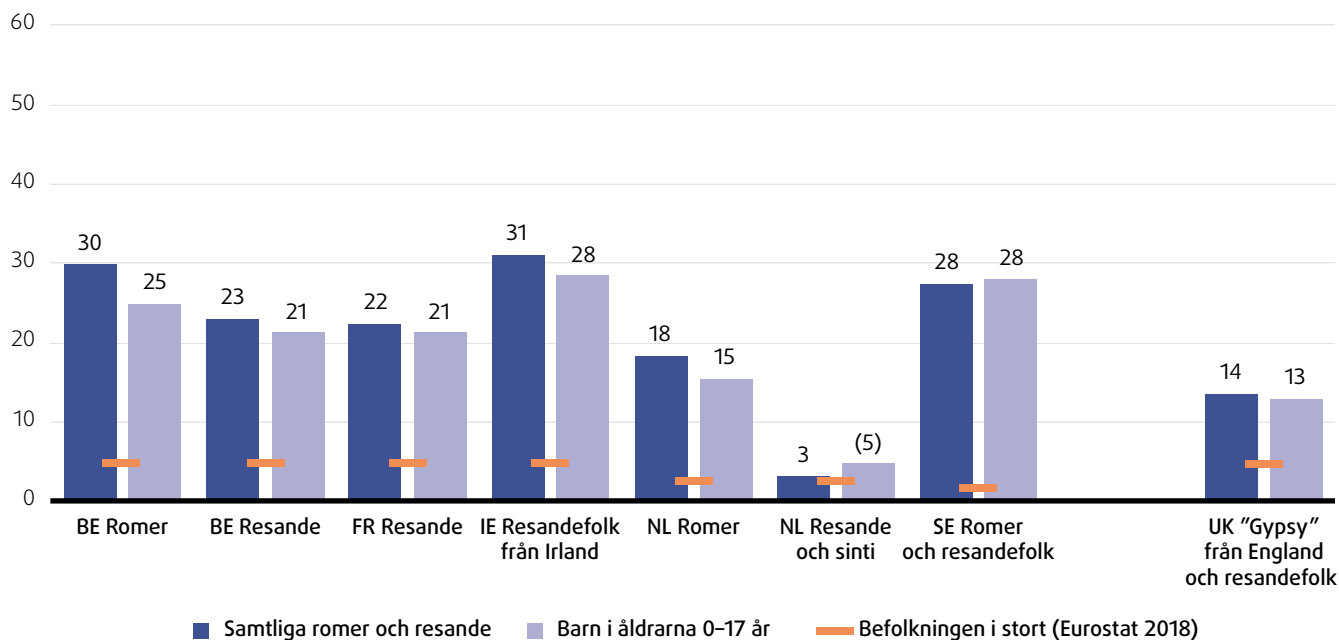
Figur 26 visar några märkbara skillnader mellan länderna. Så många som 28 procent av barn till resandefolk från Irland och resandefolk i Sverige och 25 procent av barn till romer i Belgien växer upp i allvarlig materiell fattigdom. Nivåerna av allvarlig materiell fattigdom, särskilt bland barn, är fortfarande oroväckande höga i övriga länder: 21 procent av barnen till resande i Belgien och Frankrike, 15 procent av barnen till romer i Nederländerna och 13 procent av barnen till "gypsies" från England och resandefolk i Förenade kungariket.

"Jag bor nu i ett hus där jag knappt har råd med hyran. Vi tvingades lämna husvagnsläggret när marken såldes, och kommunen gav oss ett flyttbidrag som användes för att möblera den hyrda bostaden. Jag samlar fortfarande järn och metall för att försöka få ekonomin att gå ihop och kunna betala räkningar. Jag får också hjälp av andra för att kunna köpa mat. Jag vill ge mig av härifrån. Om jag kan köpa en husvagn som lämpar sig för resa, kommer jag att lämna bostaden. Det måste ordnas bosättningar där vi kan ställa våra husvagnar igen. Vi måste kunna göra våra rundresor igen utan att få problem. Om jag hade pengar för att köpa något bra att resa i skulle jag omedelbart sälja mina möbler och ge mig av."

(Nederländerna, man, 79 år, resande)

FIGUR 26: ANDEL ROMER OCH RESANDE SOM LEVER I HUSHÅLL MED ALLVARLIG MATERIELL FATTIGDOM (FYRA AV NIO UTVALDA POSTER), PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH ÅLDER (%)^{a,b,c,d}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019; Eurostat, EU-Silc, undersökning från 2018, befolkningen i stort.

På internationell nivå fastställs i artikel 11 i den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter var och ens rätt till en tillfredsställande levnadsstandard och rätten att vara tryggad mot hunger⁶⁸. I artikel 27 i konventionen om barnets rättigheter hänvisas det på ett liknande sätt till konventionsstaternas skyldighet att säkerställa varje barns rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling, däribland rätten till mat, kläder och bostad⁶⁹.

Inom ramen för mål 2 för hållbar utveckling uttrycks kravet att fram till 2030 garantera alla människor, i synnerhet de fattiga och människor i utsatta situationer, inklusive små barn, tillgång till tillräckligt med säker och näringsrik mat året om (mål 2.1)⁷⁰.

▲
Anmärkningar:

- ^a Av alla medlemmar i hushållet (n = 12 983) och alla barn i åldern 0-17 år (n = 3 986), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer offentliggörs inte.
- ^c Allvarlig materiell fattigdom definieras som den ofrivilliga oförmågan att betala för minst fyra av nio poster: oförutsedda utgifter, en veckas semester utanför hemorten, en måltid med kött, kyckling eller fisk varannan dag, tillräcklig temperatur i bostaden, en tvättmaskin, en färg-tv, en telefon, en bil och skulder (lån eller hyra, räkningar för allmännyttiga tjänster eller andra avbetalningar på köp).
- ^d Eurostat: ilc_mddd11 (hämtat den 12 mars 2020).

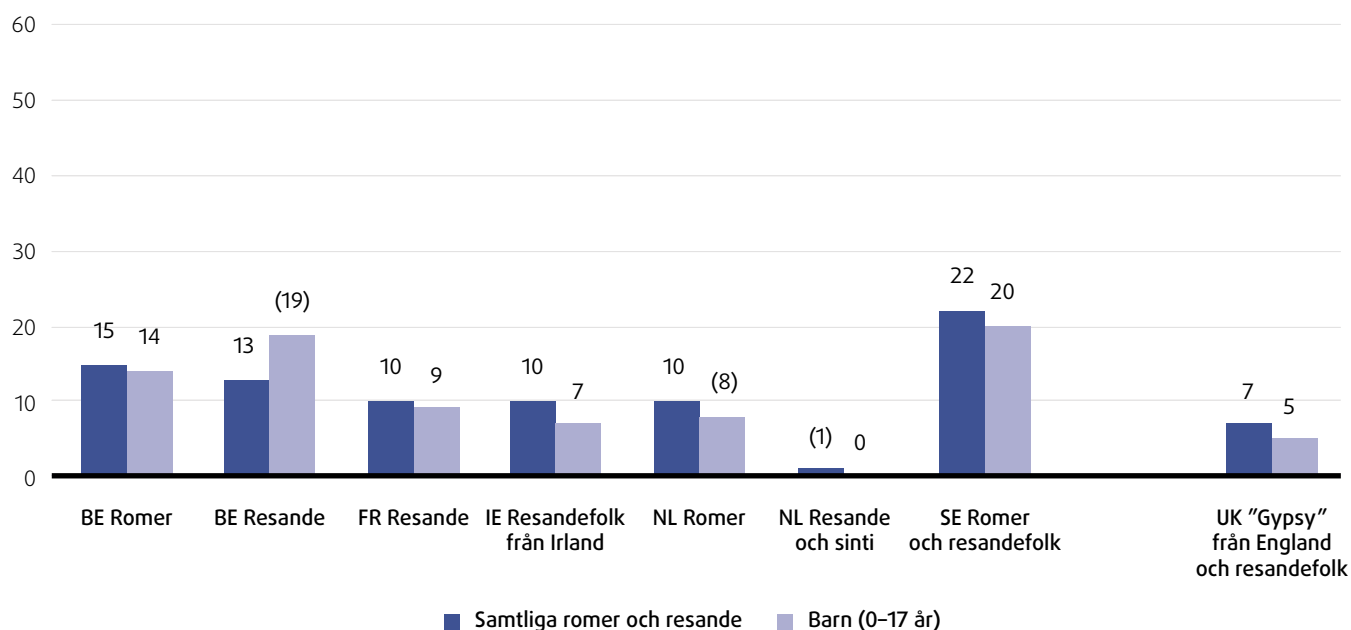

⁶⁸ FN:s generalförsamling (1966), **den internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter**, artikel 11, av den 16 januari 1976.

⁶⁹ FN:s generalförsamling (1989), **konventionen om barnets rättigheter**, artikel 27, av den 2 september 1990.

⁷⁰ **Förenta nationerna (ej daterad), Sustainable development goals: Goal 2** (mål 2 inom ramen för målen för hållbar utveckling).

FIGUR 27: ANDEL ROMER OCH RESANDE OCH DERAS BARN SOM BOR I HUSHÅLL DÄR MINST EN PERSON HAR GÅTT OCH LAGT SIG HUNGRIG UNDER DEN SENASTE MÅNADEN PÅ GRUND AV ATT DET INTE FANNS TILLRÄCKLIGT MED PENGAR TILL MAT, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

▲
Anmärkningar:

- ^a Av alla medlemmar i hushållet (n = 12 983) och alla barn i åldern 0-17 år (n = 3 986), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer offentliggörs inte.
- ^c Fråga: "Har du, eller någon annan i hushållet, gått och lagt dig hungrig någon gång under den senaste månaden på grund av att det inte fanns tillräckligt med pengar till mat?"

Hungern elimineras inte i Europa. I de öst- och sydeuropeiska medlemsstaterna visade EU-Midis II att var fjärde rom lever i ett hushåll som har drabbats av hunger minst en gång under den senaste månaden⁷¹. I några av de rikare länderna som undersöktes är situationen likartad (figur 27). Till exempel anger 22 procent av alla romer och resandefolk i Sverige att en person under den månad som föregick undersökningen minst en gång var tvungen att gå och lägga sig hungrig. För alla undersökningsgrupper i alla länder utom resande i Nederländerna är det oväntat många vuxna och barn som drabbas av hunger. I Frankrike och Irland drabbades 10 procent av de resande som deltog i undersökningen av hunger minst en gång under den senaste månaden, i Belgien var det 15 procent av romerna och 13 procent av de resande.

⁷¹ FRA (2018), Europeiska unionens andra undersökning av minoriteter och diskriminering: Romer - resultat i urval, Luxemburg, Publikationsbyrån, s. 16.

7

TILLGÅNG TILL BOSTAD OCH KRINGFLYTTANDE LIVSSTIL

- ★ Nästan hälften av de svarande uppgav att de hade känt sig diskriminerade när de sökte arbete under de fem år som föregick undersökningen.
- ★ Mer än 90 procent av de resande i Irland, Belgien och Nederländerna anser att det inte finns tillräckligt med platser att slå bosättningar på i landet, i synnerhet inte lämpliga uppehållsplatser.
- ★ Resandet som en livsstil är det främsta skälet till att de flyttar (24 procent). Romer och resande tvingas att flytta på grund av att de blir avhysta, på grund av att de inte får kontraktet förlängt eller på grund av ekonomiska skäl.
- ★ I Belgien avhystes 10 procent av de resande och 5 procent av romerna samt samma andel resande i Frankrike, minst en gång under de fem år som föregick undersökningen. Bland undersökningsgrupperna har 4 procent av de svarande blivit avhysta minst en gång. Samtidigt förväntar sig 8 procent av de romer och resande som deltog i undersökningen att myndigheterna kommer att avhysa dem eller tvinga dem att flytta under de kommande sex månaderna.
- ★ Romer och resande bor i bostäder som saknar grunderna för en livsmöjlig miljö och lever mycket oftare i bostäder med allvarliga brister än befolkningen i stort (mindre än 3 procent av befolkningen i stort i de länder som ingår i undersökningen). Romer och resande som bor i lägenheter eller hus i dåligt skick (26 procent) lever generellt i allvarlig materiell fattigdom än hushåll som bor i lägenheter eller hus i bättre skick (10 procent).
- ★ Bristen på tillgång till offentliga tjänster såsom kollektivtrafik eller post är särskilt stor i Frankrike. Omkring en femtedel av resande i Belgien och "gypsies" från England och resandefolk i Förenade kungariket har inte tillgång till kranvatten eller el på sina uppehållsplatser.

Tillfredsställande bostäder är avgörande för ett värdigt liv och för att bekämpa fattigdom och social utestängning. I artikel 34.3 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna erkänns rätten till bostadsbidrag "i syfte att bekämpa social utslagning och fattigdom" och för att "trygga en värdig tillvaro för alla dem som saknar tillräckliga medel".

Precis som på många andra socialpolitiska områden är det medlemsstaterna som bär huvudansvaret för att agera⁷². Men även bostäder tillhör de varor och tjänster som är tillgängliga för allmänheten. Medlemsstaterna måste därför säkerställa tillgång till bostäder utan diskriminering på grund av ras

⁷² Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artiklarna 4 och 153.

eller etniskt ursprung enligt direktivet om likabehandling oavsett ras eller etniskt ursprung.

Dessutom har EU befogenheten över den inre marknaden och konsumentskyddet, vilket gör att EU kan lagstifta om bostadstjänster och skydda konsumenternas rättigheter⁷³. Dessutom kan EU bidra till att förbättra boendevillkor genom att bistå medlemsstaterna genom att finansiera social infrastruktur, stödja eftersatta bostadsområden i städer och på landsbygden och främja socioekonomisk integration av marginaliserade grupper, såsom romer och resande, särskilt genom Europeiska regionala utvecklingsfonden och Europeiska socialfonden⁷⁴.

I de nationella strategierna för integrering av romer "bör anges hur romerna ska inkluderas i [...] bostadspolitik och vilka konkreta åtgärder som ska utvecklas för att förbättra romernas förutsättningar på vissa specifika områden och se till att alla faktiskt har lika tillgång", i enlighet med utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer⁷⁵. Europeiska kommissionens färdplan för EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020 har bland annat som mål att öka romernas faktiska tillgång till bostäder och grundläggande tjänster⁷⁶.

Romer och resande i de olika grupper som undersökts har också mycket olika bostadssituationer som återspeglar olika levnadssätt. Resande som deltog i undersökningen från Belgien, Frankrike, Nederländerna och Förenade kungariket (**figur 28**) bor nästan uteslutande i husvagnar (96 procent och mer). Uppgifterna gäller på hushållsnivå, och analysen omfattar alla personer i hushållet, även barn, och inte bara de svarande. Endast en liten minoritet (mindre än 6 procent) av de svarande bodde i husvagn vid tidpunkten för undersökningen och hade ett hus eller en lägenhet någon annanstans. Majoriteten bor permanent i husvagnar året runt. Majoriteten av resandefolk från Irland bor i fasta bostäder, nästan tre av fyra bor i hus eller lägenhet (72 procent) och endast en av fyra bor i husvagn (23 procent).

Romer i Belgien och Nederländerna samt romer och resandefolk i Sverige bor oftast i lägenheter eller hus under olika förhållanden. Mycket få bor i husvagnar. I Sverige bor nästan alla undersökta hushåll i lägenheter, av vilka de svarande uppger att 70 procent är i gott skick. I Belgien uppger de svarande att majoriteten av lägenheterna och husen är i gott skick (80 procent). I Nederländerna bor 65 procent av romerna i lägenheter eller hus som anses vara i gott skick.

"Jag ville köpa en bostadsrätt, men föreningen godkände inte köpet på grund av mitt romska efternamn. Därför var jag tvungen att byta till ett svenskt efternamn."

(Sverige, kvinna, 51 år, romer och resandefolk)

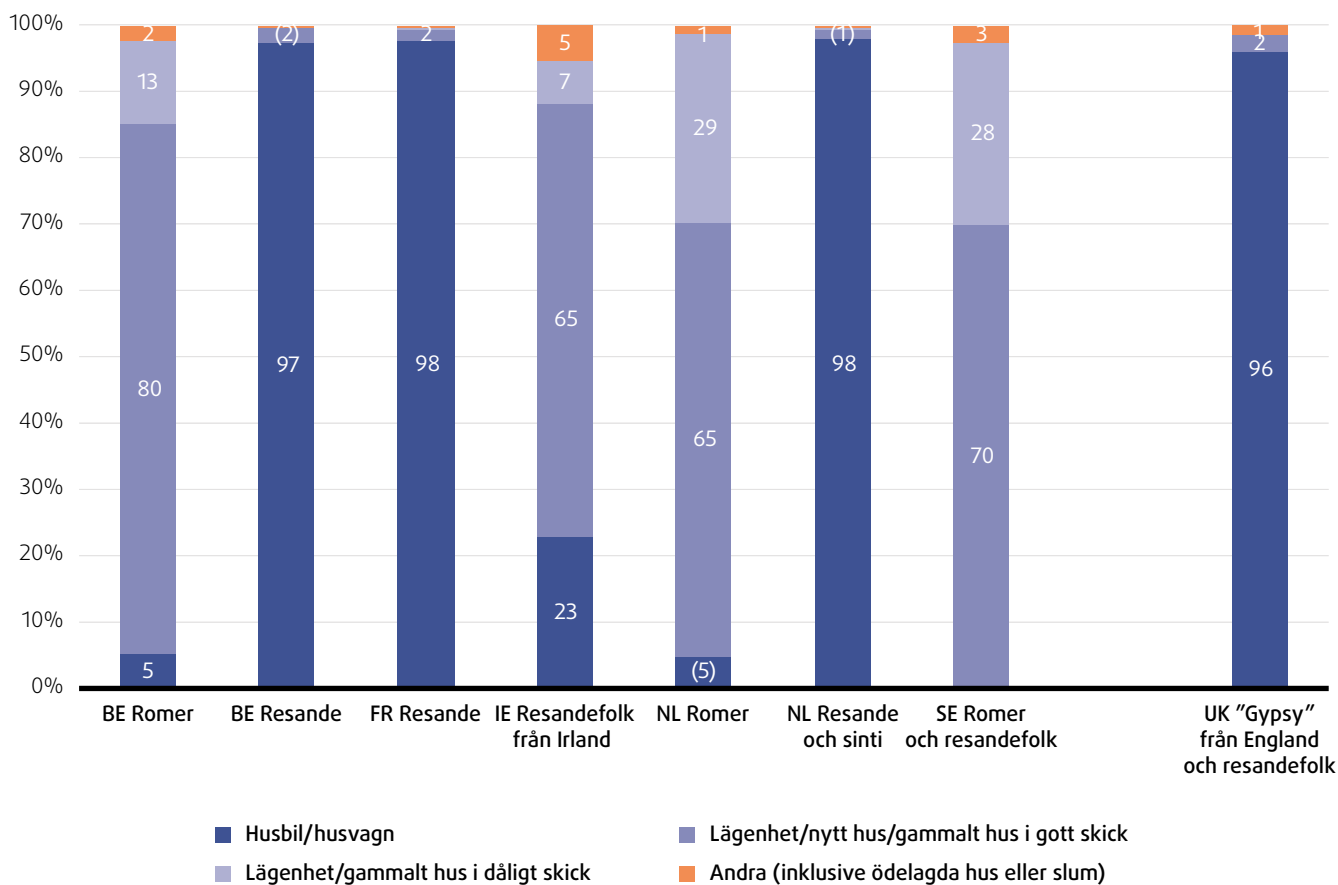
⁷³ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artiklarna 114 och 169.

⁷⁴ Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, artiklarna 162–164 och 174–178.

⁷⁵ Europeiska kommissionen, **Rapport om utvärderingen av EU-ramen för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020**, COM(2018) 785 final, s. 7.

⁷⁶ Europeiska kommissionen, **Roadmap regarding the initiative setting out the EU post-2020 Roma equality and inclusion policy** (färdplan för initiativet som fastställer EU:s politik för romers jämlikhet och inkludering efter 2020), ref. Ares(2020)1003902, av den 17 februari 2020, s. 2.

FIGUR 28: TYP AV BOSTÄDER SOM ROMER OCH RESANDE BOR I, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

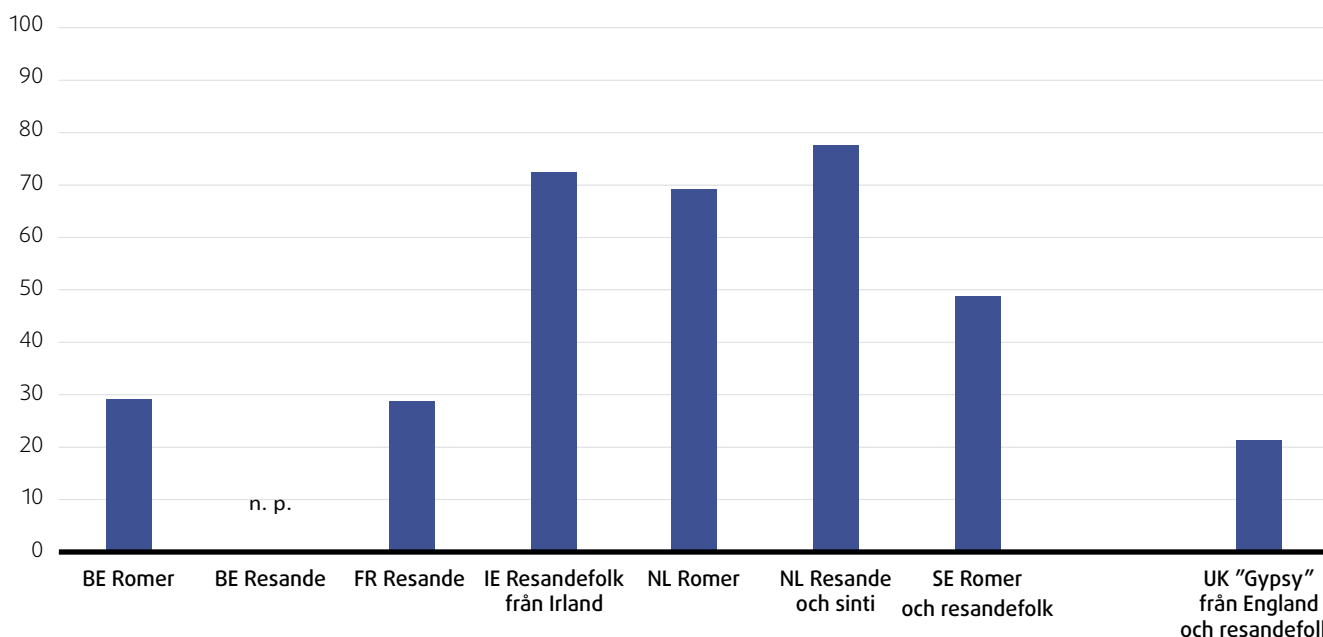
Anmärkningar:

- ^a Av alla medlemmar i hushållet (n = 12 893), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer offentliggörs inte.
- ^c Fråga: "Hur skulle du beskriva platsen där medlemmarna i hushållet bor?"

7.1 DISKRIMINERING

Diskriminering kan vara ett stort hinder för att förbättra och komma ifrån dåliga boendeförhållanden. Diskriminering är vanligast förekommande bland resandefolk från Irland och resande i Nederländerna, där 73 respektive 78 procent hade upplevt diskriminering när de försökte hyra eller köpa en bostad under de senaste fem åren. För resande inbegriper detta erfarenheter av diskriminering när de försöker köpa mark och egendom för sina husvagnar eller få en permanent plats på en uppehållsplats. Nästan två av tre svarande bland romer (69 procent) i Nederländerna kände sig diskriminerade för att de var romer när de försökte hyra eller köpa en bostad (**figur 29**). Hälften av de svarande i Sverige och var tredje svarande bland romer i Belgien och resande i Frankrike kände sig diskriminerade i detta avseende under de fem år som föregick undersökningen. Förenade kungariket hade den lägsta siffran, där bara 21 procent av de svarande hade upplevt diskriminering i samband med bostäder.

FIGUR 29: ANDEL ROMER OCH RESANDE SOM DISKRIMINERADES UNDER DE FEM ÅR SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN NÄR DE FÖRSÖKTE HYRA ELLER KÖPA BOSTÄDER, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

7.2 FRIHET ATT HA EN KRINGFLYTTANDE LIVSSTIL

En av EU:s grundläggande värderingar är skydd av minoriteter⁷⁷. Enligt artikel 22 i EU-stadgan om de grundläggande rättigheterna ska unionen också "respektera den kulturella, religiösa och språkliga mångfalden". Det omfattar också rätten att ha olika livsstilar, såsom många resande har. En sådan livsstil som är kopplad till rätten att fritt röra sig⁷⁸, påverkar alla aspekter av levnadsvillkoren och utövandet av rättigheter, från tillgång till barnomsorg och utbildning för barn till boendeförhållanden, tillgången till förmåner för medlemmarna i dessa grupper och till och med deras rösträtt.

▲
Anmärkningar:

- ^a Av alla svarande som var 16 år eller äldre och försökte hyra eller köpa bostäder under de fem år som föregick undersökningen (n = 1 045), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).

⁷⁷ Fördraget om Europeiska unionen, 2012/C 326/01, artikel 2.

⁷⁸ Protokoll nr 4 till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna, artikel 2, Strasbourg, av den 16 november 1963.

Fokus på resandes rättigheter

I december 2004 utfärdade Europarådets ministerkommitté rekommendation (2004)¹⁴ om resandes rörlighet och bosättningar i Europa. Enligt rekommendationen ska medlemsstaterna garantera lika rättigheter för enskilda resande och säkerställa att resande har lika tillgång till sociala, kulturella och ekonomiska tjänster. Medlemsstaterna uppmanas också att främja informations- och upplysningskampanjer för resande om deras rättigheter och skyldigheter, men också för den bofasta befolkningen så att de får kännedom om resandes livsstil och kultur och kan undanröja sina fördomar och stereotyper om dem.

I en senare rekommendation görs en särskild hänvisning till resande. Rekommendation (2005)⁴ från Europarådets ministerkommitté om förbättrade boendeförhållanden för romer och resande i Europa ålägger medlemsstaterna att bekräfta människors rätt att ha bofasta eller kringflyttande livsstil, efter deras egen fria vilja. De nationella, regionala och lokala myndigheterna bör ställa alla nödvändiga förutsättningar för att följa denna livsstil till förfogande i enlighet med tillgängliga resurser och andras rättigheter och inom den rättsliga ramen när det gäller att bygga, planera och få tillgång till privat mark.

Se *Europarådets ministerkommitté (2004), Recommendation Rec(2004)14 on the movement and encampment of Travellers in Europe* (rekommendation (2004)¹⁴ om resandes rörlighet och bosättningar i Europa); *Europarådets ministerkommitté (2005), Recommendation Rec(2005)4 of the Council of Europe Committee of Ministers on improving the housing conditions of Roma and Travellers in Europe* (rekommendation (2005)⁴ från Europarådets ministerkommitté om förbättring av romers och resandes boendeförhållanden i Europa).

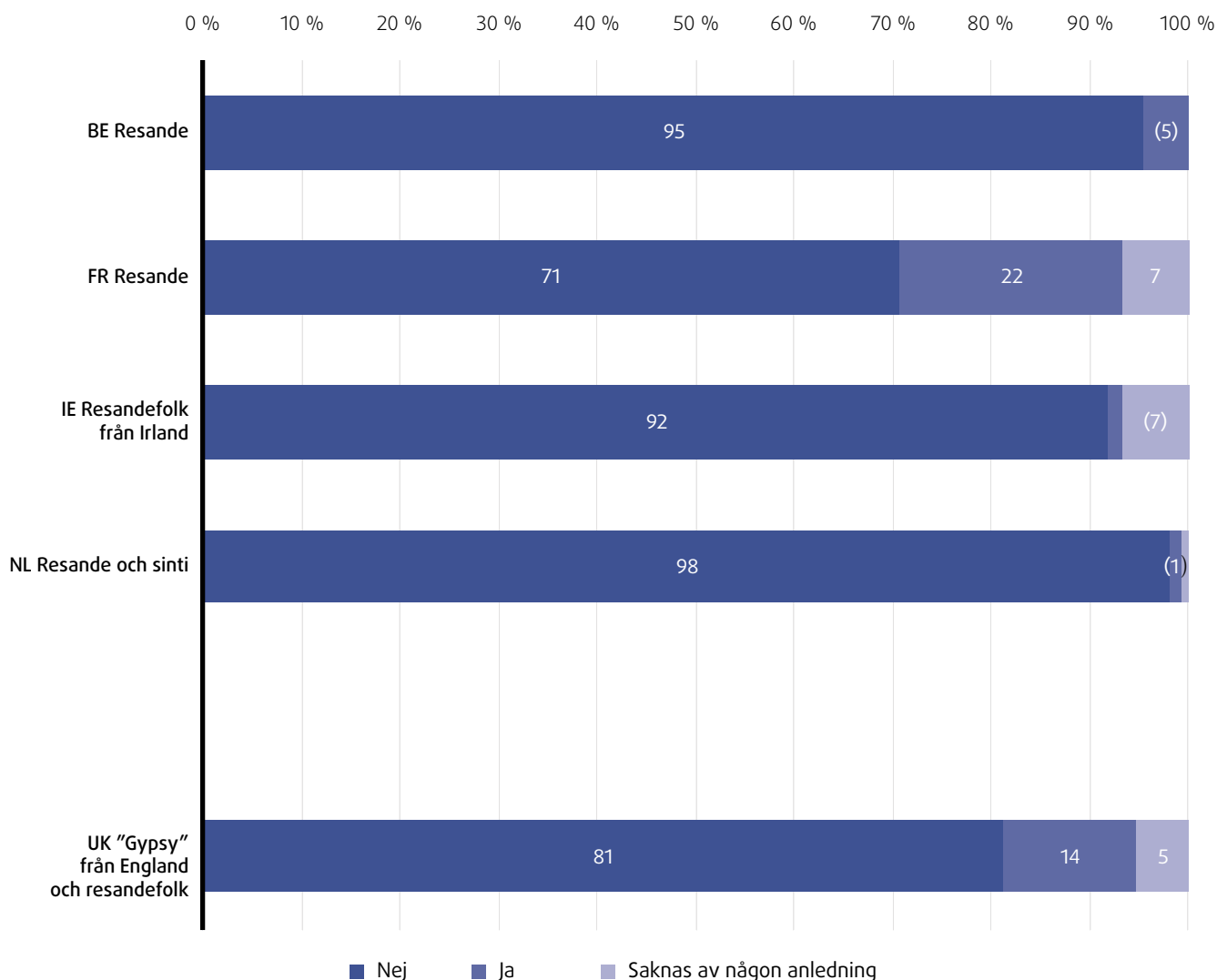
I undersökningen fick de svarande som bodde i husvagn eller i husbil frågan om de tycker att det finns tillräckligt med platser för romer och resande att bo på i deras land. På det hela taget anser en stor majoritet (79 procent) av de svarande som bor i husbilar eller husvagnar att antalet platser för resande i deras land inte är tillräckligt (**figur 30**). Över 90 procent av de resande i Irland, Belgien och Nederländerna känner samma sak.

”Min frihet att leva som jag vill respekteras inte av lokala myndigheter eller regeringen. Ingenting görs för oss resandefolk från Irland som vill fortsätta att leva ett traditionellt liv på uppehållsplatser eller speciella boenden för resandefolk. Resandefolk vill inte blanda sig med andra resandefolk på uppehållsplatser eller i bostadsområden. Familjer vill stanna kvar på platser eller i grupper där bara den utvidgade familjen bor.”

(Irland, man, 52 år, resandefolk från Irland)

FIGUR 30: FRÅGA OM DET FINNS TILLRÄCKLIGT MÅNGA PLATSER FÖR RESANDE SOM BOR I EN HUSBIL/HUSVAGN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Nationellt domstolsbeslut för brott mot rätten till den fria rörligheten

Frankrikes **dekret nr 70-708** av den 31 juli 1970 bötfällde personer utan stadigvarande hemvist som gick runt utan särskilda resedokument. Högsta förvaltningsdomstolen (*Conseil d'État*) i Frankrike slog fast att dessa bestämmelser strider mot rätten att röra sig fritt enligt artikel 2 i protokoll nr 4 till den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Dessa bestämmelser, som särskilt drabbade resande, avskaffades därefter 2017.

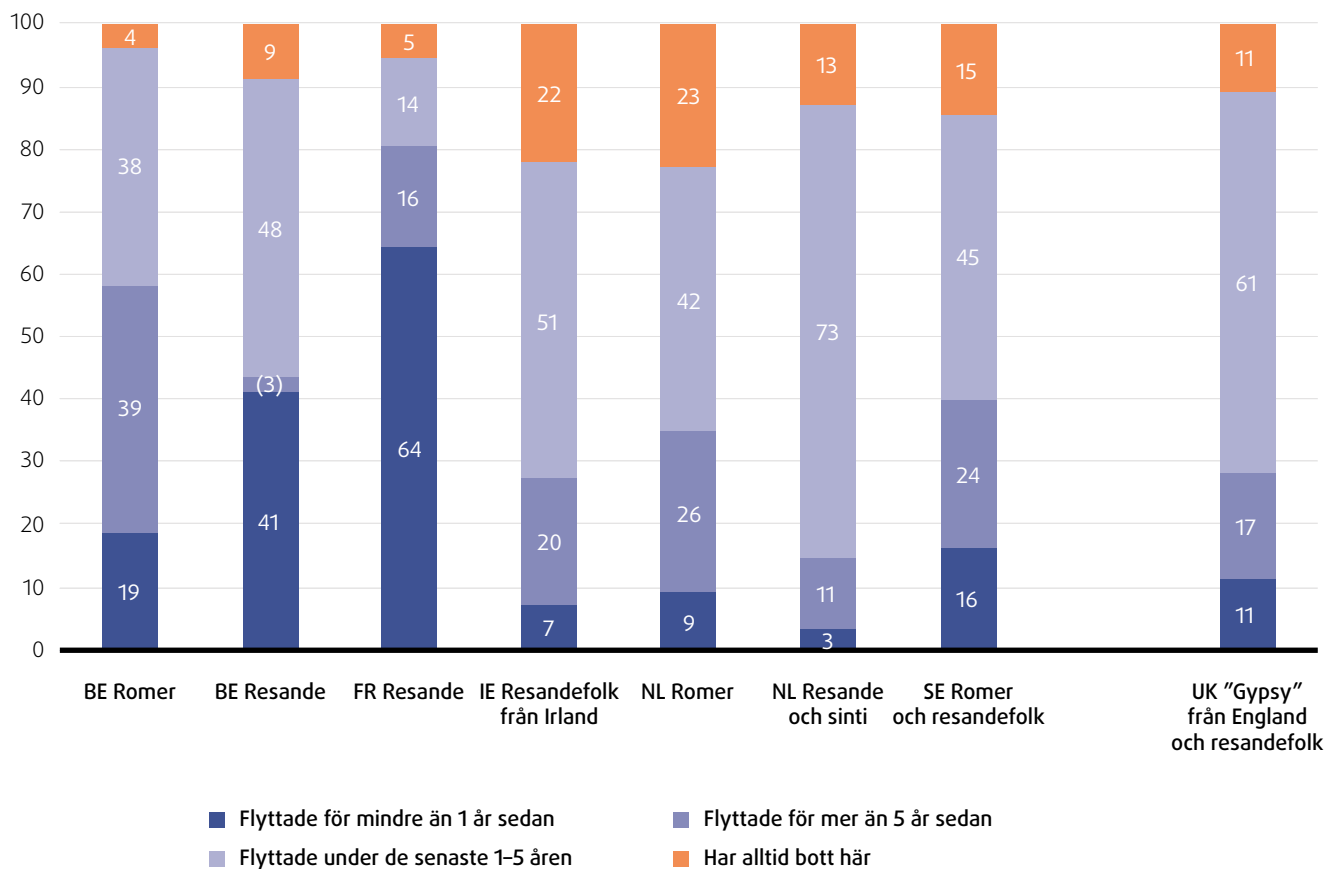
Se Frankrike, högsta förvaltningsdomstolen (*Conseil d'État*), **beslut nr 359223 av den 19 november 2014**.

Anmärkingar:

- ^a Av alla svarande som bor i en husbil/husvagn (n = 3 086), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer offentliggörs inte.
- ^c Fråga: "Tycker du att det finns tillräckligt med platser för [RESANDE] att bo på i [LAND]?"

FIGUR 31: FLYTT AV ROMERS OCH RESANDES HUSHÅLL TILL DET NUVARANDE BOSTADSOMRÅDET, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Anmärkningar:

- ^a Alla medlemmar i hushållet (n = 12 893), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer offentliggörs inte.
- ^c Fråga: "Hur länge har du (ditt hushåll) bott i det här bostadsområdet/på den här platsen?"

I undersökningen fick de svarande frågor om hur ofta deras hushåll flyttade, om de huvudsakliga orsakerna till flytten, om flytten var planerad eller påtvingad och, i de fall den var påtvingad, om detta reglerades av en rättsordning.

Sammantaget flyttade 26 procent av hushållen till sitt nuvarande bostadsområde under de 12 månader som föregick undersökningen, och 21 procent flyttade till sitt bostadsområde under de senaste ett till fem åren. Mer än hälften av hushållen har bott i bostadsområdet i mer än fem år (41 procent) eller har alltid bott där (12 procent).

I Irland, Nederländerna, Sverige och Förenade kungariket har majoriteten (60 procent eller mer) av hushållen till romer eller resande bott i samma bostadsområde i mer än fem år eller har alltid bott där (figur 31). De flesta hushållen med resande i Frankrike flyttade till bostadsområdet mindre än ett år tidigare. I Belgien har omkring hälften av hushållen med resande bott i sitt bostadsområde i mer än fem år, men en stor minoritet (41 procent) flyttade till det nuvarande bostadsområdet under det senaste året och 35 procent under de senaste tre månaderna. På liknande sätt ser det ut bland romska hushåll i Belgien, där 19 procent flyttade till det nuvarande bostadsområdet under året före undersökningen, en relativt hög andel med tanke på att de sällan bor i husvagnar.

När nästan en fjärdedel av romer och resande (24 procent) fick frågan om den huvudsakliga anledningen till att de flyttat till sitt nuvarande bostadsområde under de senaste fem åren, uppgav de att resande är deras livsstil. Ytterligare 17 procent flyttade för att hitta boendeförhållanden som var bättre anpassade till familjens behov och 16 procent för att återförenas med familjemedlemmar eller gifta sig. Ungefär ett av tio hushåll med romer och resande flyttade för att få en bättre boendemiljö eller bättre möjligheter på arbetsmarknaden. Andra faktorer nämndes också, såsom avhysning (4 procent), ej förlängt kontrakt (4 procent) eller oförmåga att betala hyran (4 procent). Andelen romer och resande som flyttade på grund av avhysning är ungefär fem gånger så hög som bland befolkningen i stort (uppgifter från EU-28 från 2012: 0,8 procent)⁷⁹.

Omkring 4 procent av alla hushåll med romer och resande som deltog i undersökningen har antingen upplevt avhysningar eller tvingats iväg av myndigheterna. Hushåll med resande i Belgien (10 procent), romer i Belgien och resande i Frankrike (båda 5 procent) rapporterade den högsta andelen avhysningar under de senaste fem åren (**figur 32**). Omkring 29 procent av de resande i Belgien och 20 procent av de resande i Frankrike förväntar sig att bli avhysta eller tvingas lämna platsen där de bor under de kommande sex månaderna.

Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna tar hänsyn till resandes olika livsstilar

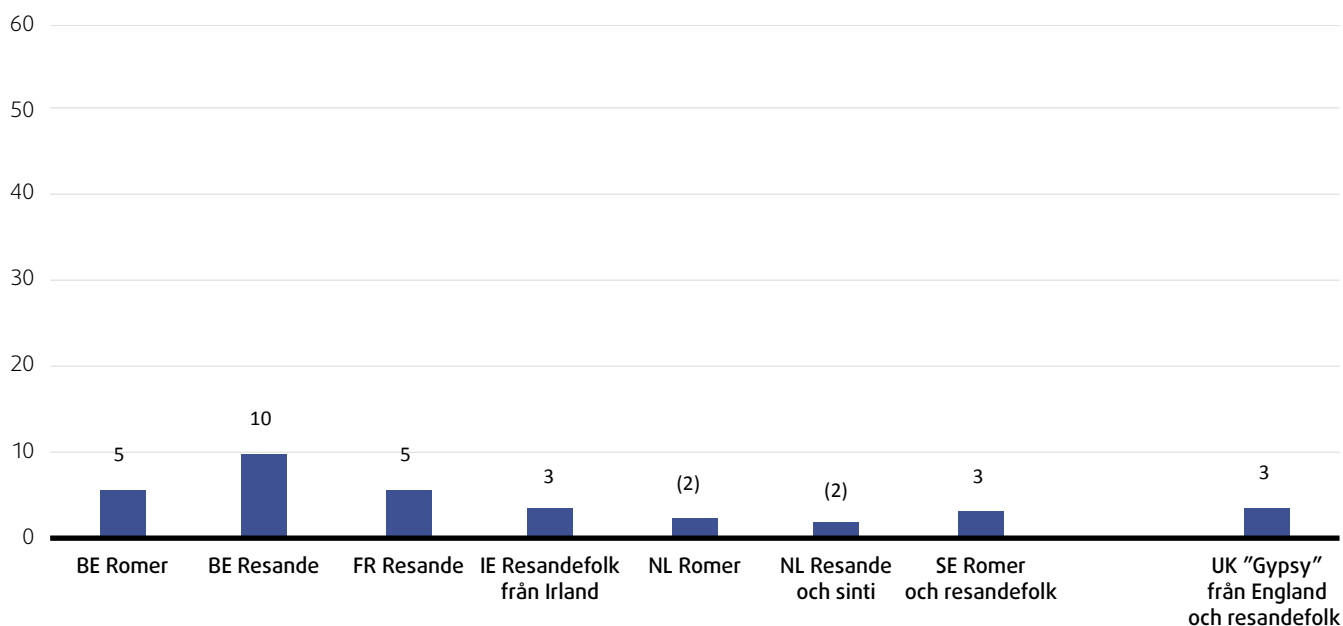
I ett avhysningsförfarande mot resandefamiljer som hade varit bosatta på samma plats i många år ansåg Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att det var ett brott mot artikel 8 (rätt till respekt för privat- och familjeliv och bostad) i den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna. Domstolen påpekade särskilt att de nationella domstolarna som beslutade om avhysningarna inte bedömde proportionerna av åtgärden. Mer konkret tog de inte hänsyn till att det inte var brådskande, att det inte förelåg någon uppenbart rättsstridig olägenhet, den långa tid som familjerna varit bosatta där eller att de kommunala myndigheterna hade tolererat situationen under lång tid.

Domstolen betonade också att många internationella instrument och Europarådets instrument understryker behovet av att förse romer och resande med alternativa bostäder i händelse av tvångsavhysning. Dessutom konstaterade domstolen att på grund av romers och resandes utsatta situation som minoritetsgrupper måste särskild hänsyn tas till deras behov och deras olika livsstilar och att detta måste beaktas vid en proportionerlig bedömning när beslut fattas om avhysningar och eventuella arrangemang för alternativ inkvartering.

Se Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, Winterstein and Others v. France (Winterstein m.fl. mot Frankrike), anmälan nr 27013/07, av den 17 oktober 2013.

⁷⁹ Kenna, P., Benjaminsen, L., Busch-Geertsema, V. och Nasarre-Aznar, S. (2016), **Pilot project – Promoting protection of the right to housing – Homelessness prevention in the context of evictions** (pilotprojekt – främjande av bostadsskydd – förebyggande av hemlöshet i samband med avhysningar), tabell 3.2, s. 49. Finns i EU-Silc-modulen 2012, PC180, frågor med endast ett svarsalternativ.

FIGUR 32: ANDEL ROMER OCH RESANDE SOM AVHYSTES FRÅN SIN BOSTAD, AVHYSTES FRÅN EN UPPEHÅLLSPLATS ELLER TVINGADES BORT AV MYNDIGHETERNA UNDER DE FEM ÅR SOM FÖREGICK UNDERSÖKNINGEN, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

▲
Anmärkningar:

- ^a Av alla medlemmar i hushållet (n = 12 893), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer offentliggörs inte.
- ^c I indikatorn kombineras de hushåll som uppger att de "tvingades flytta av myndigheter/avhystes/bostaden revs" som en av huvudorsakerna till deras senaste flytt under de senaste fem åren och de hushåll som tvingades lämna sin bostad av rättsliga skäl (avhysning eller utmätning) vid någon annan tidpunkt under de senaste fem åren.

"Kommunen parkerade oss framför en avloppsanläggning. Vi är isolerade från staden."
(Frankrike, kvinna, 16 år, resande)

7.3 TILLGÅNG TILL ANSTÄNDIGA BOENDEFÖRHÅLLANDEN

I EU-ramen för integrering av romer fastställs som ett mål att "[ö]verbrygga klyftan mellan den del av romerna som inte har tillgång till bostäder och allmänna bekvämligheter (t.ex. vatten, el och gas) och den övriga befolkningen"⁸⁰. Exempelvis krävs det att medlemsstaterna främjar icke-diskriminerande tillgång till bostäder, däribland subventionerade bostäder, och vidtar åtgärder för att bekämpa segregation.

Ungefär ett av tio av de intervjuade hushållen uppger att det inte finns kranvatten, dusch eller toalett inne i bostaden/husvagnen. Andelen är högre bland de svarande som bor i husvagnar eller husbilar. Var tredje resande i Belgien (32 procent), 14 procent av de resande i Frankrike och 16 procent av resandefolket i Förenade kungariket har inte kranvatten i sina mobila bostäder. Däremot har de flesta resande i Nederländerna, som också bor i mobila bostäder, tillgång till vatten, dusch och toalett.

⁸⁰ Meddelande från Europeiska kommissionen (2011) om **en EU-ram för nationella strategier för integrering av romer fram till 2020**, KOM(2011) 173 slutlig, Bryssel, av den 5 april 2011, s. 7.

Eurostat definierar trångboddhet som ett visst antal rum i ett hushåll i förhållande till hushållets sammansättning (ensamstående/par, ålder och kön)⁸¹. År 2018 bodde 17 procent av befolkningen i stort i sådana trångbodda hushåll i EU-27. Däremot bor i genomsnitt omkring hälften av de svarande (46 procent) i trångbodda hushåll. Även om trångboddhet kan återspegla deras livsstil att bo i husvagnar, påverkar det också tydligt dem som bor i fasta bostäder i oproportionerligt hög grad.

7.4 BOSTÄDER MED ALLVARLIGA BRISTER

Enligt Eurostat anses människor bo i bostäder med allvarliga brister när de är trånga och uppvisar minst ett av måtten på brister i bostaden, nämligen ett läckande tak, bad/dusch och toalett inomhus saknas eller om bostaden anses vara för mörk⁸². Bostäder med allvarliga brister är ett av förslagen till indikatorer som diskuteras för ett kommande EU-initiativ om romers jämlikhet och inkludering efter 2020. År 2018 låg den genomsnittliga andelen bostäder med allvarliga brister i EU-27 på 4 procent och för de sex undersökta länderna mindre än 3 procent. I den här undersökningen av romer och resande var andelen boende i bostäder med allvarliga brister avsevärt högre (21 procent). Romer och resande som bor i lägenheter eller hus i dåligt skick (26 procent) har generellt en högre grad av fattigdom än hushåll som bor i lägenheter eller hus i bättre skick (10 procent). Även den sistnämnda procentandelen är fortfarande avsevärt högre än bland befolkningen i stort i samma länder. Situationen för romer och resande som bor i mobila bostäder är mycket specifik och kräver en justering av indikatorn för bostäder med allvarliga brister för att korrekt förstå och utvärdera de särskilda levnadsvillkoren.

Likabehandlingsorgan rapporterar om bostadsbehov för "gypsies" från England och resandefolk

Förenade kungarikets Equality and Human Rights Commission (kommitté för jämställdhet och mänskliga rättigheter) offentliggjorde i september 2019 en rapport med en bedömning av vilken inverkan ändringen av definitionen av "gypsies and travellers" ("gypsy" från England och resandefolk) har fått, enligt vad som anges i Planning Policy for Traveller Sites 2015 (policyprogrammering avseende uppehållsplatser för resandefolk), om lokala planeringsmyndigheters planer för tillhandahållande av platser i England. Den reviderade definitionen omfattar inte längre personer som av någon anledning, däribland ålderdom eller funktionshinder, har slutat att resa permanent.

Forskare identifierade 20 lokala planeringsmyndigheter och konstaterade att det totala uppskattade behovet före 2015 var 1 584 platser. Efter 2015 minskade det bedömda behovet till 345 platser. Detta innebär att den nya definitionen av "gypsies and travellers" ("gypsy" från England och resandefolk) i Planning Policy for Traveller Sites 2015 har lett till en minskning av bostadsbehovet enligt nya bedömningar av lokala planeringsmyndigheter.

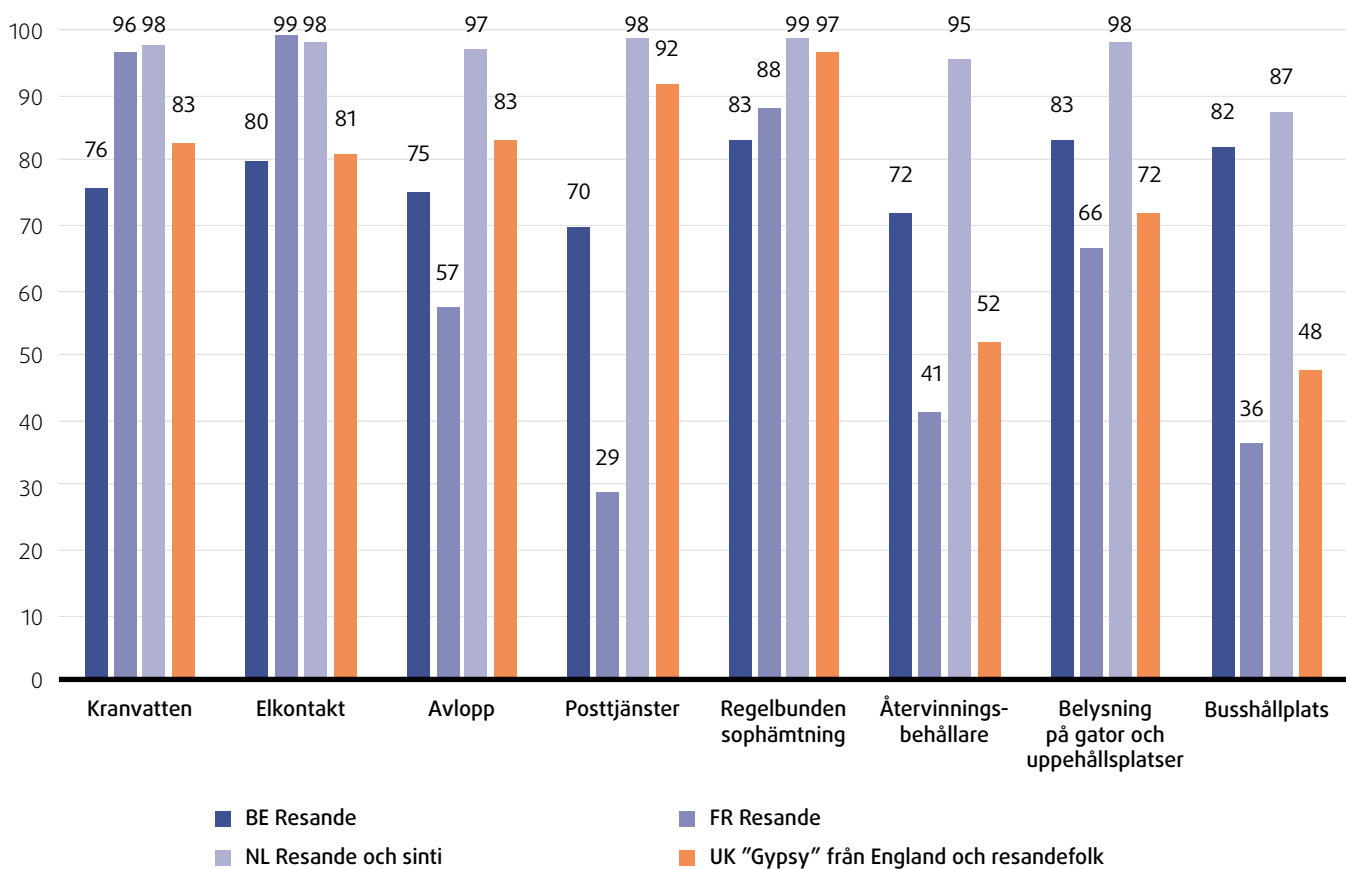
Dessutom upphävdes skyldigheten att göra en särskild bedömning av behovet av bostäder för gruppen "gypsy" från England och resandefolk och ersattes med en mer allmän skyldighet att bedöma behovet av husvagnsplatser vid bedömningen av det allmänna bostadsbehovet. Denna förändring förvärrade underskottet ytterligare.

Se Förenade kungariket, Equality and Human Rights Commission (2019), Gypsy and Traveller Sites: The revised planning definition's impact on assessing accommodation needs (uppehållsplatser för "gypsies" från England och resandefolk: definitionens inverkan på bedömningen av bostadsbehovet i den reviderade planeringen).

⁸¹ Eurostat (2014), **Glossary: Overcrowding rate** (ordlista: grad av trångboddhet): En person anses bo i ett trångbott hushåll om bostaden inte har ett visst antal rum, dvs. ett rum för hushållet gemensamt, ett rum för varje par i hushållet, ett rum för varje ogift person som har fyllt 18 år, ett rum för två ogifta personer av samma kön i åldern 12–17 år, ett rum för varje ogift person i åldern 12–17 år som inte ingår i den tidigare kategorin och ett rum för varje par av barn under 12 år.

⁸² Eurostat (2014), **Glossary: Severe housing deprivation rate** (ordlista: andelen boende i bostäder med allvarliga brister).

FIGUR 33: TILLGÅNG TILL UTVALDA OFFENTLIGA TJÄNSTER I BOSTADSOMRÅDET/PÅ UPPEHÅLLSPLATSEN BLAND RESANDE I BELGIEN, FRANKRIKE OCH NEDERLÄNDERNA SAMT "GYPSIES" FRÅN ENGLAND OCH RESANDEFOLK I FÖRENADE KUNGARIKET, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

▲
Anmärkningar:

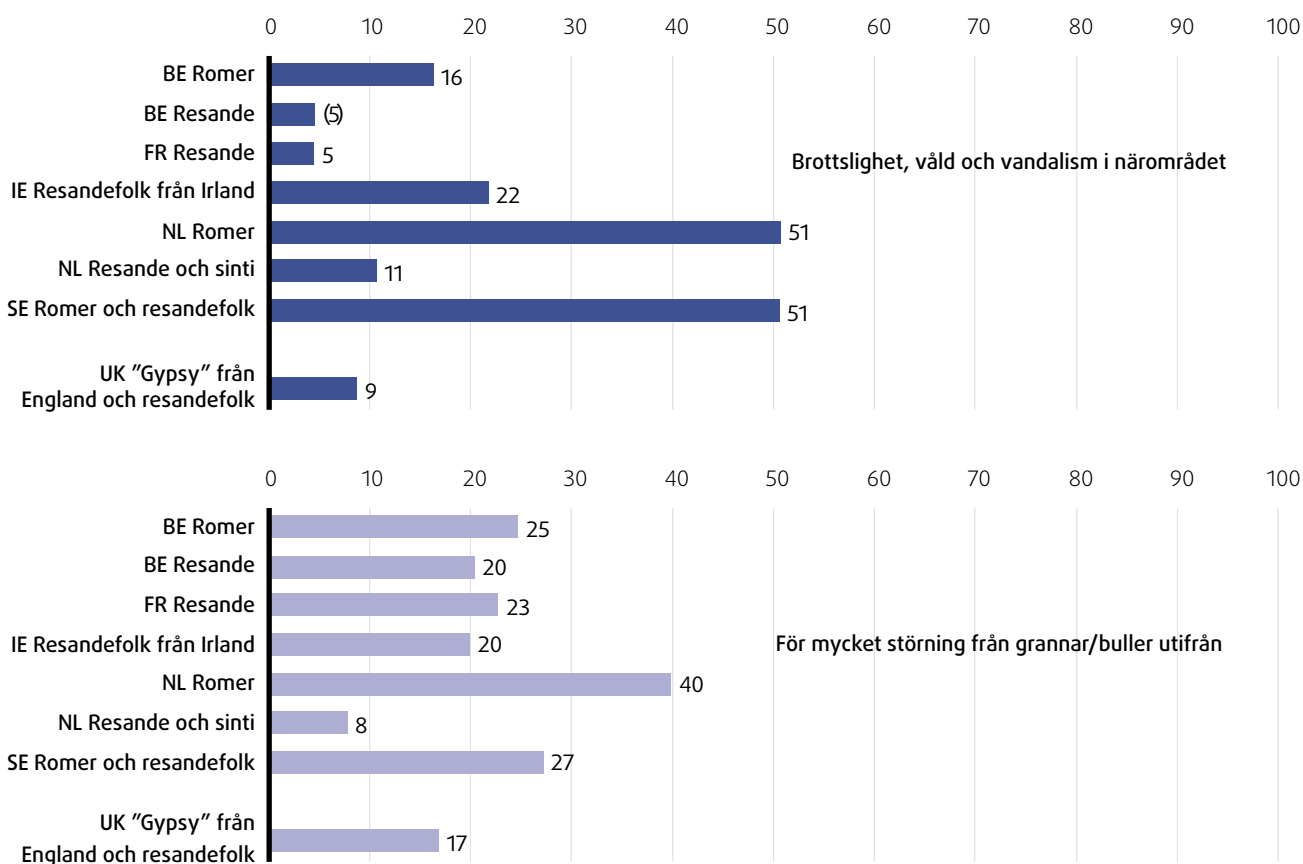
- ^a Av alla medlemmar i hushållet (n = 7 221), viktade resultat.
- ^b Fråga: "Vilka av följande tjänster finns tillgängliga i det bostadsområde/på den uppehållsplats du bor på nu?"

7.5 BOSTADSOMRÅDEN OCH UPPEHÅLLSPLATSER

I undersökningen samlades uppgifter in om service och livsmöjlig miljö på uppehållsplatser eller i bostadsområden för dem som bor i fasta bostäder. Många uppehållsplatser erbjuder en livsmöjlig miljö med t.ex. kranvatten, sanitära inrättningar och tvättmöjligheter. De flesta hushåll med romer och resande bor i bostadsområden eller på uppehållsplatser med tillgång till kranvatten (86 procent), elektricitet (86 procent), avlopp (77 procent), posttjänster (76 procent), sophämtning (91 procent), återvinningsbehållare (68 procent), gatubelysning (84 procent) och kollektivtrafik (70 procent). Men bara omkring hälften av dem som bor i husvagnar har enkel tillgång till kollektivtrafik (49 procent) och posttjänster (57 procent). De svarande uppger att sophämtning sker regelbundet för alla typer av bostäder (figur 33).

FIGUR 34: PROBLEM I BOSTADSMILJÖN BLAND ROMER OCH RESANDE, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b,c}

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

I undersökningen ställdes också frågor om problem i bostadsområdet, antingen i form av brottslighet, våld eller vandalism eller på grund av buller från gatan eller störningar från grannar (figur 34).

Omkring hälften av romerna i Nederländerna (51 procent) och hushållen med romer och resandefolk i Sverige (51 procent) uppger att det finns problem med brottslighet, våld och vandalism i deras bostadsområde. Resande i Belgien, Frankrike, Nederländerna och Förenade kungariket, som i huvudsak bor i husvagnar, påverkas i märkbart mindre utsträckning av våld och brottslighet i närområdet. Var femte rom och resande uppger problem med buller i bostadsområdet eller från trafiken, med den högsta andelen (40 procent) bland romer i Nederländerna och den lägsta (8 procent) bland resande i Nederländerna.

▲ Anmärkningar:

- ^a Av alla medlemmar i hushållet (n = 12 893), viktade resultat.
- ^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat baserade på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (not published [n.p.]).
- ^c Fråga: "Har din bostad/platsen där du bor något av följande problem?"

Bilaga

EU-INDIKATORER FÖR ROMERS JÄMLIKHET OCH INKLUDERING

TABELL 4: UTBILDNINGSDINDIKATORER

UTBILDNING	BE romer		BE resande		FR resande		IE resandefolk från Irland		NL romer		NL resande och sinti		SE romer och resandefolk		UK "gypsy" från England och resandefolk		Totalt										
	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M									
1.1 Andel barn från fyra år och upp till åldern för obligatorisk skolstart (beroende på land) som deltar i förskoleverksamhet, medlemmar i hushållet (%) ^a	70	(71)	(69)	-	-	-	32	35	29	75	(74)	77	-	-	-	90	(93)	(87)	(69)	-	-	62	64	60			
1.2 Andel barn i åldern 6–15 år som studerar, medlemmar i hushållet (%)	95	96	94	39	(42)	(36)	82	83	81	96	95	98	94	93	95	98	98	98	64	63	65	91	91	91			
1.3 Unga med högst grundskoleutbildning, svarande, 18–24 år (%) ^b	59	(62)	58	(71)	-	-	84	82	86	70	64	(76)	(88)	-	-	30	(33)	(29)	91	94	(85)	66	68	63			
1.4 Andel personer som under de senaste 12 månaderna känt sig diskriminerade på grund av att de är romer/resande när de varit i kontakt med skolmyndigheter (som förälder/vårdnadshavare eller som student), svarande, 16 år eller äldre (%)	(6)	(3)	(8)	(7)	-	-	9	10	(9)	13	(13)	(12)	(11)	(13)	(8)	17	(22)	(11)	16	20	(13)	13	17	(4)	12	14	10
1.5 Andel barn i åldern 6–15 år som går i skolor där "alla eller de flesta av skolkamraterna är romer/resande" enligt de svarande, medlemmar i hushållet (%)	9	(9)	(8)	(29)	-	-	9	(9)	10	5	(4)	(5)	(0)	(0)	(0)	(5)	(6)	(4)	(14)	(14)	(13)	6	6	6			
1.8 Andel personer som har slutfört högskoleutbildning, svarande, 30–34 år (%)	(3)	(1)	(5)	-	-	-	(0)	(0)	(0)	(4)	(1)	(8)	(0)	-	-	(6)	(3)	-	(0)	(0)	(0)	(2)	(1)	(4)			
1.11 Förekomst av hatmotiverade (på grund av att de är romer/resande) fall av mobbing/trakasserier av barn under de senaste 12 månaderna, av alla svarande som är föräldrar/vårdnadshavare till barn i skollåldern, svarande, 16 år eller äldre (%)	(13)	(13)	(14)	(23)	-	-	18	23	11	27	28	26	(54)	-	-	51	56	46	39	41	34	30	33	26			
9.1 Högsta utbildningsnivå, svarande, 16 år eller äldre (%)																											
Har aldrig genomgått formell utbildning	20	26	15	46	51	41	19	17	21	14	13	15	43	42	43	11	13	(9)	40	43	36	21	22	20			
- Grundskolans tidigare del (ISCED 1)	21	24	19	(16)	(11)	(21)	34	33	35	36	33	39	40	41	39	10	(10)	(10)	28	28	28	29	29	29			

UTBILDNING	BE romer		BE resande		FR resande		IE resandefolk från Irland		NL romer		NL resande och sinti		SE romer och resandefolk		UK "gypsy" från England och resandefolk		Totalt							
	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M						
- Grundskolans senare del (ISCED 2)	37	29	44	22	(23)	(20)	37	39	34	35	37	33	24	23	26	47	44	50	29	26	33	34	33	35
- Gymnasial, yrkesinriktad och eftergymnasial utbildning samt kort högskoleutbildning (ISCED 3-5)	19	18	20	(14)	(11)	(17)	10	10	9	14	17	12	10	14	(4)	29	30	29	(2)	(2)	(1)	14	14	14
- Högskoleutbildning (ISCED 6-8)	(1)	(1)	(1)	(2)	(4)	(0)	(0)	(0)	(0)	(1)	(0)	(1)	(0)	(0)	(0)	(3)	(3)	(2)	(0)	(0)	(1)	1	(1)	1

Anmärkningar:

K = kvinnor, M = män. Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat som baseras på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (-).

^a Ålder för deltagande i förskoleverksamhet i de olika länderna: fyra till fem år i Belgien, Frankrike, Irland och Sverige, fyra år i Nederländerna och Förenade kungariket⁸³. Ålder beräknas på årsbasis. Siffran tar alltså inte hänsyn till om ett enskilt barn börjar tidigare eller senare i grundskolan.

^b Baserat på frågor om högsta utbildningsnivå och huvudsaklig verksamhet. Samma definition som används för befolkningen i stort avseende "elever som slutar skolan i förtid", med undantag för deltagande i icke-formell utbildning. Frågan ställdes inte i undersökningen av romer och resande, men beaktas av Eurostat för befolkningen i stort (edat_ifse_14).

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

⁸³ Europeiska kommissionen/Eacea/Eurydice (2018). **The Structure of the European Education Systems 2018/19: Schematic Diagrams. Eurydice Facts and Figures** (strukturen i europeiska utbildningssystem 2018/2019: schematiska diagram. Fakta och statistik från Eurydice). Luxemburg, Publikationsbyrå.

TABELL 5: SYSSELSÄTTNINGSDINDIKATORER

SYSSELSÄTTNING	BE romer		BE resande		FR resande		IE resandefolk från Irland		NL romer		NL resande och sinti		SE romer och resandefolk		UK "gypsy" från England och resandefolk		Totalt										
	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M									
	2.1 Andel personer som själva uppger sin huvudsakliga verksamhet som "avlönat arbete" (inklusive heltidsarbete, deltidarbete, behovsarbete, egenföretagande och tillfälligt arbete och arbete under de senaste fyra veckorna), medlemmar i hushållet, 20-64 år (%) ^a	50	39	60	38	(31)	46	37	13	64	15	17	13	22	16	29	55	35	80	47	42	52	45	23	75	39	25
2.2 Andel unga i åldern 16-24 år som varken arbetar eller studerar som huvudsaklig sysselsättning, medlemmar i hushållet, 16-24 år (%) ^b	30	31	29	41	(53)	(27)	61	76	43	70	67	73	36	41	(31)	17	30	(3)	30	42	22	53	75	22	47	58	36
2.3 Andel personer som under de senaste 12 månaderna kände sig diskriminerade för att de är romer/resande när de sökte jobb, svarande, 16 år eller äldre (%)	9	(10)	(9)	(17)	-	-	22	20	24	38	27	45	28	(32)	(25)	(24)	(24)	(24)	23	23	24	25	15	35	23	20	25
2.4 Andel romer som under de senaste 12 månaderna kände sig diskriminerade på arbetsplatsen på grund av att de är romer/resande, svarande, 16 år eller äldre (%)	6	(5)	(7)	(8)	-	(7)	12	(10)	12	(12)	(10)	(15)	(10)	(15)	(6)	16	(11)	19	12	(10)	(14)	11	(7)	14	11	9	12
2.5 Andel romer i åldern 0-59 år som lever i hushåll med en nuvarande låg arbetsintensitet (under 20 procent), medlemmar i hushållet (%)	39	42	35	44	40	48	31	34	27	66	67	65	58	57	59	18	22	13	36	41	33	29	36	20	40	43	37
2.6 Andel personer som inte har arbetat under de senaste fyra veckorna och söker arbete, svarande, 16-74 år (%)	31	32	31	(8)	(10)	(7)	7	5	8	25	16	36	(5)	(3)	(7)	(2)	(3)	(2)	22	22	22	5	6	(5)	15	13	18
8.2 Sysselsättningsklyftan mellan könen: skillnad i avlönat arbete mellan kvinnor och män, 20-64 år (%)	21	39	60	15	(31)	46	51	13	64	-4	17	13	13	16	29	45	35	80	10	42	52	52	23	75	30	25	55

Anmärkningar:

K = kvinnor, M = män. Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 ovtikade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 ovtikade observationer återges därför inom parentes. Resultat som baseras på färre än 20 ovtikade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (-).

- ^a "Andelen avlönat arbete" baseras på följande frågor: "Titta på detta kort och berätta för mig vilken av dessa kategorier som bäst beskriver din nuvarande situation?"; "Har du genomfört något arbete under de senaste fyra veckorna för att tjäna pengar?"; "Europa 2020-sysselsättningsgraden 2018: Eurostats ifsa_ergan bygger på Internationella arbetsorganisationens (ILO) koncept: Sysselsatt befolkning, 20-64 år, består av personer som under referensveckan utförde arbete mot lön eller vinst under minst en timme, eller som inte arbetade men hade arbeten där de var tillfälligt frånvarande. Jämförbarheten mellan undersökningen om romer och resande och Eurostats andel unga som varken arbetar eller studerar är begränsad på grund av annorlunda definition och åldersintervall. Eurostats andel unga som varken arbetar eller studerar baseras på åldersgruppen 15-24 år och ILO:s sysselsättningsgrad, som baseras på att ha arbetat minst en timme under den senaste veckan, medan undersökningen av romer och resande endast baseras på andelen avlönat arbete för åldersgruppen 16-24 år. I undersökningen av romer och resande ställs frågan om nuvarande utbildning eller yrkesutbildning, men endast formell, medan Eurostat räknar in även informell utbildning i andelen unga som varken arbetar eller studerar.

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

TABELL 6: HÄLSOINDIKATORER

HÄLSA	BE romer		BE resande		FR resande		IE resandefolk från Irland		NL romer		NL resande och sinti		SE romer och resandefolk		UK "gypsy" från England och resandefolk		Totalt											
	Totalt	K	Totalt	K	Totalt	K	Totalt	K	Totalt	K	Totalt	K	Totalt	K	Totalt	K	Totalt	K	M									
	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M									
3.1 Andel personer som bedömer sin allmänna hälsa som "mycket god" eller "god", svarande, 16 år eller äldre (%)	69	58	79	55	44	65	76	74	79	68	71	64	n.p.	n.p.	n.p.	66	65	68	61	58	64	65	63	68				
3.2 Andel personer med sjukförsäkring, svarande, 16 år eller äldre (%)	72	71	73	78	86	72	92	93	91	88	90	87	n.p.	n.p.	n.p.	93	96	91	96	96	95	84	86	83				
3.8 Andel personer som under de senaste 12 månaderna kände sig diskriminerade på grund av sin bakgrund som rom/resande vid kontakt med hälso- och sjukvården, svarande, 16 år eller äldre (%)	(5)	(4)	(7)	(6)	(6)	(6)	5	5	(5)	11	10	13	31	(22)	(41)	(2)	(2)		7	10	(2)	9	9	9				
4.9 Andel personer som bor i hushåll med något av följande problem i bostaden: föreningar, sot eller andra miljööproblem i närområdet, t.ex. rök, damm, obehagliga lukter eller förorenat vatten, hushållsmedlemmar, alla åldrar (%)	11	12	10	13	16	(10)	31	32	30	20	19	21	31	30	33	8	9	6	18	20	16	20	21	19	21	22	20	
9.2 Andel personer som enligt egen utsago hade långvariga aktivitetsbegränsningar på grund av hälsoproblem, svarande, 16 år eller äldre (%)	31	34	28	38	44	34	21	23	20	29	23	36	n.p.	n.p.	n.p.	33	36	29	38	43	33	34	37	30	29	30	28	
3.3 Skillnader i förväntad livslängd, uppskattningar för 2016, befolkningen i stort jämfört med romer och resande, svarande, 16 år eller äldre (genomsnittligt antal år under den förväntade livslängden för befolkningen i stort) ^a	13,6	K	M	14,2	10,9	7,9	8,2	8,4	n.p.	n.p.	8,3	12,5	10,1	11,6	7,1	10,3	9,8	10,2										

Anmärkningar:

K = kvinnor, M = män. Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat som baseras på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (-).

Offentliggörs inte (not published [n.p.]): Det går inte att ange något värde för nederländska romer på grund av att det saknas ett stort antal värden (> 50 procent).

^a Beräkningar av förväntad livslängd för romer och resande med en metod som bygger på moderns och faders överlevnad (Luy, 2009, Estimating mortality differentials in developed populations from survey information on maternal and paternal orphanhood (uppskattning av skillnader i dödlighet bland befolkningen i utvecklade länder utifrån undersökningsuppgifter om moderns och faders överlevnad), European Demographic Research Papers nr 2009-3, Vienna Institute of Demography). Baserat på oviktade uppgifter. På grund av små urvalsstorlekar slås resande och romer i Belgien samman, och uppskattningarna för romer i Nederländerna stryks (not published [n.p.]). Data från befolkningen i stort: Human Mortality Database (databas över dödlighet hos människor) (data hämtad den 4 mars 2020). Summan är viktad i förhållande till landets befolkningens mängd.

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

TABELL 7: BOSTADSINDIKATORER

BOSTÄDER	BE romer		BE resande		FR resande		IE resandefolk från Irland		NL romer		NL resande och sinti		SE romer och resandefolk		UK "gypsy" från England och resandefolk		Totalt										
	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M									
4.1 Andel personer som bor i hushåll utan kranvatten inne i bostaden, medlemmar i hushållet, alla åldrar (%)	5	5	6	32	26	39	14	14	13	10	10	11	(1)	(2)	(0)	3	(3)	(4)	(0)	(0)	(1)	16	15	17	9	9	9
4.4 Andel personer i hushållet som varken har toalett, dusch eller badrum inne i bostaden, medlemmar i hushållet, alla åldrar (%)	6	6	6	17	14	20	18	18	18	12	11	12	(2)	(2)	(1)	4	(4)	(5)	(0)	(0)	(1)	15	14	16	10	10	10
4.5 Andel personer som under de senaste fem åren kände sig diskriminerade när de sökte bostad på grund av sin bakgrund som rom/resande, svarande, 16 år eller äldre (%)	29	32	26	-	-	-	29	31	26	73	(69)	(76)	69	(70)	(68)	78	78	77	49	47	50	21	(27)	(11)	47	47	47
4.6 Andel personer som bor i hushåll som inte har ett visst antal rum enligt Eurostats definition av trångboddhet, medlemmar i hushållet, alla åldrar (%)	54	54	54	40	37	43	54	55	52	46	44	49	21	23	18	16	15	17	60	56	63	32	31	32	46	45	47
4.7.1 Andel personer som bor i ett hushåll med minst en allvarig brist i bostaden (för mörkt, läckande tak, saknar bad/dusch och toalett inomhus), medlemmar i hushållet, alla åldrar (%)	24	23	25	45	43	48	55	55	55	39	40	38	26	24	28	13	13	13	23	20	26	34	34	34	35	35	36
4.7.2 Andel personer som bor i bostäder med allvarliga brister (dvs. både trångboddhet och brister i bostaden), medlemmar i hushållet, alla åldrar (%)	15	15	16	23	23	23	34	34	33	24	24	24	7	8	6	4	(3)	(4)	17	13	20	17	16	18	21	20	21
4.12 Andel personer som bor i hushåll som under de senaste fem åren av myndigheter har avhysts/tvingats lämna bostaden eller uppehållsplatsen, medlemmar i hushållet, alla åldrar (%)	5	5	6	10	8	12	5	6	5	3	3	3	(2)	(3)	(2)	(2)	(1)	(2)	3	3	3	3	4	3	4	4	4

Anmärkning:

K = kvinnor, M = män. Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat som baseras på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (-).

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

TABELL 8: INDIKATORER FÖR FATTIGDOM OCH SOCIAL UTESTÄNGNING

FATTIGDOM OCH SOCIAL UTESTÄNGNING	BE romer		BE resande		FR resande		IE resandefolk från Irland		NL romer		NL resande och sinti		SE romer och resandefolk		UK "gypsy" från England och resandefolk		Totalt										
	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M									
5.1 Fattigdomsrisik (under 60 procent av den ekvivalerade medianinkomsten efter sociala transfereeringar), medlemmar i hushållet, alla åldrar (%) ^a	74	77	71	83	79	87	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	n.p.	70	74	67	n.p.	n.p.	n.p.	72	75	69						
5.2 Andel personer som bor i hushåll där minst en person har gått och lagt sig hungrig under den senaste månaden på grund av att det inte fanns tillräckligt med pengar för mat, medlemmar i hushållet, alla åldrar (%)	15	13	18	13	16	(11)	10	9	12	10	10	11	22	21	22	7	8	7	12	11	13						
8.3 Andel barn i åldern 0–17 år som bor i ett hushåll där minst en person har gått och lagt sig hungrig minst en gång under den senaste månaden på grund av att det inte fanns tillräckligt med pengar till mat, medlemmar i hushållet (%)	14	14	15	(19)	(21)	(17)	9	8	9	7	5	7	20	19	21	5	(5)	(5)	11	10	12						
5.3 Andel personer som bor i hushåll som har (mycket) svårt att få ekonomin att gå ihop, medlemmar i hushållet, alla åldrar (%)	40	39	40	55	58	53	38	38	37	40	41	39	51	50	51	23	26	19	38	39	38						
5.4.1 Andel personer som bor i hushåll som lever i materiell fattigdom (tre av nio utvalda punkter, t.ex. har inte råd att köpa mat och bjuda hem vänner), medlemmar i hushållet, alla åldrar (%) ^b	46	45	46	38	41	34	43	43	42	49	48	50	37	37	38	9	10	7	52	49	54	41	40	42			
5.4.2 Andel personer som bor i hushåll som lever i allvarlig materiell fattigdom (fyra av nio utvalda punkter, t.ex. har inte råd att köpa mat och bjuda hem vänner), medlemmar i hushållet, alla åldrar (%) ^b	30	29	30	23	25	21	22	23	22	31	29	33	18	19	18	3	3	(4)	28	26	29	14	16	10	23	23	23
5.5 Andel personer som inte har något bankkonto, svarande, 16 år eller äldre (%)	29	25	32	23	(19)	(26)	14	16	12	(6)	(7)	(5)	(9)	(10)	(9)	26	27	25	23	23	23	23	23	23			

Anmärkning:

K = kvinnor, M = män. Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 ovtikade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 ovtikade observationer återges därför inom parentes. Resultat som baseras på färre än 20 ovtikade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (-).

Offentliggörs inte (not published [n.p.]): Värdet för Frankrike, Irland, Nederländerna och Förenade kungariket kan inte offentliggöras på grund av det stora antalet saknade svar (> 40 procent).

^a Fattigdomsrisik baserad på undersökningen av romer och resande innebär alla personer med en ekvivalerad nuvarande disponibel månadsinkomst för hushållet som är mindre än en tolfedel av det nationella fattigdomsrekordet 2018 (offentligtgjort av Eurostat). Den ekvivalerade disponibla inkomsten är hushållets totala inkomst efter skatt och andra avdrag, dividerad med antalet medlemmar i hushållet omräknade till ekvivalerade vuxna med hjälp av OECD:s modifierade ekvivalensskala (1–0,5–0,3). De uppgifter som samlas in för Eurostats indikator visar dock uppgifter om årliga hushållsinkomster. Detta kan leda till en överskattning av fattigdomsrisken jämfört med befolkningen i stort.

^b (Allvarlig) materiell fattigdom definieras som den ofrivilliga oförmågan att betala för minst tre (fyra) av nio poster: oförutsedda utgifter, en veckas semester utanför hemmet, en måltid med kött, kyckling eller fisk varannan dag, tillfredsställande temperatur i bostaden, en tvättmaskin, en färg-tv, en telefon, en bil och skulder (lån eller hyra, hushållsräkningar eller andra avbetalningar på köp).
Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

TABELL 9: INDIKATORER FÖR DISKRIMINERING, TRAKASSERIER OCH HATBROTT

DISKRIMINERING OCH TRAKASSERIER	BE romer		BE resande		FR resande		IE resandefolk från Irland		NL romer		NL resande och sinti		SE romer och resandefolk		UK "gypsy" från England och resandefolk		Totalt										
	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M									
6.1 Andel personer som under de senaste 12 månaderna känt sig diskriminerade på grund av sin bakgrund som rom/resande inom något av de livsområde som omfattades av undersökningen, svarande, 16 år eller äldre (%)	21	22	19	19	(23)	(16)	35	36	34	65	62	68	76	74	78	40	41	40	50	52	49	42	47	34	45	46	44
6.2 Andel personer som under de 12 månader som föregick undersökningen utsatts för hatmotiverade trakasserier (totalt fem handlingar) på grund av sin bakgrund som rom/resande, svarande, 16 år eller äldre (%)	16	16	15	13	(18)	(8)	35	36	35	52	50	53	83	77	88	43	37	50	55	56	54	43	49	35	44	44	44
6.3 Andel personer som under de senaste 12 månaderna har utsatts för fysiska angrepp på grund av sin bakgrund som rom/resande, svarande, 16 år eller äldre (%)	(2)	(1)	(4)	(2)	(0)	(4)	5	3	8	7	(4)	11	13	(14)	(12)	(4)	(1)	(8)	12	(7)	16	5	5	(5)	7	5	9
6.4 Andel personer som stoppades av polisen under de senaste 12 månaderna och som tror att det berodde på att de är romer/resande, svarande, 16 år eller äldre (%)	5	(4)	(5)	(10)	(10)	(9)	8	5	11	14	7	22	26	26	26	6	(4)	(9)	15	10	21	8	5	13	11	7	15
6.5.1 Andel personer som inte känner sig bekväma med att ha romer/resande som granne, befolkningen i stort, svarande, 16 år eller äldre (%)*	41	41	40	41	41	40	52	54	49	46	46	47	33	29	37	33	29	37	30	23	36	38	36	41	-	-	-
6.5.2 Andel personer som inte känner sig bekväma med att romer/resande gifter sig med någon i deras familj, befolkningen i stort, svarande, 16 år eller äldre (%)*	44	44	44	44	44	44	56	56	56	52	52	52	29	23	35	29	23	35	38	34	41	40	39	40	-	-	-
6.6 Andel personer som anser att det är acceptabelt att inte anställa romer/resande på grund av oro över hur kunderna kan reagera, befolkningen i stort, svarande, 16 år eller äldre (%)*	22	21	23	22	21	23	27	24	30	22	19	26	18	15	22	18	15	22	18	13	22	15	9	22	-	-	-

Anmärkning:

Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20-49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat som baseras på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (-).

Källor: FRA, undersökningen av romer och resande 2019; * FRA, undersökning om de grundläggande rättigheterna 2019. Datainsamling i samarbete med CBS (NL), CTIE (LU) och Statistics Austria (AT).

TABELL 10: INDIKATORER FÖR MEDVETENHET OM RÄTTIGHETER

MEDVETENHET OM RÄTTIGHETER	BE romer			BE resande			FR resande			IE resandefolk från Irland			NL romer			NL resande och sinti			SE romer och resandefolk			UK "gypsy" från England och resandefolk			Totalt		
	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M
	7.1 Andel personer som inte anmälde den senaste incidenten av hatmotiverade trakasserier (på grund av att de är romer/resande) bland dem som har utsatts för hatmotiverade trakasserier under de senaste fem åren, svarande, 16 år eller äldre (%) ^a	84	(85)	82	(87)	-	-	96	97	95	90	89	91	99	99	99	92	92	93	93	94	92	90	88	95	93	93
7.2 Andel personer som kände sig diskriminerade (oavsett område) under de senaste fem åren på grund av att de var romer/resande och som anmälde den senaste incidenten av diskriminering, svarande, 16 år eller äldre (%)	22	(14)	29	(30)	(28)	-	14	13	15	28	28	28	13	(12)	(14)	21	21	20	25	26	23	25	29	(17)	21	22	21
7.3 Andel personer som inte anmälde den senaste incidenten av hatmotiverade fysiska attacker bland dem som utsatts för hatmotiverade fysiska attacker under de senaste fem åren (på grund av att de är romer/resande), svarande, 16 år eller äldre (%) ^a	(69)	-	-	-	-	-	86	85	87	79	(78)	(80)	98	(99)	(96)	(77)	-	-	94	(79)	100	79	(71)	(89)	88	84	90
7.4 Andel personer som har hört talas om minst ett likabehandlingsorgan i sitt land, svarande, 16 år eller äldre (%)	19	11	27	32	(21)	41	14	14	15	49	47	50	12	(15)	(10)	59	58	59	57	55	58	24	22	29	33	31	35
7.6 Andel personer som känner till en lag som förbjuder diskriminering i deras land, svarande, 16 år eller äldre (%)	50	47	54	41	36	44	47	48	46	58	58	59	(5)	(6)	(3)	55	53	58	76	77	75	56	50	64	53	52	54
7.7.1 Andel personer som tenderar att lita på polisen i sitt land, svarande, 16 år eller äldre (%)	58	57	60	31	(32)	30	29	30	27	30	33	26	(0)	(0)	(0)	26	25	27	47	48	46	37	37	36	35	35	34
7.7.2 Andel människor som tenderar att lita på rättssystemet i sitt land, svarande, 16 år eller äldre (%)	46	42	50	27	(34)	(21)	25	26	24	25	27	23	(0)	(0)	(0)	19	19	19	47	47	48	25	22	29	29	29	30
8.1 Andel personer som gifte sig före 18 års ålder, svarande, 16 år eller äldre (%)	15	22	9	(11)	(11)	(10)	10	15	5	12	14	9	38	45	30	8	12	(3)	13	20	(7)	9	12	(5)	13	18	8

Anmärkingar:

Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktrade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktrade observationer återges därför inom parentes. Resultat som baseras på färre än 20 oviktrade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (-).

^a Resultaten avser utebliven anmälan av den senaste incidenten, i stället för anmälan, på grund av ett för litet antal anmälningar.
Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

TABELL 11: MEDVETENHET OM LIKABEHANDLINGSGORGAN I VARJE UNDERSÖKT LAND (%)^{a,b}

Land	Har du någon gång hört talas om [NAMN PÅ LIKABEHANDLINGSGORGAN 1, 2 eller 3]?	Ja	Nej	Vet ej
BELGIEN	1 Centre interfédéral pour l'égalité des chances et la lutte contre le racisme et les discriminations/Centre fédéral migration (fr) Interfederaal centrum voor gelijke kansen en bestrijding van discriminatie en racisme/Federaal Migratiecentrum (nl) http://www.diversitybelgium.be	12	86	(2)
	2 Gelijke Kansen in Vlaanderen, www.gelijkekansen.be	20	80	(1)
	3 Institut pour l'égalité des femmes et des hommes (fr) Instituut voor de gelijkheid van vrouwen en mannen (nl) http://igvm-iefh.belgium.be/en/	15	85	(0)
FRANKRIKE	1 Le Défenseur des droits, www.defenseurdesdroits.fr	14	81	4
IRLAND	1 Irish Human Rights and Equality Commission (en) An Coimisiún na hÉireann um Chearta an Duine agus Comhionannas (ga) www.ihrc.ie	44	56	-
	3 The Equality Tribunal (en) An Binse Comhionannais (ga) https://www.workplacerelations.ie/en/	36	64	(0)
NEDERLÄNDERNA	1 College voor de Rechten van de Mens, https://mensenrechten.nl/mission-and-ambition	32	65	3
	2 Antidiscriminatiebureau, https://www.discriminatie.nl/index.html#/home	26	71	(4)
SVERIGE	1 Diskrimineringsombudsmannen, https://www.do.se/	57	43	(0)
FÖRENADE KUNGARIKET	1 Equality and Human Rights Commission, www.equalityhumanrights.com	24	75	(1)
	2 Equality Commission for Northern Ireland, www.equalityni.org	4	95	(1)

Anmärkingar:

^a Av alla svarande (n = 4 659), viktade resultat.

^b Resultat som baseras på ett litet antal svar är statistiskt mindre tillförlitliga. Resultat som baseras på 20–49 oviktade observationer i en gruppsumma eller baseras på celler med färre än 20 oviktade observationer återges därför inom parentes. Resultat som baseras på färre än 20 oviktade observationer i en gruppsumma offentliggörs inte (-).

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

METOD FÖR UNDERSÖKNINGEN AV ROMER OCH RESANDE

I detta avsnitt ges en kortfattad översikt över metoden för FRA:s undersökning av romer och resande. I undersökningen samlades uppgifter in om romers och resandes erfarenheter av och åsikter om diskriminering, viktigmisering och deras levnadsvillkor i Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige och Förenade kungariket.

Undersökningen inriktades på personer i åldern 16 år eller äldre som enligt egen utsago hade en bakgrund som rom eller resande, som bodde i privata hushåll och hade varit bosatta i det undersökta landet i minst sex av de 12 månader som föregick undersökningen. Romer och resande är heterogena och mångskiftande folkgrupper. I termen "romer" ingår egenskaper som överlappar och kompletterar varandra (etniska, språkliga och socioekonomiska)⁸⁴. Enligt Europarådets definition omfattar den romer, sinter, kalé och besläktade grupper i Europa, däribland resande och de östra grupperna (dom och lom) och innefattar hela den stora mångfalden i dessa grupper, inklusive personer som identifierar sig som romer⁸⁵.

I undersökningen samlades uppgifter in från 4 659 svarande och 8 234 personer som ingick i deras 4 449 hushåll med hjälp av datorstödda personliga intervjuer. Fältarbetet ägde rum mellan den 1 december 2018 och den 16 juli 2019.

FRA utvecklade sina innovativa och människorättsbaserade strategier ytterligare för att samla in uppgifter om svårtillgängliga befolkningsgrupper, enligt åtagandet i FN:s Agenda 2030 för hållbar utveckling att ingen ska lämnas utanför. Att genomföra en representativ kvantitativ undersökning av romer och resande i de utvalda länderna var en särskild utmaning. Inget av undersökningsländerna hade förteckningar eller andra urvalsramar för romer och resande som kunde användas för att identifiera potentiella svarande. I Frankrike är exempelvis insamling av uppgifter om etnicitet förbjudet. Många romer och resande i EU har i dag en bofast livsstil. De som ofta befinner sig på resande fot, vilket är fallet i Belgien, Frankrike, Nederländerna och Förenade kungariket, möter också hinder som har att göra med antalet uppehållsplatser och hur länge de stannar på dessa platser. Det kan därför vara svårt att lokalisera och få tillträde till dessa platser för att genomföra undersökningen. Dessutom har deras långa historia av diskriminering, förföljelse och utanförskap skapat en misstro mot myndigheter och utomstående besökare, vilket krävde ett särskilt försiktigt tillvägagångssätt.

Deltagande, självidentifiering och förtroende

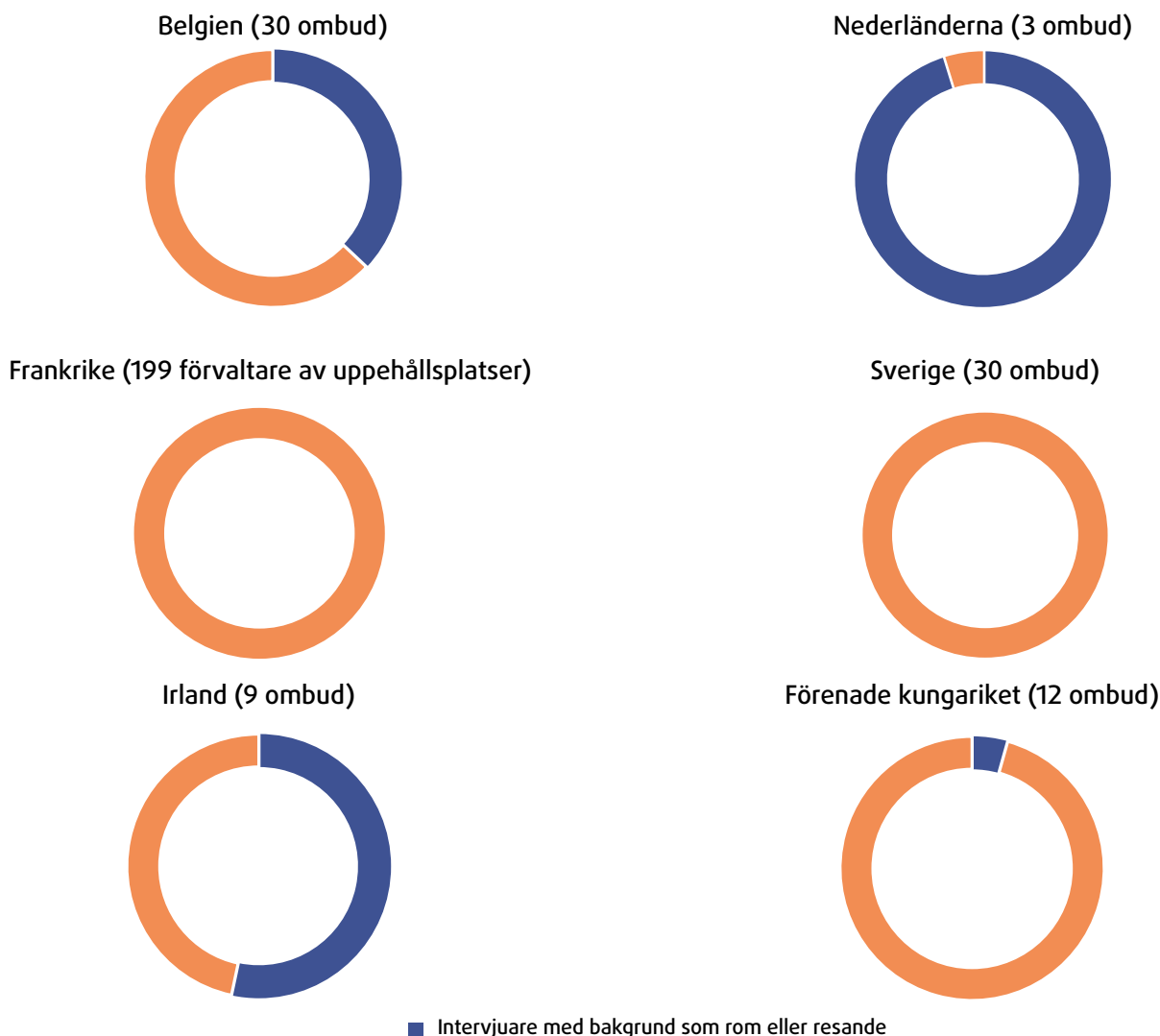
Genom att låta romer och resande medverka i förberedelserna, urvalet och genomförandet av undersökningen kunde vi skapa den tillit som krävs för att grupperna skulle delta i undersökningen. Att romerna fick delta i utformningen av projekt, strategier och inkluderingsinsatser som syftar till att stödja romerna är avgörande för genomförandet av dem, vilket FRA också har visat i sitt tidigare arbete.

I början av intervjun kunde de svarande välja från en lista som var skraddarsydd för varje undersökningsgrupp hur de skulle beskriva sig bäst, med möjlighet att ange flera identiteter. Intervjun ägde rum först efter att den svarande själv hade bekräftat att han/hon tillhörde gruppen romer eller resande.

⁸⁴ FRA (2014), **Roma Pilot Survey Technical Report: Methodology, sampling and fieldwork** (teknisk rapport om pilotundersökningen om romer – metoder, urval och fältarbete), version daterad den 24 mars 2015, Luxemburg, Publikationsbyrån.

⁸⁵ Europarådet (ej daterad), **Roma and Travellers** (romer och resande).

FIGUR 35: ANTAL INTERVJUARE MED BAKGRUND SOM ROM ELLER RESANDE OCH ANTAL OMBUD SOM ANVÄNTS FÖR ATT NÅ UT I VARJE LAND (%)

Anmärkning:

Ombuden hade en bakgrund som antingen rom eller resande eller en stark koppling till befolkningsgruppen.

I Nederländerna genomfördes nästan alla intervjuer för både romer och resande av intervjuare som rekryterades inom befolkningsgrupperna. I Sverige och Förenade kungariket beslutade de nationella fältorganen att använda lokala ombud i stället för intervjuare med bakgrund som rom eller resande. Fördelen med ombud är att de oftast har anknytning till regionen och större förtroende inom vissa grupper eller på vissa platser, medan exempelvis intervjuare med resandebakgrund kan få problem med att intervjua "gypsies" från England i Förenade kungariket. Om intervjuarna dessutom känner de intervjuade personerna är det dessutom mer sannolikt att svaren blir socialt acceptabla. Detta skulle oftare kunna vara fallet bland mindre och segregerade befolkningsgrupper, såsom i Sverige. Alla intervjuare och fälthandledare utan bakgrund som rom eller resande var tvungna att genomgå en skräddarsydd utbildning för att få kunskaper om kulturen och i vissa fall anordnades den av befolkningsgrupperna själva. I Frankrike etablerades den första kontakten via förvaltare av uppehållsplatser.

Täckning

Djupgående bakgrunds forskning och samråd med viktiga intressenter, experter och grupper med romer och resande ägde rum i augusti 2018. Därefter testades fältarbetet, och vissa grupper var tvungna att tas bort från den slutliga listan över målgrupper, eftersom det inte gick att komma i kontakt

med dem i tillräcklig utsträckning för att få ett representativt urval. Dessa grupper var romer och resande som bor i bostäder av tegelsten och murbruk i Förenade kungariket och romer i bosättningar i Frankrike.

Urval

Urvalets storlek fastställdes utifrån den optimala fördelningen i förhållande till den uppskattade sammanlagda storleken av den aktuella målgruppen, men också praktiska överväganden, såsom minsta urvalsstorlek och huruvida den var möjlig att uppnå (se **tabell 12**).

Romer och resande kan betraktas som befolkningsgrupp som är svår att komma i kontakt med för att göra undersökningar i de berörda länderna. Detta beror på att det är en relativt liten och/eller en geografiskt utspridd befolkningsgrupp och att det inte finns några tillförlitliga urvalsramar.

Valet av urvalsenheter gjordes antingen i ett steg eller i flera steg. Om de uppgifter som krävdes för urval⁸⁶ fanns tillgängliga på nivån för primär urvalsenhet användes metoden i ett enda steg. I andra länder har dessa uppgifter samlats in med en metod i flera steg. I detta fall valdes först slumpmässigt primära urvalsenheter, och uppgifter samlades in om de sekundära urvalsenheterna – områden där målbefolkningen lever mer koncentrerat. **Tabell 12** visar det slutliga antalet urvalspunkter per undersökningsgrupp.

I undersökningen användes slumpmässiga och icke-slumpmässiga urvalsmetoder (se **tabell 12**). Den bästa möjliga urvalsmetoden valdes för varje målgrupp i varje land. Vissa Anpassningar av urvalets utformningar gjordes efter det att fältarbetet hade inletts för att lösa problem som hade uppstått. Det gick inte att göra ett slumpmässigt urval av svarande i alla hushåll på grund av det var många personer som inte ville delta. Därför infördes ett frivilligt icke-slumpmässigt urval av svarande i hushållen. Detta medförde en snedvridning i den demografiska sammansättningen av de utvalda svarandena, vilket justerades på viktningsnivån. Eftersom en slumpmässig metod inte var möjlig fastställdes en kvot för det totala antalet intervjuer per region. Inom detta mål specificerades minimikvoterna efter kön och ålder (tre kategorier) i kombination med strikta regler för urvalet av svarande och antalet intervjuer per intervjuare för att uppnå största möjliga variation i urvalet. I vissa fall specificerades ytterligare "mjuka" kvoter (dvs. kvoter för vilka nära nog är tillräckligt bra) för att balansera urvalet i fråga om andra egenskaper (boendetyper eller undergrupper av romer och resande).

⁸⁶ Antalet boende i målgruppen per enhet samt kontakt- och tillträdesuppgifter till platserna.

TABELL 12: SAMMANFATTNING AV DEN UPPSKATTADE BEFOLKNINGSGRUPPEN, BEFOLKNINGSGRUPPEN I URVALSRAMEN, MÅLET FÖR URVALSSTORLEK OCH UPPNÅTT URVAL, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP

Land	Målgrupp	Uppskattad befolkningsstorlek	Täckning (%) ^a	Antal urvalspunkter ^b	Mål för urvalsstorlek	Uppnått urval	Val av hushåll och svarande inom urvalsenheter ^a
BE	Resande	Flandern och Bryssel, 2 300; Vallonien, okänt	100	22 primära urvalsenheter	122	124	Icke-slumpmässig (kvot)
	Romer	30 000	100	13 sekundära urvalsenheter	478	482	Icke-slumpmässig (kvot)
FR	Resande	250 000–300 000	100	164 sekundära urvalsenheter	1 500	1 544	Slumpmässig sannolikhet
IE	Resandefolk från Irland	40 000	93	55 primära urvalsenheter	650	518	Icke-slumpmässig (kvot)
NL	Romer	13 000	97	10 primära urvalsenheter	200	201	Icke-slumpmässig (kvot)
SE	Resande och sinti	30 000	74	58 sekundära urvalsenheter	500	511	Slumpmässig sannolikhet med valfritt icke-slumpmässigt urval av svarande (när det slumpmässiga urvalet avvisades)
	Romer och resandefolk	50 000	99	17 sekundära urvalsenheter	400	404	Icke-slumpmässig (kvot)
UK	"Gypsy" från England och resandefolk från Irland	120 000	84	200 sekundära urvalsenheter	1 100	875	Slumpmässig sannolikhet med valfritt icke-slumpmässigt urval av svarande (när det slumpmässiga urvalet avvisades)

Anmärkning:

Undersökningen av romer och resande 2019, urvalsramar. Mer information om källor till dessa uppgifter finns i den tekniska rapporten.

^a Täckningen beräknas som en andel av befolkningsgruppen som lever i enheter som ingår i urvalet på primära eller sekundära urvalsenheters nivå bland befolkningsgruppen för alla enheter i urvalsramen (urvalsram för befolkningsgrupp).

^b En primär urvalsenheter skulle kunna bestå av flera uppehållsplatser.

^c För NL romer och UK "gypsy" från England och resandefolk var upp till två intervjuer per hushåll tillåtna.

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Urvalsmålet uppnåddes inte fullt ut i Irland och Förenade kungariket. I Irland tog arbetet med ombud och intervjuare från befolkningsgrupperna längre tid än väntat, och det var inte möjligt att slutföra alla intervjuer. I Förenade kungariket var urvalsramen inaktuell, och många uppehållsplatser var tomma eller obefintliga.

De största undersökningsgrupperna är franska resande (33 procent av det totala urvalet) följt av "gypsies" från England och resandefolk från Förenade kungariket (19 procent). Belgiska resande och nederländska romer har de minsta urvalen relativt sett (3 respektive 4 procent). Urvalsstorlekarna (i viss utsträckning) återspeglar de undersökta gruppernas relativa storlek.

För urvalet i Nederländerna bland resande och sinti uteslöts kommuner med färre än 40 resandehushåll. Detta resulterade i en täckning på 74 procent. I Förenade kungariket uteslöts lokalsamhällen med färre än 50 husvagnar, vilket ledde till att täckningen minskade med 16 procent. I urvalsramen för Förenade kungariket ingår England och Wales, eftersom det inte fanns några siffror för Nordirland och Skottland.

Urvalet för romer i Nederländerna var litet, och det var svårt att fastställa hela befolkningsgruppen. Det stora svarsbortfallet på vissa frågor begränsar jämförbarheten, och dessa har markerats i rapporten.

I Belgiens region Vallonien är antalet romer och resande okänt, men uppskattas vara få. I fältarbetet sattes därför ett litet mål upp för Vallonien, men det uppnåddes inte. Resultaten är därför inte representativa för resande i Vallonien.

Mer detaljerad information om undersökningsmetoden finns i den särskilda tekniska rapporten⁸⁷.

Viktning

De undersökningsresultat som presenteras i denna rapport bygger på viktade uppgifter för att återspegla urvalssannolikheten för varje hushåll och individ baserat på urvalsutformningen. Viktningen tar också hänsyn till skillnaderna i målbefolkningens (uppskattade) storlek i varje land.

Det gick inte att göra någon efterstratifiering med variabler som ålder och kön baserat på befolkningsdata för de flesta av de undersökta grupperna på grund av brist på uppgifter. Urvalsprofilerna justerades därför med hjälp av viktning av svarsbortfallen inom hushållen. Viktningssteget efter stratifiering berodde på de tillgängliga uppgifterna i urvalsramen. Med andra ord efterstratifierades urvalet efter regional fördelning och den undersökta målbefolkningens urbaniseringsnivå.

Urvalsfel

Alla urvalsundersökningar påverkas av urvalsfel, eftersom det bara är en bråkdel av den totala befolkningen som intervjuas. Alla resultat som presenteras är därför punktskattningar av underliggande statistisk variation. Små skillnader på några procentenheter mellan grupper av svarande måste anses ligga inom ramen för den statistiska variationen, och endast större skillnader mellan populationsgrupper bör betraktas som faktiska skillnader i den totala populationen (riktvärde ± 5 procentenheter). Resultat baserade på små urvalsstorlekar är statistiskt mindre tillförlitliga och tolkas inte i någon större utsträckning. I siffror och tabeller markeras de inom parentes. Här ingår statistik som baseras på urval av mellan 20 och 49 svarande, och resultaten baserar sig på cellstorlekar med färre än 20 personer. Resultat som baseras på färre än 20 intervjupersoner offentliggörs inte.

⁸⁷ FRA kommer att offentliggöra den tekniska rapporten under 2020.

Uppskattning av förväntad livslängd

Den förväntade livslängden för romer och resande beräknades med hjälp av den indirekta metoden⁸⁸ som bygger på undersökningsinformation om moderns och faderns överlevnad, dvs. om de svarandes mödrar och fäder fortfarande levde vid tidpunkten för undersökningen. Grundtanken med metoden är att de svarandes ålder motsvarar moderns (eller faderns) överlevnadstid. På så sätt kan andelen svarande i en viss ålder vars mor (eller far) fortfarande lever ge en ungefärlig bild av livslängdsförhållande från en genomsnittlig ålder vid barnafödandet till den åldern plus den svarandes ålder. Värdet omvandlar andelen personer med en överlevande förälder till livslängdstabeller med sannolik överlevnad för förutbestämda vuxna åldersgrupper genom att kontrollera det dominerande mönstret för barnafödande. Den variant av metoden som används för analysen i denna rapport överför resultatet av den sannolika överlevnaden till kompletta livslängdstabeller från 30 års ålder med hjälp av den logiska livstabellmodellen⁸⁹. Den relativa skillnaden mellan uppskattningarna för varje undersökt befolkningsgrupp och respektive lands befolkning i stort vid 30 års ålder tillämpades sedan på den förväntade livslängden för landets befolkning i stort.

Indirekta metoder som metoden som bygger på moderns och faderns överlevnad kan endast ge breda mått på nivåer och tendenser i fråga om dödlighet. Kortsiktiga trender eller onormala åldersmönster för dödlighet kan inte upptäckas. Metoden ger också uppskattningar av dödligheten som hänför sig till tidpunkter långt innan undersökningen genomfördes. Det är inte alla uppskattningar från de olika åldersgrupperna som ger meningsfulla resultat, främst på grund av problemet med ett lågt antal fall⁹⁰. Här krävs särskilda deltagandekriterier, som till viss del är godtyckliga. Därför bör de uppskattningar som presenteras tolkas med försiktighet⁹¹. I den förväntade livslängden tas inte hänsyn till eventuella skillnader i spädbarns- och barnadödlighet mellan romer och resande och befolkningen i stort. Antaganden om att den skulle kunna vara högre bland romer och resande skulle därför underskatta skillnaden jämfört med befolkningen i stort i de nuvarande uppskattningarna.

⁸⁸ Indirekta tekniker är de demografiska standardverktygen för att uppskatta förväntad livslängd för befolkningsgrupper som det saknas befolkningsstatistik för, t.ex. länder på södra halvklotet. Se Luy, Marc (2010), "A classification of the nature of mortality data underlying the estimates for the 2004 and 2006 United Nations' World Population Prospects" (klassificering av egenskaperna i mortalitetsdata som ligger till grund för beräkningar av FN:s utsikter för världens befolkning 2004 och 2006), *Comparative Population Studies*, vol. 35, nr 2, s. 315–334. Se även UNFPA (n.p.), **Indirect estimation of adult mortality from orphanhood** (indirekt uppskattning av vuxendödlighet utifrån moderns och faderns överlevnad).

⁸⁹ Luy, M. (2009), "Estimating mortality differentials in developed populations from survey information on maternal and paternal orphanhood" (uppskattning av skillnader i dödlighet bland befolkningen i utvecklade länder utifrån undersökningsuppgifter om moderns och faderns överlevnad), *European Demographic Research Papers* nr 2009-3, Vienna Institute of Demography; Luy, M. (2010), "Estimating mortality differentials in developed populations from survey information on maternal and paternal orphanhood" (uppskattning av skillnader i dödlighet bland befolkningen i utvecklade länder utifrån undersökningsuppgifter om moderns och faderns överlevnad), tillägg till *European Demographic Research Papers* nr 2009-3, Vienna Institute of Demography.

⁹⁰ Metoden som bygger på moderns och faderns överlevnad tillämpades på alla åldersgrupper av svarande där uppgifter om moderskap och faderskap fanns tillgängliga och när det gick att tillämpa metoden (åldersgrupperna 20–24, 25–29, 30–34, 35–39, 40–44, 45–49, 50–54, 55–59 och 60–64).

⁹¹ Se t.ex. Luy, M. (2012), "Estimating mortality differences in developed countries from survey information on maternal and paternal orphanhood" (uppskattning av skillnader i dödlighet bland befolkningen i utvecklade länder utifrån undersökningsuppgifter om moderns och faderns överlevnad), *Demography*, vol. 49, nr 2, s. 607–627.

Värdena avser tidstendensen för uppskattningar från alla användbara åldersgrupper. Uppskattningarna för 2016 är den prognostiserade tendensen för 2010 eftersom den tillgängliga informationen om dödlighet inte avser nuvarande dödsfall utan tidigare dödsfall bland de svarandes föräldrar. De inträffade främst mellan 1995 och 2010, vilket innebär att 2010 är den senaste tidpunkt som står till förfogande för den enskilda uppskattningen. Vissa tendenser är något påtagligare än för befolkningen i stort, vilket kan tyda på att den förväntade livslängden minskar, men att förutse en sådan tendens till 2016 kan leda till en underskattning av värdena för 2016. Med tanke på de små urvalsstorlekarna gick det inte att få fram giltiga uppskattningar för nederländska romer. Belgiska romer och resande slogs samman i uppskattningen.

SVARANDE I UNDERSÖKNINGEN OM ROMER OCH RESANDE

Undersökningen försökte få ett representativt urval. Det är svårt att bedöma urvalets kvalitet, eftersom det inte finns några andra datakällor att jämföra med. I det här avsnittet beskrivs det oviktade urvalet för undersökningen med avseende på de viktigaste sociodemografiska egenskaperna, vilket ger en indikation på den faktiska fördelningen.

Något fler kvinnor (55 procent) än män (45 procent) deltog i undersökningen. Andelen män i urvalet var lägst i gruppen "gypsy" från England och resandefolk i Förenade kungariket (32 procent) och resandefolk från Irland (44 procent). I Förenade kungariket fanns det vissa tecken på att anledningen kunde vara lägre rapportering från manliga hushållsmedlemmar. Viktningen kan bara korrigera den till viss del, eftersom den faktiska fördelningen är okänd. Belgiska romer och resande var de enda två undersökningsgrupperna där männen var fler än antalet kvinnor (54 procent).

En femtedel av urvalet (20 procent) är 24 år eller yngre. Två av fem svarande (41 procent) är mellan 25 och 44 år, och en liknande andel (38 procent) är 45 år eller äldre. Bland nederländska resande är åldersnivån högre – mer än hälften av de svarande (56 procent) är 45 år eller äldre. Andelen svarande i denna ålderskategori var också relativt hög i gruppen "gypsy" från England och resandefolk i Förenade kungariket (45 procent) och belgiska resande (43 procent). Däremot har nederländska romer, svenska romer och resandefolk och belgiska romer den högsta andelen svarande i åldern 24 år eller yngre (30, 29 respektive 27 procent). Endast 10 procent av de svarande tillhör denna ålderskategori bland nederländska resande och sinti. Detta kan bero på den specifika demografiska strukturen på uppehållsplatser i Nederländerna och att barnfamiljer i allt högre grad har flyttat till fasta bostäder.

TABELL 13: SAMMANSÄTTNING AV HELA URVALET NÄR DET GÄLLER KÖN, OVIKTADE UPPGIFTER, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP (%)^{a,b}

	BE romer	BE resande	FR resande	IE resandefolk från Irland	NL romer	NL resande och sinti	SE romer och resandefolk	UK "gypsy" från England och resandefolk	Totalt
Kvinnor	46	46	53	56	49	55	50	68	55
Män	54	54	47	44	51	45	50	32	45
Totalt	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Anmärkningar:

^a Ovikade andelar, endast svarande (n = 4 658).

^b Svarande som uppger att deras kön är "annat" ingår inte i denna uppdelning på grund av deras ringa antal.

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Intervjuerna ägde huvudsakligen rum i städer (56 procent). Tre av tio intervjuer (30 procent) ägde rum i samhällen eller förorter. Endast en av sju svarande (14 procent) befann sig på landsbygden. Den högsta andelen svarande i städer finns bland svenska romer och resandefolk (100 procent) och belgiska romer (98 procent). Svarande från landsbygdsområden är en betydande andel av urvalet bland gruppen "gypsy" från England och resandefolk i Förenade kungariket (44 procent) och resandefolk från Irland (23 procent).

När det gäller hushållets sammansättning utgör svarande som bor i flerpersonershushåll utan barn den största delen av urvalet (39 procent). Nederländska resande och sinti som bor på uppehållsplatser har den största andelen med flerpersonershushåll utan barn (64 procent). En tredjedel av de svarande (33 procent) bor i flerpersonershushåll med barn. Bland alla undersökningsgrupper utgör resandefolk från Irland och romer i Nederländerna den högsta andelen svarande som bor i flerpersonershushåll med barn (53 respektive 51 procent). Var femte svarande (21 procent) är ensamstående. Den största andelen svarande som är ensamstående finns inom gruppen "gypsy" från England och resandefolk i Förenade kungariket (28 procent) och resande och sinti i Nederländerna (25 procent). Ensamstående föräldrar utgör 7 procent av urvalet. Kvinnor (11 procent) är oftare ensamstående föräldrar än män (2 procent). Svenska romer och resandefolk har den högsta andelen ensamstående mödrar, vilka uppgår till 17 procent.

TABELL 14: DE VIKTIGASTE SOCIODEMOGRAFISKA EGENSKAPERNA HOS DET FULLSTÄNDIGA URVALET AV SVARANDE, OVIKTADE UPPGIFTER, PER UNDERSÖKNINGSGRUPP OCH KÖN (%)^a

Egenskaper	BE romer		BE resande		FR resande		IE resandefolk från Irland		NL romer		NL resande och sinti		SE romer och resandefolk		UK "gypsy" från England och resandefolk		Totalt											
	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M	Totalt	K	M										
Ålder																												
16-24 år	27	18	34	18	18	18	17	19	16	22	21	23	30	34	26	10	12	8	29	22	36	21	22	18	20	20	21	
25-44 år	55	62	48	40	42	37	44	46	42	42	43	42	40	38	42	34	32	35	39	43	34	34	36	29	41	43	40	
45 år eller äldre	19	20	18	43	40	45	38	35	42	36	36	36	29	27	31	56	56	57	33	35	31	45	41	53	38	37	40	
Urbaniseringsgrad																												
Städer	98	99	97	58	67	51	51	53	49	27	28	27	90	90	90	71	73	69	100	100	100	23	24	21	56	55	58	
Samhällen och förorter	2	1	3	42	33	49	41	40	43	49	50	49	10	10	10	29	27	31	0	0	0	32	32	33	30	30	30	
Landsbygden	0	0	0	0	0	0	8	8	8	23	23	24	0	0	0	0	0	0	0	0	0	44	44	45	13	15	12	
Typ av hushåll som den svarande bor i																												
Ensamstående	22	17	26	21	25	18	19	17	21	8	10	6	15	13	18	25	28	21	22	19	24	28	28	26	20	20	21	
Ensamstående förälder	8	15	3	6	12	1	5	7	1	8	13	2	10	15	5	2	3	0	11	17	5	9	13	2	7	11	2	
Flerpersonershushåll utan barn	27	22	31	38	32	43	42	39	45	31	25	38	24	20	27	64	59	69	22	22	23	45	39	56	39	36	44	
Flerpersonershushåll med ett barn	13	15	12	18	12	22	13	14	13	14	13	15	23	23	23	6	6	6	16	16	16	8	9	6	12	12	12	
Flerpersonershushåll med två barn	13	15	12	8	4	12	11	11	11	13	13	14	21	23	20	3	3	4	13	12	14	4	4	4	10	9	10	
Flerpersonershushåll med tre eller fler barn	17	17	16	9	16	3	10	11	9	26	27	25	6	5	8	1	1	0	16	14	19	7	7	6	11	11	11	

Anmärkning:

^a Ovikta andelar, endast svarande (n = 4 658, för hushållstyp, fyra svarande kunde inte sättas in i någon av kategorierna: n = 4 654).

Källa: FRA, undersökningen av romer och resande 2019.

Kontakta EU

Besök

Det finns hundratals Europa direkt-kontor i hela EU. Hitta ditt närmaste kontor på https://europa.eu/european-union/contact_sv.

Telefon eller mejl

Tjänsten Europa direkt svarar på dina frågor om EU. Kontakta tjänsten på något av följande sätt:

- Ring det avgiftsfria telefonnumret 00 800 6 7 8 9 10 11 (en del operatörer kan ta betalt för samtalet).
- Ring telefonnumret +32 22999696.
- Mejla via webbplatsen (https://europa.eu/european-union/contact_sv).

EU-information

På nätet

På webbplatsen Europa finns det information om EU på alla officiella EU-språk (https://europa.eu/european-union/index_sv).

EU-publikationer

Ladda ned eller beställ både gratis och avgiftsbelagda EU-publikationer (<https://op.europa.eu/sv/publications>). Om du behöver flera kopior av en gratispublikation kan du kontakta Europa direkt eller ditt lokala informationskontor (https://europa.eu/european-union/contact_sv).

EU-lagstiftning och andra rättsliga handlingar

Rättsliga handlingar från EU, inklusive all EU-lagstiftning sedan 1952, finns på alla officiella EU-språk på EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>).

Öppna data från EU

På EU:s portal för öppna data (<http://data.europa.eu/euodp/sv>) finns dataserier från EU. Dataserierna får laddas ned och användas fritt för kommersiella och andra ändamål.

VI FRÄMJAR OCH SKYDDAR DINA GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETER I EU —

I denna rapport presenteras resultaten från FRA:s undersökning från 2019 av romer och resande i Belgien, Frankrike, Irland, Nederländerna, Sverige och Förenade kungariket. I undersökningen genomfördes intervjuer med nästan 4 700 romer och resande samt över 8 200 personer som ingår i deras hushåll.

Precis som liknande storskaliga undersökningar som FRA har genomfört ger även den här unika och värdefulla uppgifter om minoritetsgrupper, såsom romer och resande, som inte omfattas av allmänna befolkningsundersökningar i Europa.

Resultaten ger en dyster men välbekant bild av diskriminering och fattigdom. Vi hoppas att de uppmuntrar beslutsfattarna att öka sina ansträngningar för att säkerställa en bättre framtid för Europas största minoritetsgrupp.

FRA – EUROPEISKA UNIONENS BYRÅ FÖR GRUNDLÄGGANDE RÄTTIGHETER

Schwarzenbergplatz 11 – 1040 Wien – Österrike

T +43 158030-0 – F +43 158030-699

fra.europa.eu

 facebook.com/fundamentalrights
 twitter.com/EURightsAgency
 linkedin.com/company/eu-fundamental-rights-agency

Europeiska unionens
publikationsbyrå